

Kúria

Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium
Joggyakorlat-elemző Csoport
2013.El.II.1/3-1.

A Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportjának a személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata eredményéről készített:

Összefoglaló vélemény

A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja által 2014. április 24-én elfogadott és

a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma által 2014. június 23-án jóváhagyott

összefoglaló véleménye [Bsz. 29-30. §]

Tartalomjegyzék

1. A joggyakorlat-elemző csoport munkájának ismertetése.....	9
1.1. A joggyakorlat-elemző csoport működésének leírása.....	9
1.2. A joggyakorlat-elemző csoport tagjai.....	11
1.3. A joggyakorlat-elemző csoport által alkalmazott ügyviteli és egyéb eljárási szabályok	11
2. A vizsgálat tárgya, szempontjai.....	12
2.1. A vizsgálat tárgya.....	12
2.2. A vizsgálat szempontjai.....	13
3. A vizsgálat módszerének leírása.....	15
3.1. A vizsgálatra kiválasztott akták kigyűjtése, kigyűjtetése.....	15
3.2. A vizsgálat módszere.....	16
4. A vizsgálati adatok összesítése.....	17
4.1. A vizsgált ügyek érintettsége adónemekre és az ellenőrzéssel érintett évekre gyűjtött adatok alapján.....	17
4.2. A forráshiányok nagyságrendje.....	20
4.3. Az adókülönbözetek nagyságrendje.....	22
4.4. Az alkalmazott jogkövetkezmények (adóbírság, késedelmi pótlék és mulasztási bírság) nagyságrendje a számok tükrében.....	25
4.5. A statisztikai adatok korlátozott felhasználhatóságának, a teljes körűség hiányának okai	25
4.6. A vizsgálattal érintett, közigazgatás perben hozott ítéletek típusai szerinti megoszlása	26
4.7. A vizsgálattal érintett, peres eljárásban hozott határozatok típusai szerinti megoszlása	28
4.8. Az adóigazgatási eljárással összefüggésben rögzített adatok.....	30
4.9. A kölcsönökhöz kapcsolódó statisztikai adatok.....	32
4.10. Az ajándékozáshoz kapcsolódó statisztikai adatok.....	33
4.11. A megtakarításhoz kapcsolódó statisztikai adatok.....	34

4.12. A házastárs forrástöbbletére, házassági szerződésre, házassági vagyontársaság figyelembevételére hivatkozások, és az bizonyításához kapcsolódó statisztikai adatok.....	34
4.13. A tagi kölcsönökre vonatkozó statisztikai adatok.....	35
4.14. Egyéb, jellemző forráshivatkozásokra vonatkozó statisztikai adatok.....	36
4.15. A banki ki- és befizetésekhez kapcsolódó statisztikai adatok.....	36
4.16. A KSH szerinti létminimum adatok alkalmazásához kapcsolódó statisztikai adatok.....	36
4.17. Az építkezéshez, mint tipikus kiadáshoz kapcsolódó statisztikai adatok.....	36
4.18. Az elévülés kérdéséhez kapcsolódó statisztikai adatok.....	37
4.19. Az adóamnesztia kérdéséhez kapcsolódó statisztikai adatok.....	37
4.20. Bűncselekményből származó jövedelemhez kapcsolódó statisztikai adatok.....	37
4.21. Vagyonnyilatkozatok (pl.: polgármesteri) felhasználásához kapcsolódó statisztikai adatok.....	37
4.22. Vállalkozói kivételhez, illetőleg társaság által teljesített kifizetések, osztalékfizetéshez kapcsolódó statisztikai adatok.....	38
4.23. A kioktatási kötelezettség elmaradása a bírósági eljárásban.....	38
4.24. A kereset részbeni vagy teljes elbírálatlanságára, és a tényállás hiányos voltára, a tényállásból levont helytelen jogkövetkeztetésekre hivatkozások a bírósági eljárással összefüggésben.....	38
4.25. A keresetváltoztatásra vonatkozó statisztikai adatok.....	38
4.26. A jogkövetkezmények vonatkozásában kért méltányos elbánás megítélésére vonatkozó statisztikai adatok.....	39
4.27. A bizonyításra vonatkozó egyes statisztikai adatok.....	39
4.28. Az adójogszabályok körén kívüli jogi hivatkozások előfordulására vonatkozó egyes statisztikai adatok.....	40
5. Bevezető gondolatok.....	40
5.1. Az informális gazdaság.....	40
5.2. Vélelmezett adóalap.....	41
5.3.1. Vélelmezett adóalap az anyagi jogban.....	41
5.3.2. Valószínűsített adóalap az eljárásjogban – becslés.....	42

5.4. Garanciális szabályok az adózó – adóhatóság kapcsolatban.....	43
6. A vagyonosodási ügyekben alkalmazott jogszabályok bemutatása.....	43
7. A becslés jogalapjának meghatározása.....	52
7.1. Az adótényállás.....	53
7.2. A bizonyítás és a bizonyítási kötelezettség alapkérdései.....	55
7.3. Az adóbecslés – alapkonstrukció.....	57
7.4. A jogalap beállta vagyonosodási ügyekben - Art. 109. § (1) bekezdés.....	57
8. A vizsgálat tárgykörök részletes elemzése.....	58
8.1. A nyitótétel, az idősoros készpénzforgalmi kimutatás, az éves és évközi fedezethiány, elévülés vizsgálata.....	58
8.1.1. A becslés, mint módszer.....	58
8.1.2. Az ún. teljességi nyilatkozat.....	60
8.1.3. Nyitótétel.....	62
8.1.4. Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás.....	64
8.1.5. Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás vizsgált ügyekben vitatott részei.....	66
8.1.6. Banki ki- és befizetések vizsgálata.....	68
8.1.6.1. Vizsgálat megállapításai.....	68
8.1.6.2. Banki ki- és befizetések jogcímének vitatása.....	68
8.1.6.3. Banki ki- és befizetésekhez kapcsolódó összegzés.....	69
8.2. Az adóhatóságnak a becslés jogalapja fennállásáról szóló értesítési kötelezettsége....	69
8.3. Kölcsön – mint a leggyakoribb forráshivatkozás.....	71
8.3.1. A kölcsön intézményi jellemzői az aktavizsgálatok tükrében.....	71
8.3.2. A kölcsönrel kapcsolatos bizonyítási kérdések a polgári jogi tárgyú és a közigazgatási perekben.....	72
8.3.3. A tagi kölcsön.....	74
8.4. Ajándékozás.....	75
8.4.1. Általánosságban az ajándékozásról.....	75

8.4.2. A vizsgálat megállapításai.....	75
8.5. A házastársi vagyontársaság.....	75
8.5.1. Általában a házastársi vagyontársaségról.....	77
8.5.2. A vizsgálat megállapításai.....	78
8.6. A kapcsolódó vizsgálatok.....	80
8.6.1. Jogszabályi háttér.....	80
8.6.2. A kapcsolódó vizsgálat elrendelésének tipikus esetei.....	81
8.6.2.1. Kapcsolódó vizsgálatok a kölcsönök esetében.....	81
8.6.2.2. Kapcsolódó vizsgálatok az ajándékozás esetében.....	81
8.6.2.3. Házastárs forrástöbbletére hivatkozás következtében alkalmazott kapcsolódó vizsgálatok.....	81
8.6.3. A kapcsolódó vizsgálatokra vonatkozó összegzés.....	82
8.7. Külföldi jogsegély, nemzetközi megkeresés.....	84
8.7.1. A külföldi adóhatóság megkeresésének jogszabályi alapja.....	84
8.7.2. A vizsgálat által feltárt adatok.....	84
8.7.3. Külföldi jogsegély, nemzetközi megkereséshez kapcsolódó összegzés.....	85
8.8. A költségelszámolások kérdésköre.....	86
8.8.1. Jogszabályi háttér és az egyéni vállalkozó adózásának fajtái.....	86
8.8.1.1. Vállalkozói kivét.....	86
8.8.2. Építkezés költségei.....	87
8.8.3. A költségelszámolásokhoz kapcsolódó összegzés.....	88
8.9. A KSH létminimumértékek figyelembevétele az adózó kiadásainak meghatározása során.....	89
8.9.1. Áttekintés.....	89
8.9.2. KSH létminimumértékek alkalmazása a vizsgált ügyekben.....	90
9. A közigazgatási (adóhatósági) eljárás és a büntetőeljárás kapcsolata személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlatban.....	91

10. Összegző megállapítások.....	96
10.1. Bevezető gondolatok.....	96
10.2. Az ún. teljességi nyilatkozat.....	96
10.3. Nyitótétel.....	97
10.4. Az idősoros pénzforgalmi kimutatás.....	97
10.5. Az értesítési kötelezettség.....	98
10.6. A kapcsolódó vizsgálatok.....	98
10.7. A KSH létminimumértékek figyelembe vételének lehetősége.....	99
10.8. Záró gondolatok.....	99
11. Javaslatok, ajánlások.....	99
11.1. Az ún. teljességi nyilatkozathoz kapcsolódó javaslat.....	99
11.2. Az értesítési kötelezettséghez kapcsolódó javaslat.....	99
12. A vizsgálati tárgykörre vonatkozó és a Bírósági Határozatokban, továbbá folyóiratokban közzétett eseti döntések, valamint 10 évnél nem régebbi kúriai (legfelsőbb bírósági) döntések.....	101
12.1. Közzétett elvi bírósági határozatok.....	101
12.2. Közzétett eseti döntések (BH).....	102
12.3. Adó és Ellenőrzési Értesítőben megjelent eseti döntések.....	104
12.4. Adó- és Vámértesítőben megjelent eseti döntések.....	104
12.5. A Közigazgatási-gazdasági Döntvénytár.....	105
12.6. Alkotmánybíróság határozatai.....	108
13. A vizsgálati tárgykörre vonatkozó jogirodalom bemutatása.....	111
13.1. Monográfiák.....	111
13.2. Szakdolgozatok.....	112
13.3. Kommentárok.....	113
13.4. Folyóiratcikkek.....	113

Rövidítésjegyzék

Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
Alkotmány	A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
AB	Alkotmánybíróság
Art.	Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény
Bszi.	A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény
Be.	A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
BH	Bírósági Határozat
Csjt.	A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
EBD	Elvi Bírósági Döntések
EBH	Elvi Bírósági Határozat
Gt.	A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény
Hpt. (rég)	A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény
Hpt. (új)	A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény
Ket.	A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény
KÜSZ	a Kúria Ügyviteli Szabályzatáról szóló 21/2012. számú elnöki utasítás
Pp.	A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
Ptk. (rég)	A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
Ptk. (új)	A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
Számv. tv.	A számvitelről szóló 2000.évi C. törvény
Szja.	A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény
Eho.	Az egészségügyi hozzájárulásról szóló 1998. évi LXVI. törvény

1. A joggyakorlat-elemző csoport munkájának ismertetése

1.1. A joggyakorlat-elemző csoport működésének leírása

A Kúria elnöke 2013. január 17. napján a Bszi. 29. § (1) bekezdése alapján a személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálatára joggyakorlat-elemző csoport felállítását rendelte el, egyben a kúria bírái közül kijelölte a joggyakorlat-elemző csoport tagjait és vezetőjét¹.

A joggyakorlat-elemző csoport vezetője a Bszi. 29. § (2) bekezdése alapján – figyelemmel a KÜSZ 33. § (2) bekezdésére - a csoport munkájába négy, a vizsgált területen működő elméleti (és részben gyakorlati) szakembert, illetve három alsóbb fokú bíróságra beosztott bírót vont be, akiket a Kúria elnöke a csoport tevékenységében való részvételre 2013. február 19. napján felkért.

A joggyakorlat-elemző csoport vezetője 2013. február 28. napján kitűzte a csoport alakuló ülését és intézkedett a csoport tagjai közötti kapcsolatfelvételt és információáramlást biztosító elérhetőségi adatok beszerzése, megosztása és közös elektronikus postafiók létesítése iránt..

A joggyakorlat-elemző csoport vezetője a csoport közigazgatási ügyszakos kúriai bíró tagjainak közreműködésével 2013. március 4. napjára elkészítette a csoport által végzett vizsgálat munka- és ütemtervének tervezetét.

A joggyakorlat-elemző csoport 2013. március 18. napján megtartotta alakuló ülését, amelyen – egyeztetés eredményeként - a munka- és ütemtervének tervezete módosításokkal történő elfogadásáról, és arról határozott, hogy a csoport bíró tagjai – figyelemmel a KÜSZ 36. §-ára és 37. § (1) bekezdésére - a 2012. évben jogerősen befejezett ún. vagyonosodási ügyekben teljes körű aktavizsgálatot végeznek, részben felkérő rendszerben.

Az alakuló ülést követően a csoport vezetője egyrészt megkereste az összes törvényszéki elnököt, hogy aktavizsgálathoz a törvényszékektől mindazon, a 2012. évben ítélettel befejezett, az Art. 109. §-a alapján alkalmazott becslési eljárással érintett vagyonosodási ügyben hozott adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálata iránt folyamatban volt közigazgatási per iratanyagának megküldését kérje, amelyben a jogerős ítéletet egyik fél sem támadta felülvizsgálati kérelemmel. Másrészt intézkedett azon, a 2012. évben a Kúria által befejezett ún. vagyonosodási ügyek listázása iránt, amelyekben a Kúria a lefolytatott rendkívüli jogorvoslati eljárás eredményeként hozott ítéletet a 2012. év folyamán, vagy végzésével a felülvizgálni kért ítélet hatályon kívül helyezése mellett a közigazgatási perben eljáró bíróságot új eljárásra és új határozat meghozatalára utasította. A Kúria előtti felülvizsgálati eljárás eredményeként befejezett ügyekben – az irattározás szabályai és a Pp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazott 254.§ (4) bekezdése rendelkezése miatt – a csoport

¹ A Bszi. 29. § (1) és 30. § (1)-(2) bekezdései értelmében a bírósági joggyakorlat-elemző csoport feladata az ítélkezési gyakorlat vizsgálata, amely a vizsgálat eredményéről összefoglaló véleményt készít. Az elkészült összefoglaló véleményt a Kúria tárgykör szerint illetékes kollégiuma megvitatja, és egyetértése esetén annak megállapításait a csoport vezetője a Kúria honlapján közzéteszi. Ha annak feltételei fennállnak, az összefoglaló vélemény alapján a Kúria kollégiumvezetője jogegységi eljárást indítványozhat, vagy jogalkotás kezdeményezése érdekében a Kúria elnökén keresztül az OBH elnökéhez fordulhat.

vezetője intézkedett a teljes közigazgatási peres iratanyag beszerzése iránt, ennek érdekében ismételt megkeresve az érintett törvényszéki elnököket.

A joggyakorlat-elemző csoport a 2013. július 1. napján tartott ülésén határozott a vizsgálatra kiválasztott, kúriai felülvizsgálattal érintett ügyeknek az alsóbb fokú bíróságra beosztott bíró tagjai által, továbbá a kúriai felülvizsgálattal nem érintett ügyeknek a kúriai bíró tagok által történő vizsgálatáról, valamint az aktavizsgálati szempontrendszerrel, a vizsgálandó kérdésekről. Döntött továbbá az irányadó jogszabályi háttérrel átfogó, a szabályozás bevezetését és változásait elemző munka elkészítéséről, a becslési eljárás kérdésével foglalkozó alkotmánybírói határozatok, doktori dolgozatok, szakmai folyóiratokban megjelent szócikkek és egyéb szakmai anyagok, továbbá az LB határozatainak Hivatalos Gyűjteményében, Bírósági Határozatok Hivatalos Gyűjteményében, Bírósági Döntések Tárában, Közigazgatási-Gazdasági Döntvénytárban és Bírósági Határozatok gyűjteményében elvi, illetve egyedi ügyben hozott határozatként 2003-tól közzétett bírósági határozatok kigyűjtéséről, listázásáról, továbbá a becslési eljárásról hasonló külföldi – elsősorban európai államokban alkalmazott – szabályozásokra vonatkozó, elemző munka, és a becslési eljárás keretében alkalmazott idősoros pénzforgalmi mérleg / cash flow módszer, illetve éves mérleg szakmai kritikáját tartalmazó elemző, az alkalmazott módszer helyett más, alternatív módszert esetlegesen bemutató szakmai anyag elkészítéséről.

A beszerzett peres iratok rendezését követően a csoport vezetője intézkedett az iratoknak az aktvizsgálatra kijelölt bírák részére való megküldés, valamint egy, a csoport által meghatározott kérdésekre adott válaszok rögzítésére alkalmas elektronikus kérdőív létesítése iránt.

Az aktvizsgálatot a kijelölt bírák, az egyéb feladatokat a felkért személyek az ítélezési szünetben végezték el, 2013. szeptember 6. napjával bezárólag.

Az aktavizsgálatot végző bírók által rögzített adatok statisztikai szempontú feldolgozása alapján, és a szakértő tagok által készített tanulmányokban, problémafelvetéseket tartalmazó egyéb munkaanyagokban felvetett problémák alapján a joggyakorlat-elemző csoport a 2013. november 5. napján tartott ülésen meghatározta azokat a problémaköröket és kérdéseket (kölcsonök, házastárs/élettársnál meglévő forrástöbbletre hivatkozással érintett ügyekben felmerült problémák, és az ún. „családi adózás” kérdésköre, szakértői bizonyítás és a KSH szerinti létminimum adatok alkalmazásának kérdésköre, nemzetközi megkeresés, költségelszámolások és a kapcsolódó vizsgálatok kérdésköre, bankszámlához kapcsolódó ki- és befizetések, külföldi megkeresés, a tanúbizonyítás egyes kérdései, nyitótétel problematikája, pénzforgalmi mérleg, éves és évközi fedezethiány, valamint elévülés által felmerült problémaköre), amelyekhez kapcsolódóan a joggyakorlatot bemutató és a felvetett kérdések tükrében elemzést végző, szakmai megállapításokat tartalmazó vitaanyagok elkészítését szükségesnek tartotta.

A joggyakorlat-elemző csoport a 2013. december 3. napján tartott ülésén megtárgyalta az vitaanyagokat, és a minden felvetett kérdéstről külön szavazott annak érdekében, hogy az összefoglaló jelentés részét képező, szakmai megállapítások alapján elvont, értékelő következtetést tudjon levonni.

A 2013. december 3. napján tartott ülést követően a joggyakorlat-elemző csoport vezetője – a csoport munkájaként előállt szakmai anyagok alapján – elkészítette az

összefoglaló vélemény tervezetét, amelyet a 2014. április 24. napján tartott záróülés keretében tárgyalta a joggyakorlat-elemző csoport, és szavazás útján döntött annak végleges szövegváltozata elfogadásáról.

A joggyakorlat-elemző csoport vezetője az összefoglaló véleményt a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának vezetőjén keresztül a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium elé terjesztette annak megvitatása és egyetértés kérdésében való döntés céljából.

1.2. A joggyakorlat-elemző csoport tagjai

Kúriai bírák: Dr. Hajnal Péter, Huszárné Dr. Oláh Éva, Dr. Kárpáti Magdolna, Dr. Kurucz Krisztina, Dr. Lomnici Zoltán csoportvezető (közigazgatási ügyszak), Dr. Mészár Róza (büntető ügyszak), Dr. Pethőné Dr. Kovács Ágnes (polgári-gazdasági ügyszak);

Közigazgatási és munkaügyi bíróság bírója: Dr. Kopinja Mária (a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság elnöke)

Törvényszéki bírák: Dr. Demjén Péter (a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság bírója), Dr. Sugár Tamás (a Szombathelyi Törvényszék bírója)

Külsős szakértők: Dr. Deák Dániel (egyetemi tanár, a Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Gazdasági Jogi Intézetének munkatársa), Dr. Herich György (egyetemi docens, a Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Közgazdasági- és Regionális Tudományok Intézetének munkatársa, a Magyar Okleveles Adószakértők elnöke), Dr. Simon István (egyetemi docens, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszékének vezetője), Zara László (Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesületének elnöke).

A joggyakorlat-elemző csoport munkájában Dr. Herich György szakértő munkáját segítve közreműködött Kolta Ádám (adó-és igazságügyi szakértő, Magyar Okleveles Adószakértők nyilvántartó alelnöke).

A joggyakorlat-elemző csoport munkáját adminisztratív és érdemi feladatok ellátásával egyaránt segítő kúriai tisztviselő: dr. Robotka Imre, a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumában szolgálatot teljesítő bírósági titkár.

1.3. A joggyakorlat-elemző csoport által alkalmazott ügyviteli és egyéb eljárási szabályok

A joggyakorlat-elemző csoport munkája során a KÜSZ 33.§ (3)-(5) bekezdéseiben, 35.§-ában, valamint 44-47. §-aiban meghatározott szabályai alkalmazása mellett a következő kiegészítő- illetve részletszabályok betartásával járt el:

- A csoport minősített többséggel (az ülésen jelenlévő tagok 2/3-ad része) határoz a feltárt hatósági és bírósági jogalkalmazási gyakorlatnak irányadó (az eljárások idején hatályban volt) jogszabályi rendelkezéseknek való megfeleléséről; az aktavizsgálattal érintett jogszabályi rendelkezésekre vonatkozó, jogalkotásra vagy jogszabály-módosításra az illetékes szakági kollégiumvezető által a Kúria elnökén keresztül az OBH elnöke felé tett kezdeményezési javaslatra vonatkozó indítványról; az aktavizsgálattal érintett jogszabályi rendelkezésekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések egységes alkalmazását előmozdító, vagy közzétett EBH-tól való eltérő jogalkalmazást lehetővé tevő jogegységi határozat meghozatalát biztosító jogegységi eljárás indítványozásáról.

- Ha teljes konszenzus van egy jogértelmezési kérdés tekintetében, azt csak az összefoglaló vélemény tartalmazza a szakmai / összegző megállapítások körében. Minden olyan esetben, amikor nincs teljes konszenzus, de az adott kérdés jellegénél fogva nem lehet jogegységi határozat, vagy kollégiumi vélemény tárgya, akkor az eltérő, kisebbségi álláspontot az összefoglaló vélemény melléklete tartalmazza.

2. A vizsgálat tárgya, szempontjai

2.1. A vizsgálat tárgya

A Kúria elnöke a 2013. január 17. napján, 2013.EI.II.JGY.1/1.-3. szám alatt határozott a joggyakorlat-elemző csoport felállításáról. A Kúria elnöke vizsgálat tárgykörét a „személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott ún. becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata” címen határozta meg.

A személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárás az adóhatóság által adóigazgatási eljárásban foganatosított ellenőrzés során az Art. 109. §-a alapján az adó alapjának meghatározására szolgáló, törvény által lehetővé tett, kiegészítő bizonyítási módszer. A módszert a valós adó alapjának valószínűsítésére az Art. 109. § (1) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén alkalmazható, tehát akkor, ha megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásaival nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege. A becslés módszerének alkalmazása esetén - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

A személyi jövedelemadó adónemben folytatott adóhatósági ellenőrzés során feltárt vagy felmerült, adózás alól elvont jövedelemre utaló adatok alapján az adóhatóság az Art. 109. §-ában meghatározott törvényi feltételek esetén alkalmazhatja a becslés módszerét és valószínűsítheti az adó alapját. A vizsgálat tárgyát ennél fogva mindazon jogerősen befejezett közigazgatási per képezhette, amelyben a bírósági felülvizsgálat tárgya az Art. 109. §-a alapján alkalmazott becslési eljárással érintett vagyonosodási ügyben hozott adóhatósági határozat volt. Az ilyen adóhatósági ügytípust a hétköznapi szóhasználat vagyonosodási,

illetőleg vagyonebecslési eljárásnak is nevezi, amelyek bár nem pontos kifejezések (az eljárásban az adóhatóság a bevallothoz képes ténylegesen megszerzett jövedelmet próbálja feltárni, nem a vagyont), elterjedtségük miatt alkalmazhatóak az eljárás megjelölésére a csoport többségi álláspontja szerint. Megjegyzendő, hogy az aktavizsgálattal érintett ügyekben az Art. 2006. július 17. napjától hatályos 109.§ (3) - (4) bekezdése (elévült időszaki források ún. kötött bizonyítási szabályai) nem került alkalmazásra, ezért annak alkalmazásához kapcsolódó bírósági joggyakorlat nem lehetett az elemzés tárgya.

A Bszi. 29. § (1) bekezdése értelmében a bírósági joggyakorlat-elemző csoport feladata az ítélkezési gyakorlat vizsgálata. A 29. § (4) bekezdése szerint a bírósági joggyakorlat-elemző csoport eljárására vonatkozó ügyviteli rendelkezéseket a Kúria ügyviteli szabályzata állapítja meg. A KÜSZ. 36. §-ának megfelelően a vizsgálat tárgya csak jogerősen befejezett ügy lehet, illetve a vizsgálatra tartozó ügyek számát a vizsgálati tárgykör sajátosságai alapján a joggyakorlat-elemző csoport vezetője határozza meg. A KÜSZ. 37. § (1) bekezdése alapján a KÜSZ. 28. §-ának érvényesülése esetén a vizsgálat tárgyidőszakát lehetőleg úgy kell meghatározni, hogy a vizsgálati időszakot megelőző teljes évet átfogja. Az ismertetett szabályok alapján a joggyakorlat-elemző csoport – egyetértve a csoport vezetőjének indítványával – egyhangúan határozott arról, hogy a 2012. évben jogerősen befejezett ügy közül egyrészt vizsgálja mindazon, az Art. 109. §-a alapján alkalmazott becslési eljárással érintett vagyonosodási ügyben hozott adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálata iránt folyamatban volt közigazgatási per iratait, amely pert a törvényszékek a 2012. évben ítélettel befejeztek, s amely perekben meghozott ítéletek kúriai felülvizsgálatát nem kérték, másrészt mindazon közigazgatási per iratait, amelyekben a meghozott ítéletet a Kúria – felülvizsgálati eljárás keretében – a 2012. évben meghozott határozatával (ítélet, vagy a bíróság ítéletét hatályon kívül helyező, és az eljárt bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzés) vizsgálta felül.

A joggyakorlat-elemző csoport azon közigazgatási perek iratainak vizsgálatának mellőzéséről, amely pereket a törvényszékek a 2012. évben ítélettel szintén befejeztek, de amely perekben a meghozott ítéletek kúriai felülvizsgálatát is kérték, azért határozott, mert bár a Pp. (340. § (1) bekezdése és 228. § (1) bekezdése) alapján a vizsgálat tárgya által érintett közigazgatási perekben hozott ítéletek jogerősek, azonban azokat a Kúria a felülvizsgálati eljárásban maga is hatályon kívül helyezheti, illetve az indokolás megváltoztatásával tartja hatályában fenn. A reformatórius és kasszációs jogkört egyaránt biztosító, folyamatban lévő felülvizsgálati eljárás mellett ezért a joggyakorlat elemzése keretében aktavizsgálatot végezni nem lehetett. Az aktavizsgálatot e korlátozás figyelembevételével tekintette teljes körűnek a joggyakorlat-elemző csoport a 2012. évre nézve.

2.2. A vizsgálat szempontjai

A joggyakorlat-elemző csoport az aktavizsgálathoz kialakított szempontrendszert több nagyobb, az adóhatósági és bíróság eljárásokban megjelenő, elkülöníthető eljárási szakaszokhoz kötötte.

Az általános adatgyűjtés körében az aktavizsgálatot végző bíró csoporttag az ügy azonosításához szükséges adatokon túl (a közigazgatási perben eljáró bíróság neve, a közigazgatási per száma; a kúriai felülvizsgálati ügy száma, amennyiben arra sor került) rögzítette az érintett adónemeket és adóéveket, az alperesi adóhatóság határozatának keltét, a forráshiány összegeit éves és adónemek szerinti bontásban, az adókülönbözet összegeit éves és adónemek szerinti bontásban, valamint a jogkövetkezmények (adóbírság, késedelmi pótlék, mulasztási bírság) összegeit, az elsőfokú ítélet keltére és rendelkezésére (keresetet elutasító; részben keresetet elutasító, részben az alperesi határozatot megváltoztató; részben keresetet elutasító, részben az elsőfokú hatósági határozatot megváltoztató; az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező; az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező; az alperes határozatát hatályon kívül helyező, és az alperest új eljárásra kötelező; részben keresetet elutasító, részben az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező; részben keresetet elutasító, részben az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező), a felülvizsgálati eljárásban hozott kúriai határozat keltére és rendelkezésére (hatályában fenntartó; részben hatályában fenntartó, részben hatályon kívül helyező; hatályon kívül helyező, és a keresetet elutasító; hatályon kívül helyező, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító; az alperesi határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az alperest új eljárásra kötelező; az elsőfokú hatósági határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező; részben hatályában fenntartó, részben hatályon kívül helyező, és az elsőfokú bíróságot meghatározott körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasító; részben hatályában fenntartó, részben az alperesi határozatot meghatározott körben hatályon kívül helyező, és az alperest e körben új eljárásra kötelező; részben hatályában fenntartó, részben az elsőfokú hatósági határozatot meghatározott körben hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot e körben új eljárásra kötelező; a felülvizsgálati kérelmet hivatalból elutasító), minden adóhatósági (első és másodfokú) és bírósági határozatnál hivatkozott és alkalmazott jogszabályi rendelkezéseket.

Az adóigazgatási eljárással összefüggésben az aktavizsgálat kiterjedt a következőkre: az ellenőrzéssel érintett adózó személyére (egyéni vállalkozó; gyerek /16 éves kor alatt;/ tanuló /16 éves vagy a feletti;/ aktív korú alkalmazott; aktív korú, de munkanélküli; háztartásbeli; nyugdíjas; gyesen, gyeden lévő; egyéb), arra, hogy az adózó vizsgálat időszakra nyújtott-e be bevallást, az ellenőrzést mikor kezdte az adóhatóság, a megbízólevél mire irányult, módosították-e, a becslés módszerének alkalmazásáról külön értesítették-e, annak elmaradását vitatták-e, az eljárási határidők betartását, a mulasztás jogkövetkezményeit, kapcsolódó vizsgálatra sor került-e, adózói indítványra vagy hivatalból, kinél, külföldi jogsegély vagy nemzetközi megkeresésre sor került-e, adózói jogsérelemre mivel kapcsolatban hivatkoztak (iratbetekintés korlátozása; nemzetközi megkeresés elmaradása; külföldi jogsegély elmaradása; nemzetközi megkeresés vagy külföldi jogsegély adatainak megismerhetetlensége; korlátozás adótitokra hivatkozással; hiánypótlási felhívás elmaradása; tájékoztatás elmaradása; becslés jogalapját megalapozó okok feltárásának elmaradása; a becslés módszerének vitatása; egyéb). Az eljárással kapcsolatban az adózó hivatkozott-e adatgyűjtés hiányára, a tényállás feltáratlanságára, a bizonyítékok hibás értékelésére, az indokolási kötelezettség nem teljesítésére. A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy az ügyben sor került-e önellenőrzésre, az milyen időszakra irányult (az ellenőrzéssel érintettre vagy sem), s

az milyen eredménnyel járt. A vizsgálat ellenőrizte a leggyakoribb forráshivatkozásokkal (kölcson, ajándék, megtakarítás, házastárs forrástöbblete, házastársi vagyonszövetség, tagi kölcsön visszafizetése) összefüggésben azok eredetét (hozzátartozó, barát stb.), bizonyítékait (milyen okirat vagy nyilatkozat, mely eljárásban) és azt, hogy a hivatkozás vezetett-e kapcsolódó vizsgálatra. Az egyéb jellemző forráshivatkozásokkal, így az ingatlanértékesítés, egyéb ingó vagy gépjármű eladás, szerencsejáték útján vagy egyéb módon szerzett nyereség, östermelői bevétel, bűncselekményből származó pénz és vállalkozói kivétel, osztalékkal összefüggésben vizsgálta a kijelölt bíróságnak annak körülményeit (pl.: vállalkozói kivételre a nyilvántartási kötelezettség sérelmével került sor, vagy negatív pénztárgyenleg ellenére került-e sor kifizetésre, osztalékfizetésre), elfogadását. A kiadások, jövedelmek körében vizsgálták a tagi kölcsönök körülményeit (befizetésre, visszafizetésre vonatkozó okiratok, nyilvántartás sérelme), és a banki ki- és befizetéseket (bankszámlaadatok adózó által történt rendelkezésre bocsátása vagy az adóhatóság általi beszerzése történt-e, a be- és kifizetések jogcímeit mire hivatkozással vitatták), a KSH létminimum adatoknak a megélhetési költségek meghatározása érdekében való alkalmazását, építkezéshez, mint tipikus kiadáshoz kapcsolódó körülményeket (kivitelezés kalákában, vagy számlázó/nem számlázó vállalkozó által történt), az épített ingatlan értékének megállapításával kapcsolatos szakértői eljárást. A vizsgálat kiterjedt még az elévülésre hivatkozások körülményei és eredményessége, a vagyonyilatkozatok felhasználásának, és az adóamnesztia kérdésére.

A bírósági eljárással összefüggésben az aktavizsgálat a következőkre terjedt ki: a kioktatási kötelezettség elmulasztására, tényállás nem kellő feltárásának, az indoklási kötelezettség nem teljesítésére, a tényállásból levont helytelen jogkövetkeztetések hivatkozás esetén annak körülményeire, a kereset részbeni vagy teljes elbírálatlanságára, a keresetváltoztatás megengedhetőségére, a jogkövetkeztetések vonatkozásában kért méltányos elbánás megítélésére. A bizonyítási eljárással összefüggésben a vizsgálat kiterjedt annak vizsgálatára, hogy az adózó bizonyítási indítványának (tanú, szakértő) helyt adott-e a bíróság, ha nem milyen alapon, a bizonyítási teher vitatása kapcsán mit sérelmeztek (a becslés jogalapját, a becslés módszerét, az adózói hitelt érdemlő bizonyítékok szolgáltatását), a bizonyítékok okszerű értékelése megállapítható-e. A vizsgálat kiterjedt mindarra a nem adójogi jogszabályi, közösségi jogi rendelkezésre és kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményre történt hivatkozásra, amelyek nem tipikusak, és esetlegesen jogkérdést vetnek fel.

3. A vizsgálat módszerének leírása

3.1. A vizsgálatra kiválasztott akták kigyűjtése, kigyűjtetése

A vizsgálatra kiválasztott, 2012. évben kúriai határozattal befejezett ügyek kigyűjtésére az alakuló ülést követően a csoportvezető intézkedése alapján került sor. A kigyűjtés a Kúria szerverén a G hálózati helyen az ADATB mappán belül található KOZIGAZG almappán belül évek szerinti bontásban mentett határozatok doc és odt kiterjesztésű szöveges fájlok tartalmában történt a következők szerint: a KÜSZ 39. § (3) bekezdése alapján megbízott munkatárs a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma közigazgatási szakágának K I. és K V. tanácsai tárgyalási naplóiban a 2012. év valamennyi

tárgyalási határnapján időrendben végighaladva a jelzett adatbázis 2011-es mappájába mentett azon befejező határozatokat nyitotta meg egyenként, amelyet a tárgyalási napló adatai szerint az eljárás tanács magánszemély felperes(ek), adó tárgyú ügyében hozott. Az így megnyitott szöveges dokumentumokban a kigyűjtést végző munkatárs a tartalomra végzett keresés során a „becslés” kifejezésre rákeresve kapott eredményt egyenként, a szövegkörnyezetre is kiterjedően áttekintette, és ellenőrizte, hogy a határozat utal-e tartalmában, vagy nevesítetten az Art. 109. §-ára. A kigyűjtésre meghatározott és alkalmazott módszer eredményként kapott listák (mivel a vizsgált tárgya szerint érintett ügyeket a 2012. évben hatályban volt ügyelosztási rend alapján csak a megjelölt tanácsok bírálhatták el) hiánytalanul tartalmazták a 2012. évben befejezett, vizsgálat tárgyú ügyeket². Kontroll-listát a „A Kúria határozatainak adatbázisa” elnevezésű program „Keresés” menüpontjának felhasználásával nem lehetett képezni, a program használatával maradéktalanul pontos és teljes listát a 2012. évben befejezett, keresett tárgyú határozatokról nem lehetett nyerni³.

A csoport vezetője azon, a 2012. évben ítélettel befejezett, az Art. 109. §-a alapján alkalmazott becslési eljárással érintett vagyonosodási ügyben hozott adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálata iránt folyamatban volt közigazgatási per, amelyben a jogerős ítéletet egyik fél sem támadta felülvizsgálati kérelemmel, kigyűjtése és vizsgálatra megküldése iránt az alakuló ülést követően megkereste az összes törvényszéki elnököt. E megkeresésekben a csoport vezetője megjelölte, hogy milyen tárgyú perek aktáit vizsgálja a csoport, a 2012. évben a törvényszékek előtt folyt, kúriai felülvizsgálattal nem érintett közigazgatási perekre vonatkozó adatok hiányában pontos utasítást azonban nem adhatott. A törvényszékek, vagy a megkeresett törvényszéki elnökök megbízása alapján a 2013. január 1. napján felállított közigazgatási és munkaügyi bíróságok ezért maguk határozták meg a kigyűjtés pontos módszerét, amelyről a csoport nem kért információkat. E megoldás megfelelt a KÜSZ. 39. § (1) bekezdés b) pontja szerinti vizsgálati módszernek.

A vizsgálatra kiválasztott, illetve megküldött ügyek listája az összefoglaló jelentés mellékletét képezi.

3.2. A vizsgálat módszere

A joggyakorlat-elemző csoport az alakuló ülésen az aktvizsgálat lehetséges módszerei közül (felmenő rendszerű, felkérő rendszerű, kiküldött rendszerű, vegyes rendszerű⁴) a felkérő rendszerű vizsgálati módszert választotta.

² A K I. tanács a 2012. évben 36 db, keresett tárgyú felülvizsgálati ügyben hozott befejező határozatot, amelyek közül 29 db ítélet, 7 db a bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzés. A K V. tanács a 2012. évben 36 db, keresett tárgyú felülvizsgálati ügyben hozott befejező határozatot, amelyek közül 32 db ítélet, 4 db a bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzés. A 32 db ítélet közül kettő (Kfv.V.35.692/2011. és Kfv.V.35.754/2011. számú felülvizsgálati ügyekben hozott) részben hatályában fenntartó, de részben hatályon kívül helyező és a bíróságot új eljárásra utasító rendelkezést tartalmaz.

³ E megállapítás részletező indokait a 2013.El.II.1/3-1/10. számú feljegyzés 2.oldal 4. bekezdése tartalmazza – nem nyilvános dokumentum

⁴ A négyféle vizsgálati módszert a KÜSZ 39. § (1) bekezdése szabályozza.

A módszer alapján a vizsgálandó ügyeket a Kúria kigyűjtette, illetve a Kúrián a kigyűjtésért felelős munkatárs kigyűjtötte, a felkért és a felülvizsgálattal érintett ügyek esetén a kúriai ügyiratokkal párosított aktákat a csoport megbízott tagjai vizsgálták. A joggyakorlat-elemző csoport alakuló ülésen határozott arról is, hogy az aktvizsgálatot a csoport bíró tagjai végzik. Az aktvizsgálatot végző bírák személyéről, és a vizsgálandó akták köréről a KÜSZ 35. §-ában meghatározott kizárási szabályok alapján a joggyakorlat-elemző csoport vezetője a 2013. július 1. napján tartott ülésen határozott a következők szerint: a felülvizsgálattal érintett becslési ügyek közül a Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala, Veszprém, Somogy, Baranya, Fejér, Nógrád és Bács-Kiskun megyékből érkezett ügyek vizsgálatát Dr. Kopinja Mária; a Fővárosi Törvényszéktől, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén, Jász-Nagykun-Szolnok és Heves megyékből érkezett ügyek Dr. Sugár Tamás; a Pest, Csongrád, Békés, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékből érkezett ügyek vizsgálatát Dr. Demjén Péter; felülvizsgálati kérelemmel nem érintett, a 2012-ben jogerősen elbírált becslési ügyek közül a Fővárosi, Győri, Szombathelyi, Zalaegerszegi, Veszprémi és Tatabányai törvényszékek által vizsgálat céljára megküldött akták vizsgálatát Dr. Hajnal Péter, a Budapest Környéki, Kaposvári, Székesfehérvári, Pécsi, Kecskeméti és a Gyulai törvényszékek által vizsgálat céljára megküldött akták vizsgálatát Dr. Kárpáti Magdolna, Balassagyarmati, Egri, Miskolci, Szolnoki, Debreceni és Nyíregyházi törvényszékek által vizsgálat céljára megküldött akták vizsgálatát Huszárné Dr. Oláh Éva végezte el.

Az aktavizsgálatra felkért tagok a vizsgálatot e vélemény 3.2. pontjában nevesített vizsgálati szempontokat szem előtt tartva végezték el. Az egyes kérdésekhez kapcsolódó adatokat a vizsgálatot végző tagok a Kúria informatikai osztályvezetője által a csoportvezető adott szempontok szerint elkészített elektronikus kérdőív használatával rögzítették⁵.

A rögzített adatok felhasználásával készített excel táblázatok felhasználásával végzett szűrésekkel készült az e vélemény vizsgálati adatokat összesítő, statisztikai adatokat ismertető része (az összefoglaló vélemény 5. pontja)

4. A vizsgálati adatok összesítése

4.1. A vizsgált ügyek érintettsége adónemekre és az ellenőrzéssel érintett évekre gyűjtött adatok alapján

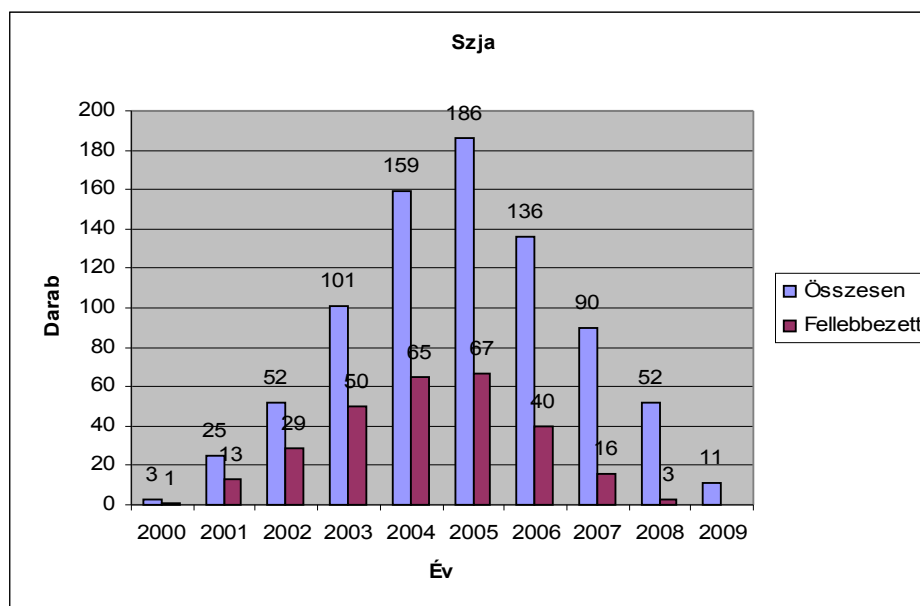
A személyi jövedelemadó adónem vonatkozásában megállapítható, hogy az összesen vizsgált 208 ügyből hozzávetőleg a felében érintett volt a 2003-2007. évek időszaka.

A Legfelsőbb Bíróság/Kúria előtt kezdeményezett felülvizsgálat évről-évre fokozatosan csökkent (33 %, 52 %, 55 %, 49 %, 40 %, 36 %, 29 %, 17 %, 17 %, 6 %-os arányt tett ki az összes üggyhöz képest).

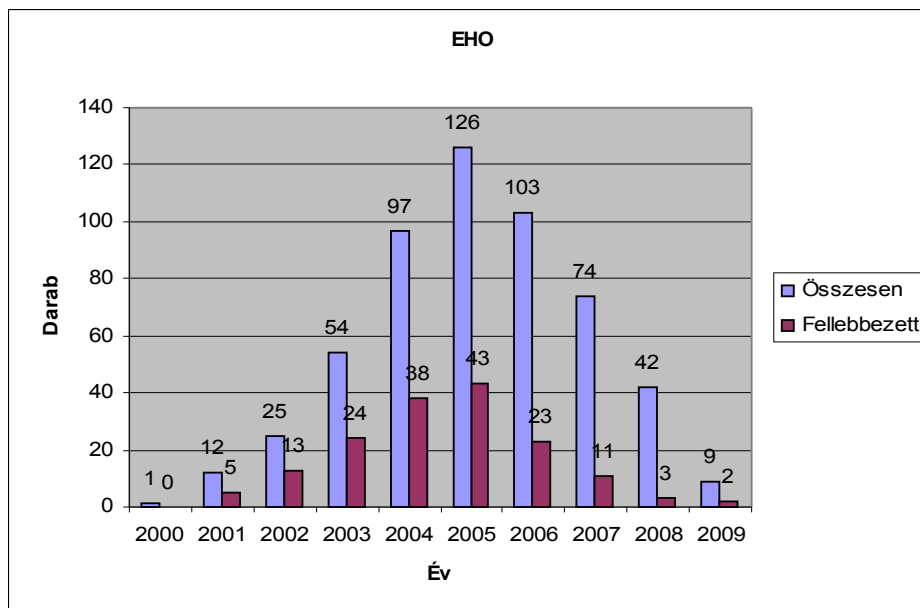
Az ezen megállapítást megalapozó adatokhoz azonban rögzíteni szükséges, hogy a vizsgálatra kiválasztás szempontja a KÜSZ 37. § a) pontján alapult, azaz a vizsgálat évét megelőző évben

⁵ A kérdőív az összefoglaló vélemény mellékletét képezi.

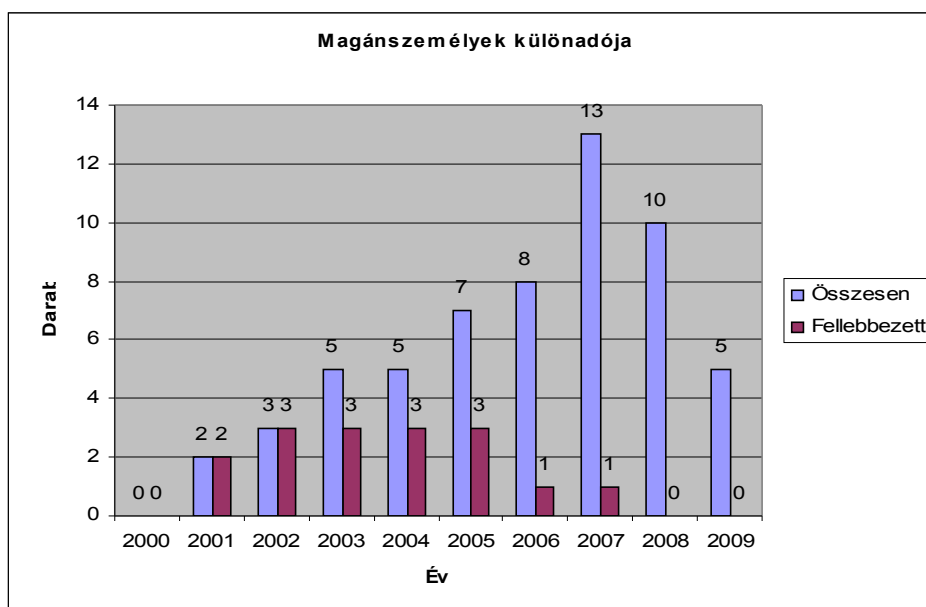
jogerősen “elsőfokon” vagy a Kúria előtt befejezett ügyek lehetettek a vizsgálat tárgyai. Figyelemmel kell lenni továbbá arra az adóhatósági gyakorlatra is, amely szerint az adózó vizsgálatra kiválasztása esetén az adóhatósági vizsgálat (a vizsgálatot megelőző, adóbevallással érintett, el nem évült időszakra, azaz általában) több évre terjed ki. E körülményekből következik, hogy a vizsgált ügyekben jellemzően a 2003-2007. közötti időszak volt érintett, de ezek esetén sem beszélhetünk országos adatokról, ugyanis érinthette az ilyen időszakban lefolytatott adóellenőrzést olyan bírósági felülvizsgálat, amely 2011-ben már jogerősen befejeződött. Az előbb említett körülmények figyelembe vétele alapján csak valószínűsíthető az, hogy az ún. vagyonosodási ügyek kapcsán igénybe vett jogorvoslatok közül a Kúria előtti felülvizsgálati eljárás, mint rendkívüli jogorvoslat aránya csökkent. Ezt erősíti azonban az a nem elemzett és objektív módszerekkel nem mért körülmény, amely szerint a Kúria pénzügyi pereket tárgyaló tanácsainak az ügyforgalmi adatokra vonatkozó megfigyelése szerint a Kúria elé kerülő vagyonosodási ügyek száma fokozatosan csökkent évről-évre.

A százalékos egészségügyi hozzájárulás adónem vonatkozásában megállapítható, hogy az összesen vizsgált 208 ügyből hozzávetőleg a felében érintett volt a 2004-2006. évek időszaka. A csökkenés a személyi jövedelemadóhoz hasonlóan megfigyelhető, azonban az annak kapcsán kifejtettek ugyanúgy irányadóak, ezen adónem “járulékos” jellegéből is ez következik.

A magánszemélyek különadója adónemben tett megállapítások a vizsgált ügyek esetén a 2007. évben ugrottak ki leginkább, a személyi jövedelemadóra kiterjedő vizsgálattal érintett 90 ügyből összesen 13 ügyben merült fel annak vizsgálata (14,4 %). Az évről-évre emelkedő előfordulás kapcsán azonban tekintettel kell lenni az adónemben bevezetésének sajátosságaira, az időbeli eltolódásra. A vizsgálatra kiválasztás I. 1. pontjában említett szempontok miatt ezek alapján sem tehető általános érvényű megállapítás a Kúria előtti felülvizsgálati ügyek számának csökkenése kapcsán.

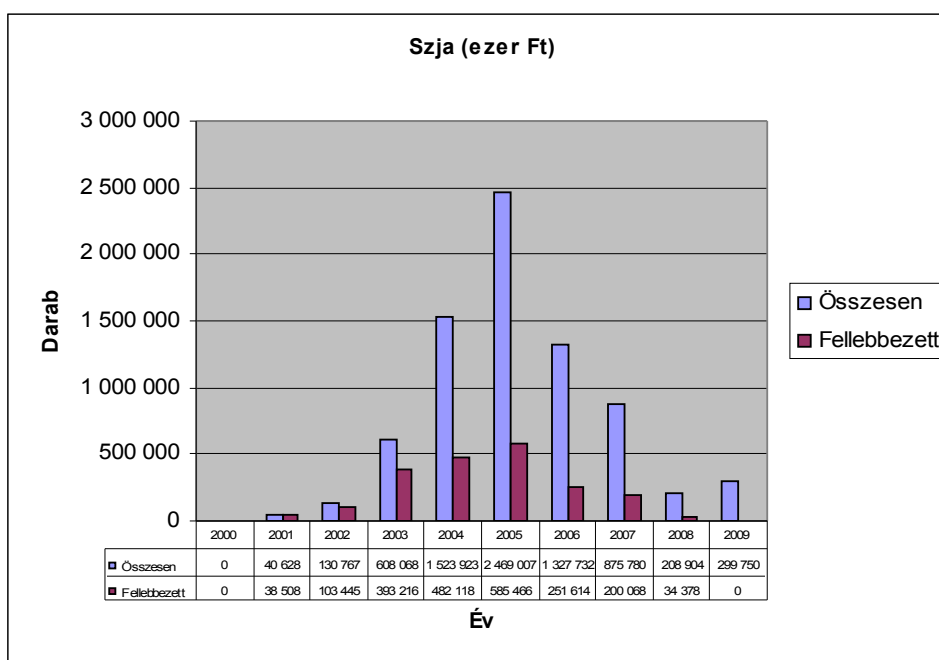

Az ún. vagyonosodási ügyek során általános forgalmi adó adónemben tett adóhatósági megállapítások mindig járulékos jellegűek, azaz az adózó sajátos körülményeihez igazodóan

merülhet fel. Ezt jól mutatja, hogy a vizsgált ügyek kapcsán a személyi jövedelemadóhoz képest az általános forgalmi adó adónem jóval kisebb arányban volt érintett, az egyes években a százalékos arányt tekintve (a személyi jövedelemadóhoz viszonyítva), mert az érintettség a következők szerint alakult az egymást követő években: 0 %, 8 %, 7,6 %, 4,9 %, 4,4 %, 5,9 %, 6,6 %, 4,4 %, 7,6 %. Csökkenés csak olyan korlátokkal állapítható meg, amilyen csökkenés - nem teljes körű adatokkal - a személyi jövedelemadóval érintett ügyek kapcsán állapítható meg. Érdekes, hogy azokban az ügyekben, ahol az ún. vagyonosodási ügyben általános fogalmi adónemben is tett megállapítást az adóhatóság, azokban jellemzően nagyobb arányban került sor a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásra.

4.2. A forráshiányok nagyságrendje

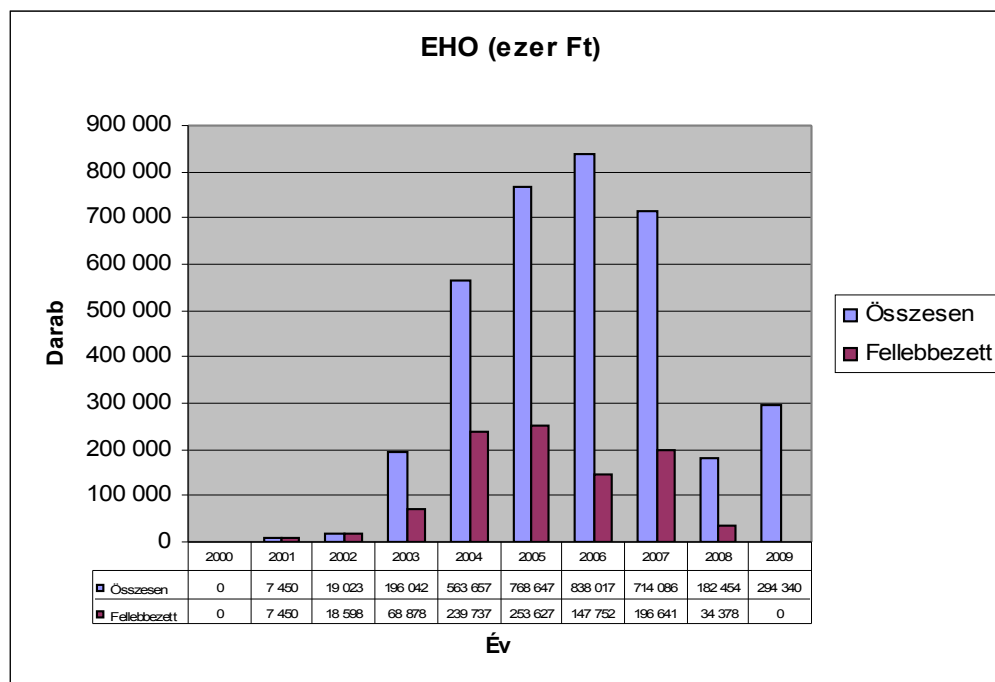
A vizsgálattal érintett ügyekben a forráshiány az egyes években személyi jövedelemadó adónemben az alábbi táblázatba foglalt adatok szerint alakult:

Az adatok helyes értelmezéséhez tekintettel kell lenni arra, hogy azok nem teljes körűek, leginkább csak a 2003-2007. közötti évek vonatkozásában közelítenek azok az országos adatokhoz, de ezek esetében is igaz, hogy itt csak a bírósági felülvizsgálattal érintett esetek képezik az adatösszesítések alapját, amelyek között a 2012. évet megelőzően vagy azt követően (bírósági eljárás eredményeként) befejezett ügyek nem szerepelnek. A fő időszak (2003-2007. közötti) vonatkozásában valóban jelentős nagyságrendről beszélhetünk, a különösen a 2004., 2005. és 2006. évek kapcsán. A legkiugróbb 2005. évben a kúriai felülvizsgálattal nem érintett ügyekben a forráshiány elérte a 2.269.007.000 Ft-ot, míg a kúriai felülvizsgálattal érintett ügyekben összesen 585.466.000 Ft volt az összes forráshiány. Ebben az évben az összes vizsgált ügy 89,5 %-ka volt érintett, míg ebből 36 %-os arányt képviseltek

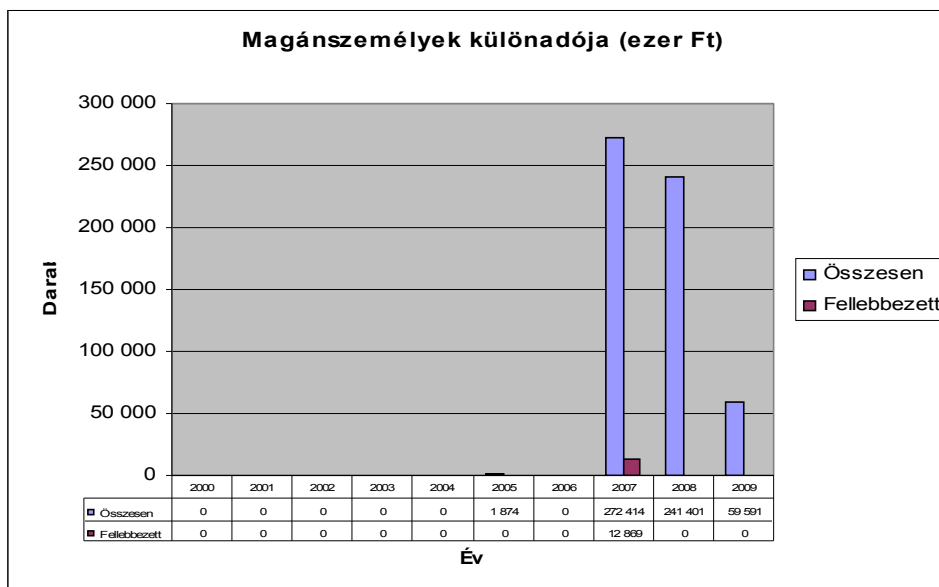
a kúrai felülvizsgálattal érintett ügyek.

A vizsgálattal érintett ügyekben a forráshiány az egyes években százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemben az alábbi táblázatba foglalt adatok szerint alakult:

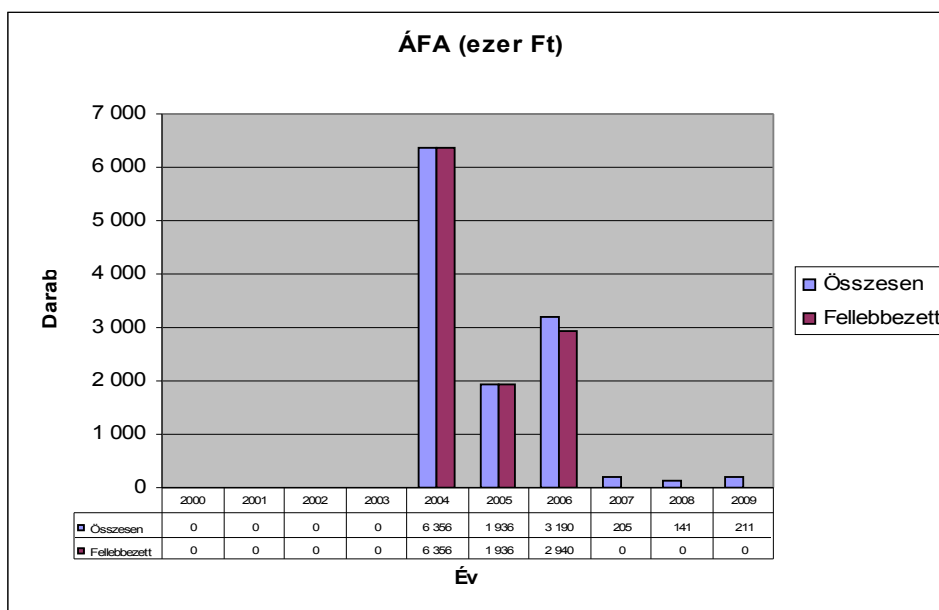

A személyi jövedelemadó adónemben kimutatott forráshiányhoz hasonlóan itt is utalni kell az adatok nem teljes körű voltára. A százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemben a vizsgálattal érintett évek közül 2005. és 2006. évek voltak a legkiugróbbak. A kúrai felülvizsgálattal érintett ügyekben a százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemben megjelenő forráshiány a 2005. évben volt a legmagasabb, 253.627.000 Ft, amely a vizsgálattal érintett ügyek kb. 32 %-ához kapcsolódik. A kúrai felülvizsgálattal nem érintett ügyekben a legkiugróbb év a 2006. év, amelyben a százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemben jelentkező forráshiány összesen 838.017.000 Ft volt, s amely a vizsgált ügyeknek a 65%-át érintette.

A magánszemélyek különadója tekintetében megállapított forráshiány-adatok helyes értelmezéséhez az I. 3. pontban kifejtettek kell szem előtt tartani. Jelentősebb forráshiány ezen adónemben a 2007-2009. években jelentkezett. A 2007. évi 272.414.000 Ft-os forráshiány összesen 13 ügyben került megállapításra, azaz az összesen vizsgált ügyek 6,2 %-ában merült fel ez az összesített forráshiány.

A vizsgálattal érintett ügyekben a forráshiány az egyes években általános forgalmi adó adónemben az alábbi táblázatba foglalt adatok szerint alakult:

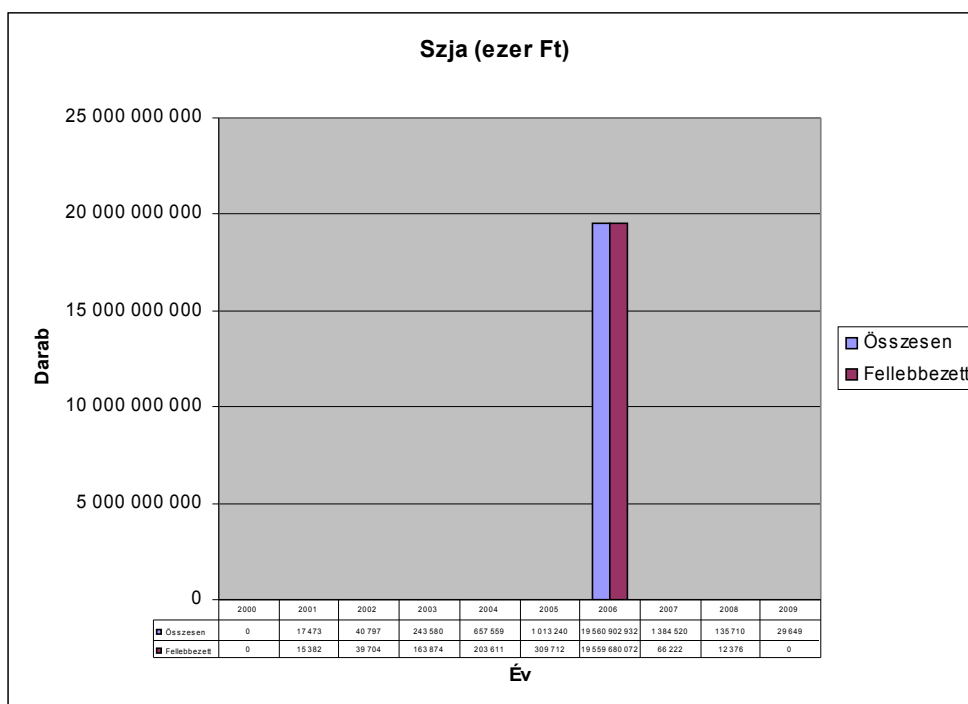

Az általános forgalmi adónemben kimutatott forráshiány 2004-2006. években volt jelentős, ezek közül is a 2004. év emelkedik ki. Az ez évre megállapított forráshiány a kúriai felülvizsgálattal érintett, s nem érintett ügyekben egyaránt 6.356.000 Ft volt, amely az összesen vizsgált ügy 3,3 %-ában merült fel.

4.3. Az adókülönbözetek nagyságrendje

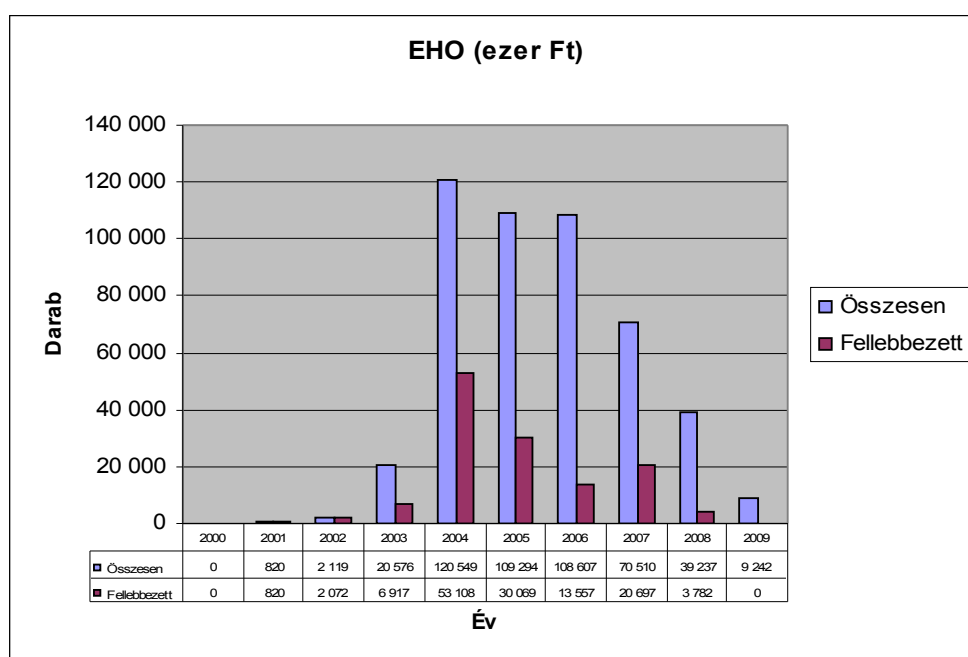
Az adókülönbözet összegei a személyi jövedelemadó adónemben az egyes években a

következők szerint alakult:

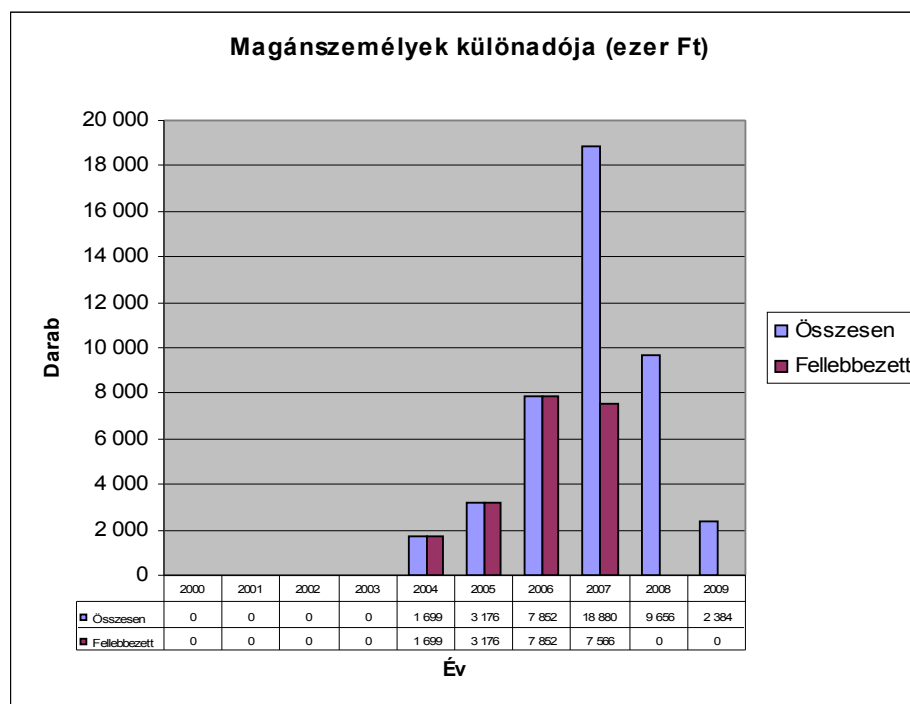
Az adókülönbözet összege a 2006. évben annak ellenére volt kiugró, hogy az összes vizsgált ügyszám képest a kúriai felülvizsgálattal érintett ügyeknek csak 65 %-a, a kúriai felülvizsgálattal érintett ügyeknek pedig csak 50 %-ka volt érintett.

A százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemben az adókülönbözet évenkénti összege a következők szerint alakult:

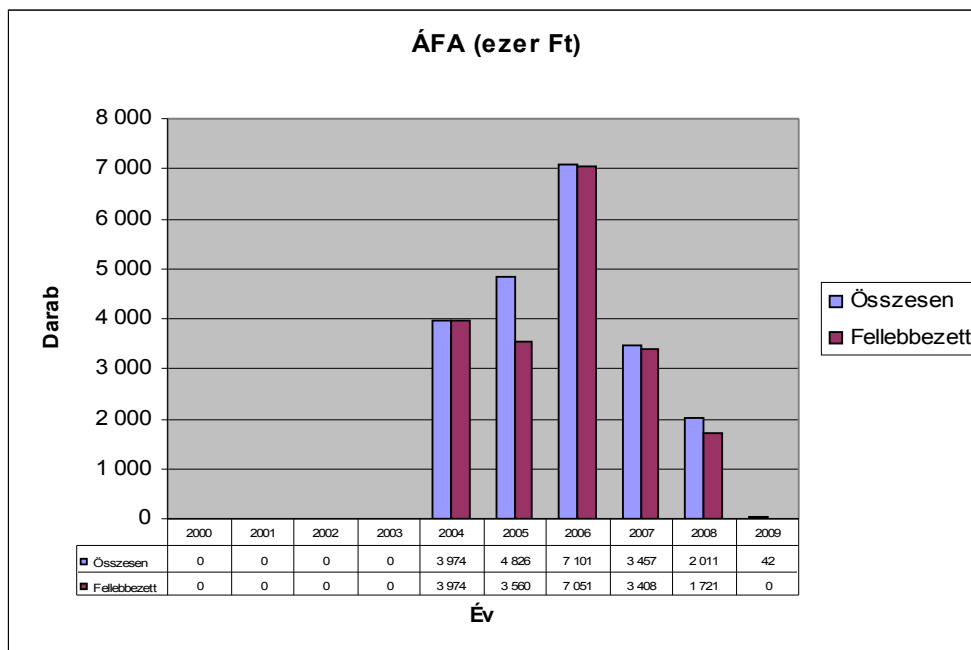
A személyi jövedelemadó adónemhez képest a legmagasabb adókülönbözet a 2004. évet érintette, mind a kúriai felülvizsgálattal érintett, mind az azzal nem érintett ügyekben. A százalékos arányt tekintve a kúriai felülvizsgálattal érintett ügyek e három évben az összes ügyhöz képest 90, 93 és 55 %-ot tettek ki, míg a kúriai felülvizsgálattal nem érintett ügyek 76,5 , 89,4 és 65 %-ot tettek ki.

A magánszemélyek különadója adónemben az adókülönbözetek összegei az egyes években az alábbiak szerint alakult:

A legkiugróbb 2007. évben összesen egy kúriai felülvizsgálattal érintett ügy volt, ami az ilyen érintettségű ügyek 1,3 %-át jelenti, míg a kúriai felülvizsgálattal nem érintett ügyek aránya az összes vizsgált ügyhöz képest 6,2 % volt.

Az adókülönbözet évenkénti összege általános fogalmi adónemben a következők szerint alakult:

A legkiugróbb értéket a 2005. év mutat, azonban itt meg kell jegyezni, hogy még itt sem volt jelentős az adókülönbözlet összege, és az érintett ügyek száma (kúriai felülvizsgálattal érintett ügyekből összesen négy ügy volt érintett /ez 5 %-ot jelent/, a kúriai felülvizsgálattal nem érintett ügyek aránya pedig 4,3 % volt). Az adatok helyes értelmezéséhez az I. 4. pontnál kifejtetteket kell szem előtt tartani.

4.4. Az alkalmazott jogkövetkezmények (adóbírság, késedelmi pótlék és mulasztási bírság) nagyságrendje a számok tükrében

A vizsgált ügyek vonatkozásában érdekes, tájékoztató jellegű adatok az alkalmazott jogkövetkezmények vonatkozásában, hogy az összes ügyben az adóhatóság mindösszesen 2.638.327.000 Ft adóbírsággal sújtotta az érintett adózókat, az ügyekben összesen 2.062.863.000 Ft késedelmi pótlék került felszámításra, továbbá összesen 740.000 Ft összegű mulasztási bírságot szabott ki az adóhatóság. Jól szemlélteti a kúria előtti felülvizsgálati eljárás arányát az, hogy ezen adatokhoz képest a kúriai felülvizsgálattal érintett ügyekben összesen 490.110.000 Ft adóbírság, 405.689.000 Ft késedelmi pótlék és csak 370.000 Ft mulasztási bírságot mutatott ki a vizsgálat. Ezen tájékoztató jellegű adatok mellé megjegyezhető, hogy a mulasztási bírság alacsony összege azzal magyarázható, hogy annak alkalmazására magánszemély adózók vizsgálatára irányuló ügyekben többnyire nem kerül(het) sor.

4.5. A statisztikai adatok korlátozott felhasználhatóságának, a teljes körűség hiányának okai

Az összefoglaló vélemény korábbi pontjaiban kifejtett azon megjegyzés, amely szerint

az összesített adatok nem országos jellegűek, és nem teljes körűek, jól szemlélteti a vizsgálatra kiválasztott ítéletek keltének dátumai is:

Azokban az ügyekben, amelyekben kúriai felülvizsgálat volt, az érintett “elsőfokú” ítéletek közül a legkorábbi keltű 2009. június 3-i, míg a legkésőbbi 2011. október 13-i. A kúriai felülvizsgálati ügyekben hozott ítéletek közül a legkorábbi keltű 2011. szeptember 11-ei, míg a legkésőbbi 2012. augusztus 28-ai. Az eltolódás a két csoport között érthető, azt a Kúria előtti felülvizsgálati eljárás időtartama (nem az előírt 120 nap, hanem – az ügyteher miatt – tipikusan egy év) okozza.

Az adatokból látható tehát, hogy bár a kiválasztás egy, teljes évben meghozott ítéletekhez kapcsolódott, azonban a különböző időpontokban megindult, és különböző időtartam alatt befejezett bírósági eljárások az érintett időszakok vonatkozásában jelentős szórást eredményeztek. Ennélfogva a vizsgálat során nyert, a I-IV. pontokban bemutatott adatok legfeljebb csak a vizsgálat súlyát hivatottak érzékeltetni, azok egyéb következtetés levonására nem alkalmasak, az egyes évekre teljes körűen nem szolgáltatnak adatokat.

4.6. A vizsgálatlal érintett, közigazgatás perben hozott ítéletek típusai szerinti megoszlása

Az alábbi táblázat a közigazgatási perben meghozott valamennyi (kúriai felülvizsgálattal érintett és nem érintett ügyben hozott) ítéletet számba veszi.

Ítéleti rendelkezés	összesen:	felülvizsgálatot kértek	felülvizsgálatot nem kértek
- keresetet elutasító	137	44	93
- részben keresetet elutasító, részben az alperesi határozatot megváltoztató	15	8	7
- részben keresetet elutasító, részben az elsőfokú hatósági határozatot megváltoztató	0	0	0
-az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező	8	1	7

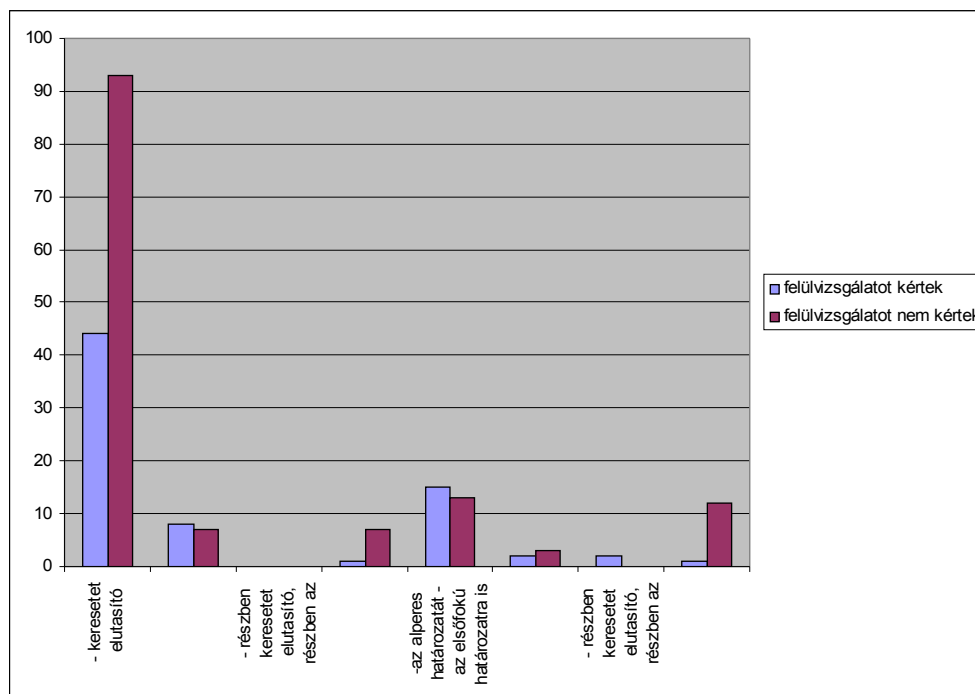
-az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező	28	15	13
-az alperes határozatát hatályon kívül helyező, és az alperest új eljárásra kötelező	5	2	3
- részben keresetet elutasító, részben az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező	2	2	0
- részben keresetet elutasító, részben az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező	13	1	12
összesen:	208	73	135

A fenti táblázat tehát az elsőfokú ítéletek rendelkező részeire nézve tartalmazza azon összesítést, hogy összes ügyből hány ügyben milyen tartalmú “elsőfokú” ítéletet hozott a bíróság, s annak kúriai felülvizsgálatát milyen számban kérték. Százalékban kifejezve a legérdekesebb adatok a következők:

A legnagyobb számban a közigazgatási perben eljáró bíróság a felülvizsgálni kért adóhatósági határozatot (egyesítéssel érintett ügyekben határozatokat) jogszerűnek találta, s a felperes(ek) keresetét elutasította. Az ilyen rendelkező részű ítéletek aránya az összes ügyhöz képest 65,8 % volt. Ezen ügyek 70 %-ában nem kezdeményezték a kúria előtti felülvizsgálati eljárást. A második legnagyobb csoportot, az alperes határozatát – az elsőfokú határozatra is kiterjedően – hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező ítéletek tették ki. Ezek aránya az összes ügyhöz képest már csak 16,5 %-ot tett ki, de ezek több mint felében (53,5 %) kúriai felülvizsgálattal éltek. A harmadik legjelentősebb csoportot a részben keresetet elutasító, részben az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően

hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező ítéletek jelentették (az ügyek 6,2 %-ka), bár ezekben -egy kivétellel- kúriai felülvizsgálatot nem is kezdeményeztek (ami 7 %-os arányt jelent). Az alperes határozatát - az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező ítéletek számának azért van jelentősége, mert ezen ügyekhez köthető a felperesi “pernyertesség” : ez az összes ügghöz képest 3,8 %-ban fordultak elő. Érdekes, hogy ezek közül mindösszesen egyben kezdeményezték a Kúria eljárását. A keresetet elutasító ítéletek nagy száma, valamint azok a kúriai felülvizsgálatának kezdeményezése csekélyebb számát talán a 2012. évre kialakult, és a jogkeresők által is ismert, következetes bírósági gyakorlat magyarázhatja.

Az alábbi diagram a fenti adatok alapján készült, jól szemlélteti a különböző ítéletek előfordulási arányát.

4.7. A vizsgálattal érintett, felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok típusai szerinti megoszlása

Az alábbi táblázat a vizsgált, kúriai felülvizsgálattal érintett ügyekben meghozott kúriai ítéleteket összesíti a rendelkezésük alapján.

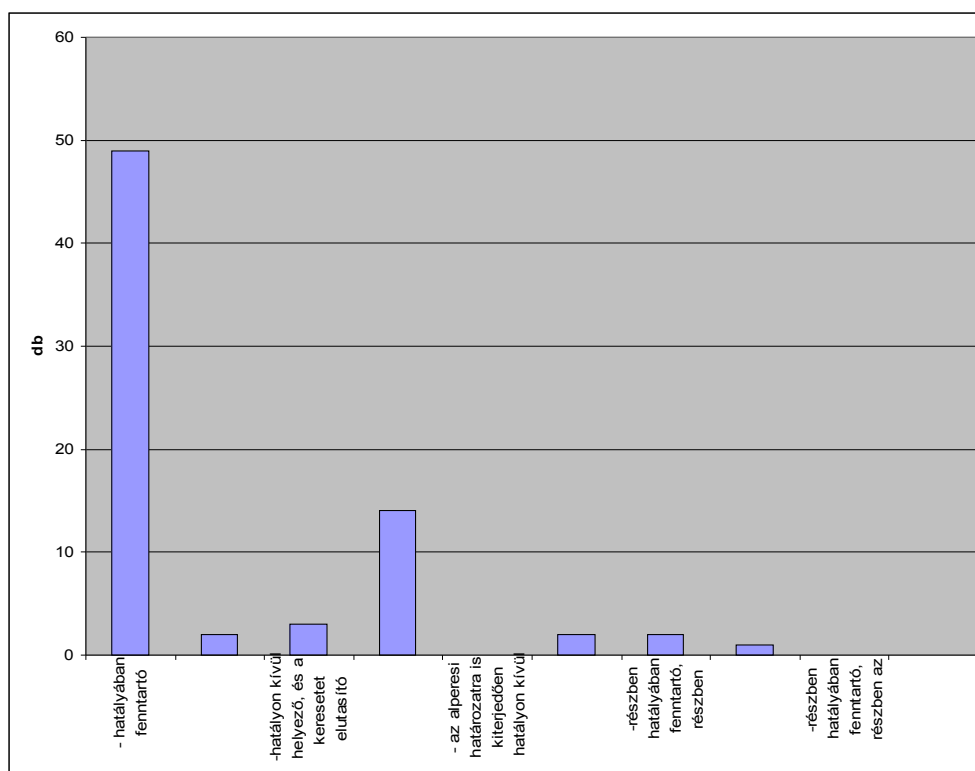
Rendelkező rész	db
- hatályában fenntartó	49
- részben hatályában fenntartó, részben hatályon kívül helyező	2
-hatályon kívül helyező, és a keresetet elutasító	3

-hatályon kívül helyező, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító	14
- az alperesi határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az alperest új eljárásra kötelező	0
- az elsőfokú hatósági határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyező, és az az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező	2
-részben hatályában fenntartó, részben hatályon kívül helyező, és az elsőfokú bíróságot meghatározott körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasító	2
-részben hatályában fenntartó, részben az alperesi határozatot meghatározott körben hatályon kívül helyező, és az alperest e körben új eljárásra kötelező	1
-részben hatályában fenntartó, részben az elsőfokú hatósági határozatot meghatározott körben hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot e körben új eljárásra kötelező	0
- a felülvizsgálati kérelmet hivatalból elutasító	0
összesen:	73

Az adatokból következően megállapítható, hogy a vizsgált ügyekben a Kúria nagyjórészt, az ügyek 67,1 %-ában hatályában fenntartotta a felülvizsgálni kért ítéletet. Az esetek 19,1 %-ában talált olyan jogszabálysértést, amelyet a bírósági eljárásban talált orvosolhatónak (elsőfokú bíróságot új eljárásra utasító végzések), s ehhez kell még számítani az ügyek 2,7 %-át, amikor az elsőfokú bíróságot csak részben utasította új eljárásra. Tehát összesen az ügyek majdnem 22 %-ában volt szükséges az elsőfokú bíróság új eljárása. Az adóhatósági határozat/ok hatályon kívül helyezése mellett tipikusan az elsőfokú hatóság új eljárásra kötelezésének szüksége merül fel, ez nem csak a kúriai ítéletekkel érintett ügyekben, de a közigazgatási perben eljáró bíróságok gyakorlatában is megfigyelhető, magasabb

számarány. Az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelező kúriai ítéletek aránya az összes kúriai ügyhöz képest csak 2,7 % volt, míg a közigazgatási perben eljáró bíróság ilyen határozatainak aránya az összes ügyhöz képest 19,7 % volt. Ezen adat helyes értelmezéséhez szükséges tekintettel lenni arra, hogy az ilyen rendelkezést tartalmazó “elsőfokú” ítéletet a Kúria hatályában fenntarthatja – tehát ez csökkenti a Kúria ilyen tartalmú döntéseinek számát -, valamint megfontolandó az is, hogy a közigazgatási perben lefolytatott bizonyítás, az adóhatóság által feltárt tények mellett, sok esetben a tényállás olyan feltártságát eredményezik, amelynek alapján szükségtelen lehet az elsőfokú hatóság új eljárásra kötelezése. Ugyanez elmondható az alperes határozatát hatályon kívül helyező, és az alperest új eljárásra kötelező ítéletek kapcsán megállapítható eltérő előfordulási aránnyal összefüggésben (ilyen rendelkezésű ítéleteket a Kúria az ügyek 1,3 %-ában, míg a közigazgatási perben eljáró bíróság 2,7 %-ában hozott).

A következő diagram a kúriai ítéletek rendelkező része szerinti megoszlását szemlélteti.

4.8. Az adóigazgatási eljárással összefüggésben rögzített adatok

Az érintett adózók jelentős része olyan aktív korú személy volt, akik foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban álltak, illetve jelentős részük egyéni vállalkozó volt. E két kategória együtt 64,43 %-os arányt tett ki. Az aktív korú munkanélküliek és háztartásbeliek együtt meghaladták az 5 %-os arányt. E négy kategóriába eső adózók már lefedik a vizsgált ügyek 70 %-át.

Az érintett adózók többsége (76,44 %) a vizsgált időszakra nyújtott be bevallást. Ha ehhez számítjuk a nem teljes vizsgált időszakra benyújtott bevallások arányát (8,65 §), akkor e két kategóriába eső adózók aránya az összes ügyhöz képest 85,9 %-ot tett ki.

A vizsgálat során a megbízólevelek irányultsága kapcsán a következő adatok kerültek rögzítésre: szja 89,42 %, eho 57,21 %, valamennyi adónemre 9,62 %, egyéb 6,25 %. Az eredmény az ítélkezési tevékenység során megfigyelt, azonban nem számszerűsített előfordulást igazolja. A vagyonosodási ügyekben az adóhatóság megbízólevele tipikusan személyi jövedelemadó adónemre irányul, s az esetek többségében kiegészül a százalékos egészségügyi hozzájárulás adónemre is. A vagyonosodási ügyek indulásaként a valamennyi adónemre kiterjedő vizsgálat is előfordul, de sokkal kevésbé jellemző, ahogy azt a fenti adatok is alátámasztják.

A megbízólevél módosítását is ellenőrizte a vizsgálat, ennek kapcsán a következő összesítő adat született: összesen 24 ügyben módosították a megbízólevelet (az ügyek 11,53 %-a).

A vizsgálat tárgya volt az is, hogy az adózót értesítették-e külön a becslés alkalmazásáról, illetve, hogy annak elmaradását vitatták-e. A vizsgált ügyek jelentős számában (64,9 %) elmaradt a becslés alkalmazásáról való külön értesítés. A becslés alkalmazására vonatkozó értesítés elmaradásának vitatását annak elmaradásához kellett mérni, a kapott százalékos arány 6,6 % lett. A külön értesítés elmaradását tehát viszonylag kevesen vitatták a kérdés jelentősége ellenére.

Az eljárási határidők betartása, mulasztása kapcsán a következő adatokat tárta fel a vizsgálat: a vizsgált ügyek közül összesen 13 ügyben nem tartotta be az adóhatóság az eljárási határidőt/ket, azonban ezek közül csak két esetben vezetett ez jogkövetkezmény alkalmazására, tehát az érintett ügyek hozzávetőleg 15 %-ában, az összes ügyhöz képest pedig mindössze az ügyek nem egészen 1 %-ában.

A vizsgálat során a kapcsolódó vizsgálatokra vonatkozó adatok ellenőrzése körében a következőket állapította meg a csoport: a vizsgálatral érintett vagyonosodási ügyek majdnem felében (47,6 %) sor került kapcsolódó vizsgálatra. A kapcsolódó vizsgálatra hivatalból az ügyek 42,79 %-ában, az adózó indítványára pedig az ügyek 8,17 %-ában. Fontos körülménynek tartotta a joggyakorlat-elemző csoport vizsgálni, hogy kinél folytattak le kapcsolódó vizsgálatot. A rögzített adatok alapján megállapította a csoport, hogy az adóhatóság a leggyakrabban a kölcsön nyújtójánál folytatott le kapcsolódó vizsgálatot. A hozzátartozóknál lefolytatott vizsgálat szintén jelentős, az adóhatóság a házastársnál is az esetek többségében folytat le kapcsolódó vizsgálatot.⁶ Kölcsönre hivatkozás kapcsolódó vizsgálat lefolytatáshoz vezetett 59 esetben (az érintett ügyek 51,03 %-a), 56 esetben nem vezetett kapcsolódó vizsgálat lefolytatására (48,97 %). Az ügyek mintegy 70%-ában hivatkoztak kölcsönre az adózók forrásként és ahol válasz érkezett e körben, megállapítható, hogy az esetek mintegy felében sor került kapcsolódó vizsgálatra.

⁶ Az adóhatóság a kölcsön nyújtónál 37 esetben (17,79%), hozzátartozónál 21 esetben (10,10%), ismerősnél 1 esetben (0,48%), cégnél 30 esetben (14,42%) folytatott le kapcsolódó vizsgálatot. Hivatalból összesen 89 ügyben került sor arra, ismerősnél 1 esetben, hozzátartozónál 16 esetben, cégnél 27 esetben, kölcsönnyújtónál 30 esetben. Adózó indítványára összesen 16 esetben került sor kapcsolódó vizsgálatra, cégnél 4 esetben, hozzátartozónál 4 esetben, kölcsön nyújtónál pedig 6 esetben.

A vizsgálat érintette a külföldi jogsegélyek, nemzetközi megkeresések előfordulási arányát, e körben a következő adatok születtek: külföldi jogsegélyre összesen három ügyben (1,44%), nemzetközi megkeresésre 18 ügyben került sor (8,65%).

A vizsgálat ellenőrizte az adózói jogsérelemre hivatkozásokat. Az adóigazgatási eljárásban az adózók nagy része (140 ügyben, 67,31 %) hivatkozott jogsérelemre, ezért is fontos volt feltérképezni, hogy jellemzően mivel összefüggésben hivatkoztak arra. Az adózók majdnem fele arányban jogsértésként a becslés jogalapját megalapozó okok feltárásának elmaradását vitatták, amely kérdés összefüggésben áll azzal, hogy a becslés alkalmazására vonatkozó külön értesítés az ügyek jelentős számában (64,9 %) elmaradt. A becslés módszerét is vitatták, azonban erre csak az ügyek 9,62 %-ában került sor.

Az adóigazgatási eljárással összefüggő jogsértésekhez kapcsolódó adózói hivatkozások vizsgálata is megtörtént: az adatgyűjtés hiányára 80 ügyben (38,46 %), tényállás feltáratlanságára 181 ügyben (87,02 %), a bizonyítékok téves értékelésére 173 ügyben (83,17 %), az indokolási kötelezettség nem teljesítésére 23 ügyben (11,06%) hivatkoztak, és felügyeleti intézkedés alkalmazására 6 ügyben (2,88%) hivatkoztak.

Mindösszesen az ügyek 6,25 %-ában (14 ügy) éltek az adózók önellenőrzéssel. Ezen ügyekben az önellenőrzés 6 ügyben irányult elévült időszakra, 8 ügyben pedig a vizsgált időszakra. A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy az önellenőrzés milyen arányban vezetett eredményre. Az adatok szerint az érintett ügyek nagy részében (71,42 %) az önellenőrzést elfogadták.

4.9. A kölcsönkhöz kapcsolódó statisztikai adatok

Az aktavizsgálat az elfogadott szempontrendszer alapján külön is kitért a kölcsönök részletesebb vizsgálatára. A válaszok szerint az ügyek jelentős számában (145 ügy, 64,71 %) felmerült a kölcsönre hivatkozás, ami várható volt a gyakorlati tapasztalatok, és a kölcsön adójogi megítélése tükrében. Épp ezért a vizsgálat további, a kölcsönadás körülményeire, sajátosságaira vonatkozó kérdéseket is megfogalmazott.

A kölcsönnyújtó személyét tekintve az eredmény a gyakorlatban tipikusan felmerült kört fedi le, tehát zömében hozzátartozótól (59 ügy, 28,37%), illetőleg barát/ismerőstől származó (63 ügy, 30,29%) kölcsönre hivatkoztak a vizsgált ügyekben.

A kölcsönök bizonyítékai jellemzően írásbeliek voltak (103 ügyben írásbeli - 49,52%, 35 ügyben szóbeli – 16,83%). Az írásbeli bizonyítékok megoszlását tekintve mindösszesen két ügyben állt rendelkezésre közokirat (0,96 %), jellemzően magánokirattal (72 ügyben, 34,62 %), illetve a kölcsönre vonatkozó nyilatkozattal (31 ügy, 14,90 %) kívántak bizonyítani az adózók.

A kölcsön szóbeli bizonyítékai kapcsán vizsgálták a felkért csoporttagok azt is, hogy ha azt tanúvallomással kívánták alátámasztani, akkor arra a közigazgatási eljárásban vagy a bíróság előtt, a perben került-e sor: 75 ügyben (36,06 %) a közigazgatási eljárásban, 12

ügyben (5,77 %) a perben került sor tanúvallomás tételére.

A kölcsönökkel összefüggésben nagy jelentősége van annak, hogy az vezetett-e kapcsolódó vizsgálat lefolytatására, ezért az aktavizsgálat kérdéssora erre külön is rákérdezett. A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy a vizsgált ügyek közül 59-ben került sor kapcsolódó vizsgálat elrendelésére (28,37 %) a kölcsönök kapcsán.

A külföldről, külföldi személytől származó kölcsön nehezebb ellenőrizhetősége miatt várakozás volt az iránt, hogy a vizsgált ügyek jelentős számában külföldi illetőségűtől származó kölcsönre tipikusan történhetett hivatkozás. A kölcsönadó illetősége vonatkozásában megállapítást nyert, hogy összesen 25 ügyben hivatkoztak külföldi kölcsönnyújtótól származó kölcsönre (az összes vizsgált ügy 12,02 %-a, azonban az arány csak a kölcsönhivatkozással érintett ügyek vonatkozásában már 31,01 %-os arányt jelent).

4.10. Az ajándékozashoz kapcsolódó statisztikai adatok

Az adózók az ún. vagyonosodási ügyekben gyakran hivatkoznak a kölcsön mellett ajándékozásból származó bevételre, mint kiadásaik forrására. A válaszok szerint az ajándékozás is jellemző forráshivatkozás, bár a kölcsönhöz képest kevésbé gyakori, mert míg az az ügyek 69,71 %-ában fordult elő, az ajándékozás csak 15,86 %-ban.

Az ajándékozó személyét tekintve az eredmény a gyakorlatban tipikusan felmerült kört fedti le, tehát zömében hozzátartozótól (30 ügy, 90 %) származó ajándékra hivatkoztak a vizsgált ügyekben, baráttól származó ajándékra csak 3 ügyben (10 %). Ez az adatsor alátámasztja az ezzel kapcsolatos előzetes várakozást. A hozzátartozói kört részletező adatok alapján vizsgálva megállapítható, hogy 17 ügyből az adózó 9 alkalommal szülői ajándékra (52,94 %), 4 alkalommal nagyszülői ajándékra (23,53 %), 1 alkalommal testvéri ajándékra (5,89 %), 3 alkalommal nászajándékra (17,64 %) hivatkozott.

Az ajándékozás bizonyítéka hozzávetőleg fele-fele arányban volt írásbeli, illetve szóbeli (az arány egymáshoz képest 54,8 % és 45,16 %), ami jelentős különbség a kölcsönrel összefüggésben nyert adatokhoz képest. Az írásbeli bizonyítékok megoszlását tekintve mindösszesen egy ügyben állt rendelkezésre közokirat (1 ügy, 0,48 %), jellemzően magánokirattal (7 ügyben, 3,37 %), illetve a kölcsönre vonatkozó nyilatkozattal (11 ügy, 5,29 %) kívántak bizonyítani az adózók.

Az ajándékozás szóbeli bizonyítékai kapcsán vizsgálták a felkért csoporttagok azt is, hogy ha azt tanúvallomással kívánták alátámasztani, akkor arra a közigazgatási eljárásban vagy a bíróság előtt, a perben került-e sor: 13 ügyben (6,25 %) a közigazgatási eljárásban, 4 ügyben (1,92 %) a perben került sor tanúvallomás tételére. A tanúvallomásokra tehát jellemzően a közigazgatási eljárásban került sor (76,89 %).

Az ajándékozással összefüggésben is jelentősége van annak, hogy az vezetett-e kapcsolódó vizsgálat lefolytatására, ezért az aktavizsgálat szempontrendszere erre külön is rákérdezett. A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy a vizsgált ügyek közül 10-ben került sor kapcsolódó vizsgálat elrendelésére (4,81 %, az ajándékozással érintett ügyeknek a

33,3 %-ka) az ajándékozásra hivatkozással összefüggésben.

A legkisebb ajándék összege 500.000 Ft, a legnagyobbé 15.000.000 Ft, az átlagösszeg 4.000.000 Ft.

Az elfogadtatni akart ajándék 10 esetben (58,82 %) a vizsgált időszakra, 7 esetben 41,18 %) az azt megelőző időszakra esett.

4.11. A megtakarításhoz kapcsolódó statisztikai adatok

Az adózók az ún. vagyonosodási ügyekben gyakran hivatkoznak a kölcsön és ajándékozásból származó jövedelem mellett a megtakarításaikra, amelyeket kiadásaik fedezetéül kívánnak elfogadtatni az adóhatósággal. A válaszok szerint elévült és vizsgált időszaki megtakarításokra összesen 107 ügyben (az ügyek 51,44 %-a). Ebből 101 ügyben hivatkoztak elévült időszaki megtakarításra, így az elévült és nem elévült időszaki megtakarítások egymáshoz viszonyított aránya 94,4 % és 5,6 %. A megtakarítások nagyságrendjét jelzi, hogy a gyűjtött adatok szerint azok együttes összege a vizsgált ügyekben 2.699.140.213 Ft volt.

A megtakarítások nagyságrendje, előfordulási aránya miatt vizsgálta a csoport, hogy azok milyen forrásból származnak jellemzően. Az összes vizsgált ügghöz képest 34 ügyben (16,35 %) hivatkoztak vállalkozásból, 9 ügyben (4,33 %) pénzügyi műveletekből, 11 ügyben (5,29 %) kölcsönből, 6 ügyben (2,88 %) ajándékból és 44 ügyben (21,15 %) egyéb forrásból származó megtakarításra.

A megtakarítás bizonyítéka hozzávetőleg fele-fele arányban volt írásbeli, illetve szóbeli (az arány egymáshoz képest 54,9 % és 45,1 %), ami az ajándékozás bizonyítékaihoz hasonló eredményt mutat. Az írásbeli bizonyítékok megoszlását tekintve közokirat több ügyben (12 ügy, 5,77 %) állt rendelkezésre, mint az ajándékozás esetén, de jellemzően magánokirattal (33 ügyben, 15,87 %), illetve a megtakarításra vonatkozó nyilatkozattal (15 ügy, 7,21 %) kívántak bizonyítani az adózók.

A megtakarítások szóbeli bizonyítékai kapcsán vizsgálták a felkért csoporttagok azt is, hogy ha azt tanúvallomással kívánták alátámasztani, akkor arra a közigazgatási eljárásban vagy a bíróság előtt, a perben került-e sor: 20 ügyben (9,62 %) a közigazgatási eljárásban, 13 ügyben (6,25 %) a perben került sor tanúvallomás tételére. A tanúvallomásokra tehát többségében a közigazgatási eljárásban került sor (60,6 %), de az eltolódás az ajándék és kölcsön bizonyításához felvett tanúbizonyítások számához képest kevésbé jelentős.

4.12. A házastárs forrástöbbletére, házassági szerződésre, házassági vagyonközösség figyelembevételére hivatkozások, és az bizonyításához kapcsolódó statisztikai adatok

A vizsgálat vizsgálati szempontrendszer kialakítása során a joggyakorlat-elemző csoport a gyakorlati tapasztalatok miatt figyelmet szentelt az olyan források vizsgálatának is,

amelyek az adózó házastársánál álltak rendelkezésre az adózók szerint.

Házassági vagyonszövetségre 55 esetben (26.44%), házassági szerződésre 1 esetben (0.48%), „családi adózásra” 8 esetben (3,85%), házastárs forrástöbbletére 52 esetben (25%) hivatkoztak. előfordult többes hivatkozás is (pl. házassági vagyonszövetség és forrástöbblet). A vizsgálat szempontjából fontos megjegyezni, hogy 18 alkalommal fordult elő, hogy az adózó az adóigazgatási eljárásban még hivatkozott a házassági vagyonszövetség / házastárs forrástöbbletére, de a keresetében felülvizsgálati kérelmében már nem, ezért az első fokú bíróság vagy a Legfelsőbb Bíróság már nem is vizsgálhatta e jogkérdést.

A bizonyítékok tekintetében 13 írásbeli (6.25%) és 30 szóbeli (14.42 %) hivatkozás volt. Az okirati bizonyítékok közül 3 közokirat (1.44%), 6 magánokirat (2.88%), 3 nyilatkozat (1.44 %) volt. Tanúvallomás a közigazgatási eljárásban 5 alkalommal (2.40%), a perben 3 alkalommal (1.44%) fordult elő.

A házastárs forrástöbbletének szóbeli bizonyítékai kapcsán vizsgálták a felkért csoporttagok azt is, hogy ha azt tanúvallomással kívánták alátámasztani, akkor arra a közigazgatási eljárásban vagy a bíróság előtt, a perben került-e sor: 5 ügyben (2,4 %) a közigazgatási eljárásban, 3 ügyben (1,44 %) a perben került sor tanúvallomás tételére.

A magyar adórendszer a családi adózást ugyan nem ismeri, a házastársak forrástöbbletének figyelembe vétele során azonban – gyakorlati tapasztalatok alapján – várható volt a családi adózásra hivatkozás, ezért a vizsgálati szempontrendszer erre vonatkozóan is kérdést fogalmazott meg. A vizsgált ügyek közül összesen 8 ügyben (3,85 %) hivatkoztak családi adózásra a házastárs forrástöbbletének figyelembevétele szükségességének körében.

A vizsgálat eredménye szerint az érintett ügyek zömében (201 ügy) nem vezetett kapcsolódó vizsgálatra a házastárs forrástöbbletének figyelembevételére hivatkozás, megjegyzendő azonban, hogy az alacsony számot (7 ügy, 3,37 %) árnyalja az, hogy több ügyben a peres eljárásban vettek fel erre bizonyítást.

4.13. A tagi kölcsönökre vonatkozó statisztikai adatok

A vizsgálatot a gyakorlati tapasztalatok alapján a vizsgálati szempontrendszer meghatározásával kiterjesztette a tagi kölcsönökre is. A válaszok a kérdés felvetésének helyénvalóságát igazolták, jelentős számú ügyben történt ugyanis tagi ki- és befizetésekre hivatkozás (99 ügy, 47,6 %).

Az érintett ügyek közül 69 ügyben (az érintett ügyek 66,66 %-ában) állt rendelkezésre a befizetésre, 62 ügyben (az érintett ügyek 62,62 %-ában) pedig a kifizetésre vonatkozó okirati bizonyíték.

A vizsgálat kiterjedt annak feltárására is, hogy milyen arányban kapcsolódott a tagi ki- és befizetésekhöz megfelelő nyilvántartás. A feltárt adatok szerint 44 ügyben (az érintett ügyek 44,44 %-ka) volt megfelelő a tagi kölcsönök nyilvántartása, tehát az esetek majdnem

felében.

4.14. Egyéb, jellemző forráshivatkozásokra vonatkozó statisztikai adatok

A vizsgált ügyek közül 58 ügyben (27,88 %) hivatkoztak ingatlanértékesítésből, 71 ügyben (34,13 %) ingó és gépjármű értékesítésből, 10 ügyben (4,81 %) szerencsejátékból, 12 ügyben (5,77 %) östermelői bevételből származó jövedelmekre.

4.15. A banki ki- és befizetésekhez kapcsolódó statisztikai adatok

A banki pénzmozgások nyomon-követhetősége miatt, a banki ki- és befizetések vonatkozásában vizsgálta a csoport, hogy milyen arányban szerezte be a szükséges adatokat az adóhatóság, és milyen arányban szolgáltatott adatokat az adózó. Az adóhatóság a vizsgált ügyek közül összesen 157-ben (75,48 %) szerzett be adatokat, míg az adózók 70 ügyben (33,48 %) maguk szolgáltatták az adatokat, vagy legalább is közreműködtek.

A csoport a vizsgálati szempontrendszer kialakítása során vizsgálni rendelte, hogy hány ügyben vitatták a ki- és befizetések jogcímét. A vizsgálat eredménye szerint erre összesen 49 ügyben (az ügyek 53,26 %-ában).

4.16. A KSH szerinti létminimum adatok alkalmazásához kapcsolódó statisztikai adatok

Az ún. vagyonosodási ügyekben az adóhatóság az adózói kiadáshivatkozásokkal gyakran szembeállítja a KSH szerinti létminimum értékeket, mégpedig azért, mert megkérdőjelezi a kiadások forrásaként rendelkezésre álló jövedelem kielégítő voltát azon az alapon, hogy az adózó még a KSH szerinti létminimum eléréshez szükséges szintjét sem éri el, ezért a csoport a vizsgálat során erre vonatkozóan is részletesebb kérdéseket fogalmazott meg. A vizsgálat eredménye szerint az ügyek jelentős számában, 158 ügyben (75,96 %) alkalmazták a KSH szerinti létminimumértéket. Az érintett ügyek közül mindössze 18 ügyben tértek el a létminimumértékektől.

4.17. Az építkezéshez, mint tipikus kiadáshoz kapcsolódó statisztikai adatok

A vagyonosodási ügyekben az építkezéssel járó kiadások megítélése gyakran vita tárgyát képezi, az építkezés költségeinek megállapítása pedig gyakran szakértő közreműködésének szükségét is felveti, ezért a vizsgálat erre is részletesebb kérdéseket fogalmazott meg a vizsgálati szempontok körében. A vizsgálat eredménye szerint mindösszesen 13 ügyben merült fel az építkezéssel összefüggő kiadások, költségek megítélésének kérdése.

A költségek igazolása szempontjából jelentősége van a kivitelezés módjának, ezért a vizsgálat során erre is folyt adatgyűjtés. Az építkezés 3 ügyben kalákában, 5 ügyben számlázó, 1 ügyben nem számlázó vállalkozó közreműködésével történt.

A költségek, az építkezéssel járó kiadások vitatása következtében 3 ügyben (az érintett ügyek 23,07 %-ka) rendelt ki szakértőt az adóhatóság, magánszakértő alkalmazására egy esetben sem került sor.

4.18. Az elévülés kérdéséhez kapcsolódó statisztikai adatok

Tekintettel arra, hogy az ún. vagyonosodási ügyek esetén is az adóhatóság – gyakorlata szerint – több évre vonatkozóan folytatja le az ellenőrzést, ezért a vizsgálattal érintett időszak elejét számos esetben érinthette az elévülés. A joggyakorlat-elemző csoport lényeges adatnak tekintette, hogy hány ügyben kérték az elévülés figyelembevételét, s milyen arányban hivatkoztak erre sikerrel. Az aktvizsgálat eredménye szerint a vizsgált ügyek közül 35-ben (16,83 %) hivatkoztak elévülésre, s összesen 28 ügyben (a hivatkozással érintett ügyek 80 %-ka) sikeres is volt e hivatkozás. Meg kell jegyezni e körben, hogy az adóhatóság is számos esetben észlelte hivatalból az elévülés bekövetkezését és megtette az ennek megfelelő intézkedéseket már a közigazgatási eljárás során is, de előfordult olyan eset, hogy a perben módosította határozatát -elévülés miatt- az adózó javára, illetve a bíróság helyezte hatályon kívül az elévült időszakra vonatkozó adóhatósági döntést, illetve határozati rendelkezést⁷.

4.19. Az adóamnesztia kérdéséhez kapcsolódó statisztikai adatok

Az aktvizsgálat eredménye szerint a vizsgált ügyek közül csak 6 ügyben (ügyek 2,88 %-ka) hivatkoztak adóamnesztiára, és ez csak 2 esetben vezetett eredményre.

4.20. Bűncselekményből származó jövedelemhez kapcsolódó statisztikai adatok

Az aktvizsgálat során mindössze egy ügyben (0,48 %) talált ilyen adózói hivatkozásra példát, ami nem vezetett eredményre.

4.21. Vagyonnyilatkozatok (pl.: polgármesteri) felhasználásához kapcsolódó statisztikai adatok

A vizsgált ügyek közül mindösszesen egy ügyben (0,48 %) merült fel vagyonnyilatkozat figyelembevételének lehetősége, amely érdemben befolyásolta a kiadások és források megállapítását.

⁷ Budapest Környéki Törvényszék 6.K.26.852/2011., Budapest Környéki Törvényszék 4.K.26.851/2011., Pest Megyei Bíróság 4.K.26.746/2011., Budapest Környéki Törvényszék 1.K.26.817/2011.

4.22. Vállalkozói kivéthez, illetőleg társaság által teljesített kifizetések, osztalékfizetéshez kapcsolódó statisztikai adatok

Valamely társaság által az adózó felé teljesített kifizetések szintén azon források között szerepelnek, amelyekkel összefüggésben nyilvántartás áll rendelkezésre, ezért az ilyen forrásra történt hivatkozást több összefüggő kérdéssel vizsgálta a csoport. Társaság által történő kifizetésre, osztalékfizetésre, illetve általában vállalkozó kivétre a vizsgált ügyek közül 11 ügyben (5,29 %) került sor. Ezek közül vállalkozói kivétre 2 ügyben került sor a nyilvántartási kötelezettség sérelmével (érintett ügyek 18,18 %-ka), míg negatív pénztáregyenleg ellenére kifizetésre, osztalékfizetésre 3 ügyben került sor (érintett ügyek 27,27 %-ka).

4.23. A kioktatási kötelezettség elmaradása a bírósági eljárásban

A bírósági eljárással összefüggésben, de valójában csak a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban, az adózók alkalmanként hivatkoznak a megfelelő kioktatás elmaradása (pl.: bizonyítási teherre, a bizonyítékokra nézve), ezért ez is a vizsgálati szempontok közé került. A vizsgálat megállapítása szerint összesen 5 ügyben hivatkoztak erre, ami a 72 felülvizsgálattal érintett ügy számarányához képest az ügyek 6,94 %-át jelenti.

4.24. A kereset részbeni vagy teljes elbírálatlanságára, és a tényállás hiányos voltára, a tényállásból levont helytelen jogkövetkeztetésekre hivatkozások a bírósági eljárással összefüggésben

Csak a kúriai felülvizsgálati eljárásban felmerülő kifogások lehetnek a perben eljárt bírósággal szemben azok, hogy a kereset teljesen vagy részben elbírálatlan maradt, vagy mulasztás állapítható meg a tényállás megállapítása, illetve az indokolási kötelezettség teljesítése körében. A 72 felülvizsgálattal érintett ügy közül mindössze 1 ügyben (1,38 %) maradt elbírálatlanul a kereset, részben elbírálatlan kereset azonban az érintett ügyek közül 4-ben merült fel (5,55 %). A vizsgálat során sokkal gyakoribbnak mutatkozott a tényállás hiányos voltára hivatkozás (44 ügy, 61,11 %). Kevésbé gyakori az indokolási kötelezettség elmaradásának sérelmezése (29 ügy, 40,27 %), míg a tényállásból levont helytelen jogkövetkeztetésekre hivatkozás (44 ügy, 61,11%) hasonló a tényállás hiányos voltának sérelmére hivatkozáshoz.

4.25. A keresetváltoztatásra vonatkozó statisztikai adatok

A közigazgatási perre irányadó, Pp. 335/A. § (1) bekezdés szerint a felperes a keresetét legkésőbb az első tárgyaláson [141. § (1) bek.] változtathatja meg; a keresetet azonban a közigazgatási határozatnak a keresetlevéllel nem támadott önálló - a határozat egyéb rendelkezéseitől egyértelműen elkülöníthető - rendelkezésére csak perindításra nyitva álló

határidőn belül lehet kiterjeszteni. E határidőhöz kapcsolódó mulasztás az ún. vagyonosodási ügyekben az adózó (a bírósági eljárásban már felperes) terhére esik. Határidőn túli keresetváltoztatásra összesen 6 ügyben (2,88 %) került sor.

4.26. A jogkövetkezmények vonatkozásában kért méltányos elbánás megítélésére vonatkozó statisztikai adatok

A vizsgálat kiterjedt a jogkövetkezmények vonatkozásában a méltányos elbánásra is, illetőleg annak sikerességére. A vizsgálat eredménye szerint összesen 7 ügyben (a vizsgált ügyek 3,37 %-ka) kérték a méltányos elbánást a jogkövetkezmények vonatkozásában, azonban az egy esetben sem vezetett eredményre. Ennek az az alapvető indoka, a becslési ügyekben az adóhiány megállapítására bevétel eltitkolása miatt kerül sor, és az Art. 170. § (1) bekezdése, 171. § (2) bekezdése, valamint 165. § (4) bekezdése ilyen esetekben kizárja a bíróság, illetve a késedelmi pótlék mérséklését.

4.27. A bizonyításra vonatkozó egyes statisztikai adatok

A vizsgálat – jelentőségénél fogva – kiterjedt a lefolytatott bizonyítási eljárás főbb kérdéseire, úgy, mint a bizonyítási teher vitatására, a tipikus bizonyítási eszközök (tanú, szakértő) megoszlására, az ezekre vonatkozó indítványoknak való helyt adásra vagy elutasításra. A bírósági eljárásban (közigazgatási perben és a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban egyaránt) gyakran sérelmezik, hogy a tanúbizonyítási indítványnak nem adott helyt az adóhatóság, illetve a perben a bíróság, s ennek következtében az adózó elesik a bizonyítástól. E kérdésnek kiemelt jelentősége van, ezért az aktavizsgálók “mérték”, hogy hány ügyben nem adtak helyt az ilyen bizonyítási indítványnak. A vizsgálat szerint összesen 27 ügyben (23,68 %) egyáltalán nem, azonban az ügyek nagyobb számában (81 ügy, 71,05 %), de legalább részben (6 ügy, 5,26 %) helyt adtak az indítványoknak. Megállapítható, hogy azokat, akik bizonyítási indítvánnyal éltek, jellemzően nem zárták el annak lehetőségétől az eljáró hatóságok, illetve bíróságok.

A szakértői bizonyítás szükségére jellemzően az ügyek kisebb százalékában merül fel, de a bizonyítási eljárásban elfoglalt szerepe miatt vizsgálat erre is külön figyelemmel volt. A vizsgálat eredménye szerint a szakértői bizonyítási indítványnak kisebb arányban (a 26 érintett ügyből 7 esetben 26,92 %) adtak helyt az eljáró bíróságok.

A bizonyítási terhet a várakozásoknak megfelelően gyakran (96 esetben, az ügyek 46,15 %-ában) vitatták, ezért is terjed ki a vizsgálat annak felmérésére, hogy a bizonyítási terhet mire nézve vitatták. E körben a vizsgálat eredménye szerint 45 ügyben (21,63 %) a becslés jogalapját, 14 ügyben a becslés módszerét (6,73 %), 48 esetben (23,08 %) pedig az adózói hitelt érdemlő bizonyítékok szolgáltatására nézve vitatták a bizonyítási terhet.

A bizonyítékok okszerűtlen értékelésére hivatkozás gyakorisága miatt szükséges volt vizsgálni az érintett ügyekben azok tényleges előfordulási arányát. A vizsgálat eredménye a várakozást igazolta, mert az ügyek nagy számában (137 ügyben, 65,87 %) hivatkoztak arra.

4.28. Az adójogszabályok körén kívüli jogi hivatkozások előfordulására vonatkozó egyes statisztikai adatok

Az ún. vagyonosodási ügyekkel összefüggésben – vagy a tényállás specialitása, vagy egyéb okból – alkalmanként nem csak adójogi szabályokra, illetve nem csak nemzeti szabályokra hivatkoztak. A vizsgált ügyek közül egyben az Alkotmányra, hatban már az Alaptörvényre, egyben alkotmánybírói határozatra, háromban a Ptk-ra, tizennégyben a Csjt-re, négyben a Számv. tv.-re, háromban pedig kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményre. A várakozásoknak megfelelően a legnagyobb számban a Csjt-re, illetve az Alkotmányra/Alaptörvényre hivatkoztak az érintett adózók.

5. Bevezető gondolatok

5.1. Az informális gazdaság

Becslések szerint a jogon kívüli gazdaság GDP-hez viszonyított aránya Magyarországon magas, jóllehet évenként és az alkalmazott becslési módszer függvényében változó értéket mutat. Az Európai Bizottság 2012-re vonatkozóan 22,5 %-ra, Schneider 2013-ra vonatkozóan 22,1 %-ra becsüli.⁸ A feketegazdaság egyik jellemzője az adójog követésének elmaradása. A keletkezett adóalap körülbelül harmada – negyede után nem fizetünk adót.⁹ A 2007-re vonatkozó becslés szerint: „A becsült adókiesés eléri a GDP 7,5 százalékát, ami 2007-ben majdnem 2000 milliárd forintot jelentett. Ez több mint az összes személyi jövedelemadó, amit a lakosság fizetett az elmúlt évben.”¹⁰ Kifejezetten a lakossági jövedelmekre vonatkozó közelmúltban készült becslés szerint a be nem jelentett jövedelem az összes jövedelem 18 %-ára tehető.¹¹

Mind az adórendszer igazságossága, mind hatékonysága (elsősorban a közfeladatok finanszírozása) szempontjából jelentős problémáról van szó.¹²

⁸ EU Commission: *Shadow Economy and Undeclared Work* p 6 in: *Europe 2020* (http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/07_shadow_economy.pdf); Friedrich Schneider: *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013 A Further Decline*, p 5 (http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2013/ShadEcEurope31_Jan2013.pdf); továbbá lásd például: Friedrich Schneider: *The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We Do (Not) Know?* IZA DP No. 6423, 2012 March, p 62 (<http://ftp.iza.org/dp6423.pdf>); A magyar szakirodalomból például: Belyó Pál: *A rejtett gazdaság nagysága és jellemzői*, *Statisztikai Szemle*, 86. évf. 2. sz., 2008. február, 113-137 (http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2008/2008_02/2008_02_113.pdf)

⁹ Például: Kerekó Judit – P. Kiss Gábor: *Adóelkerülés és a magyar adórendszer*, *MNB Műhelytanulmányok* 65., 2007, 4., 31. o. (http://www.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnbhu_mnbtanulmanyok&ContentID=10153); Semjén A.- Szántó – Tóth I.J.: *Adócsalás és adóigazgatás*; MTA KTK 2001;

¹⁰ <http://www.ecostat.hu/kiadvanyok/mikroszkop/124-125.html>

¹¹ MKIK GVI: *A rejtett lakossági jövedelmek kistérségi szintű becslése (2013)* (http://www.gvi.hu/data/papers/rejtett_jov_2013_tanulmany_cimlappal_130415.pdf)

¹² *A közpénzügyek alkotmányosságával – köztük az adózással - kapcsolatban lásd például: Simon István: A*

5.2. Vélelmezett adóalap

Az adójogi jogkövetés elmaradása kezelésének egy lehetséges módszere a vélelmen alapuló adóztatás, vélelmezett adóalap alkalmazása. Vélelmezett adóalap alkalmazására számos ok miatt sor kerülhet. Így többek között alkalmas az adóeltitkolás mérséklésére, a bevételi szükségletek biztosításának elősegítésére vagy az adminisztráció egyszerűsítésére.¹³

Vélelmezett adóalap alkalmazása a lényegét tekintve azt jelenti, hogy az adóalap meghatározása közvetett módon történik.¹⁴ Az anyagi adójogban vélelmet tartalmazó tényállással, az eljárásjog keretei között pedig becsléssel. A vélelmen alapuló adóztatás számos megoldását, technikáját dolgozták ki az egyes jogrendszerekben, amelyekről Victor Thuronyi hivatkozott munkája tartalmaz jó, az alapvető információkat tartalmazó rendszerező összefoglalást.

A magyar jog is lehetővé teszi vélelmezett adóalap alkalmazását mind normatív (anyagi jog) mind egyedi (eljárásjog) szinten. A pontosabb megfogalmazás érdekében az eljárásjogban alkalmazott megoldást valószínűsített adóalaprak célszerű nevezni, ami inkább megfelel az Art. szövegének és a – későbbiekben szóba kerülő becslési – módszer lényegének.

Az Alkotmánybíróság mindkét körben vizsgálta a kérdést és döntéseiben megerősítette az alkalmazhatóságot.

5.3.1. Vélelmezett adóalap az anyagi jogban

Az állam adóztatási joga és az adóalanyok adókötelezettsége alkotmányon alapul a polgári társadalmak létrejötte óta. Magyarországon az Alkotmány 70/I. §-ában, az Alaptörvény pedig XXX. cikkében határozza meg a közteherviselés alapvető szabályait. A magyarországi alkotmányos szabályozás alapvetően ma is a teherbíró képesség elvén alapul, jöllehet az Alaptörvény a gazdaságban való részvétel elvét is tartalmazza.

Vélelmezett adóalap esetében az adóalany fizetési kötelezettsége elszakad(hat) a valós teherbíró képességétől -, ezért nagyon lényeges, hogy a vélelmezett adóalap alkalmazására megfelelő garanciák kialakításával kerüljön sor.

Vélelmezett adóalap alkalmazására az anyagi jogban vagy az adóalany választása alapján (pl. Szja átalányadó) vagy megfelelő garanciák alkalmazásával, így elsősorban az ellenbizonyítás lehetővé tételével (pl. Tao és Szja elvárt adó) kerülhet sor.

közpénzügyek szabályozása az alkotmányban – tervezet; Pázmány Law Working Papers Nr. 2011/16.
<http://www.plwp.jak.ppke.hu/hu/muhelytanulmanyok/2011/23-2011-16.html>

¹³ Lásd: Victor Thuronyi: *Presumptive Taxation in: Tax Law Design and Drafting (vol.1, International Monetary Fund; 1996.:Victor Thuronyi ed)*

¹⁴ Lásd: Victor Thuronyi: *Presumptive Taxation in: Tax Law Design and Drafting (vol.1, International Monetary Fund; 1996.:Victor Thuronyi ed)*

A vélelmezett adóalap alkotmányosságára vonatkozóan az Alkotmánybíróság a következőképpen fogalmazott:

„Olyan esetben, ha a jövedelem tényleges mértéke általában nem állapítható meg, a jogalkotónak jogában áll - a gazdasági, pénzügyi szempontokat figyelembe véve - a fizetendő adó mértékének megállapítására különböző jogalkotási technikákat választani. Önmagában tehát nem feltétlenül alkotmányellenes, ha a jogalkotó általánnyal vagy törvényes vélelem felállításával szabályoz.

Rámutat azonban az Alkotmánybíróság arra, hogy mindkét esetben alkotmányos korlátot jelent az Alkotmány 70/I. §-ában megfogalmazott elv, amely szerint mindenki csak jövedelmi, vagyoni helyzetével arányosan köteles a közterhekhez hozzájárulni.

A megdönthető törvényes vélelem esetében, annak fogalmából következik, hogy addig áll fenn, amíg annak ellenkezőjét nem bizonyították.

Elvárható alkotmányos követelmény az adószabály esetében, hogy ... az ellenkező bizonyítása biztosított legyen. Ez a garanciája az Alkotmány 70/I. §-ában megfogalmazott elv érvényesülésének a jelen esetben.

A törvényes vélelem ugyanis csupán a jogszabályszerkesztés és a jogalkalmazás egyszerűsítésének kivételes eszköze.

A vélelem kivételessége abban is áll, hogy az állam az őt általában terhelő bizonyítási kötelezettség teljesítése nélkül jövedelemszerzést feltételez, amely után adót szed be. A bizonyítási kötelezettség tehát megfordul, azonban a törvényes vélelem megdöntésére irányuló bizonyítás lehetőségét az Alkotmány 70/I. §-ára figyelemmel kizárni nem lehet. Tehát alkotmányos követelmény, mint arra az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy a tényleges helyzet bizonyításának feltételeit az adó megfizetésére kötelezett részére biztosítani kell.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát csak kivételként és többletgaranciák mellett kerülhet sor az adóeljárársban a vélelem alkalmazására, és nem lehet eszköze nem valós jövedelem adóztatásának.”¹⁵

A határozatban foglaltakat alkalmazta az Alkotmánybíróság az ún. elvárt adó ügyben is. (8/2007. (II. 28.) AB határozat)

5.3.2. Valószínűsített adóalap az eljárásjogban – becslés

Az Art. az adóalap valószínűsítésének módszerét becslésnek nevezi. Az adóbecslés fogalmát az Art. 108. § (1) bekezdés határozza meg. Eszerint: „A becslés olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti.” A becslés az adóeljárárs jog kivételesen alkalmazásra kerülő eszköze. Alkalmazására akkor kerül sor, ha az adóalap – az Art-ben meghatározott esetekben – nem állapítható meg.

A becslésre vonatkozó szabályokat – elsősorban annak az Art. 109. §-ban meghatározott speciális szabályait - vizsgálta az Alkotmánybíróság több alapvető joggal és az Alkotmány 70/I. §-ban meghatározott közteherviselési kötelezettséggel összefüggésben. Határozataiban az Art. vizsgált rendelkezéseit az Alkotmánnyal összeegyeztethetőnek minősítette. Ugyanakkor megállapította, hogy mind a vélelem alkalmazásának jogalapja, mind az egyszerűsítés meghatározása során fontosak a garanciák. Határozatában a

¹⁵ 57/1995. (IX. 15.) AB határozat indokolása II. pont 1. pontja

következésképpen fogalmazott: „A korlátozást tartalmazó rendelkezés alkotmányosságának további feltétele, hogy megfelelő garanciákat is biztosítson az adózó számára. Ilyen a 108. § (2) bekezdése, amely előírja, hogy az adóhatóságot terheli annak bizonyítása, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, valamint a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.” (125/B/2005. AB határozat).

A becslés kulcskérdése az alkalmazás kereteit meghatározó garanciák rendszere.

5.4. Garanciális szabályok az adózó – adóhatóság kapcsolatban

Társadalmi szinten az adójogi jogkövetés elmaradása rendkívül komoly finanszírozási és méltányossági problémákat okoz, ugyanakkor a vagyonosodási vizsgálat alá vont adózónál az okoz komoly problémát hogy a vagyonosodási vizsgálat során az Art-ben biztosított jogait miként gyakorolja nem csak jogszerűen, de saját javára.

Indokolt ezért annak vizsgálata, hogy a jog miként szabályozza az adózó és az adóhatóság jogait, kötelezettségeit és egymáshoz való viszonyukat, különös tekintettel az eljárási garanciákra. Jogalkotói szinten hogyan valóul meg a közérdek és a magánérdek egyensúlya, jogalkalmazói szinten a mindennapi gyakorlatban a becslési, és ezen belül az ún. vagyongyarapodási ügyekben melyek az eldöntendő kérdések, és ezekre a bíróságok milyen válaszokat adnak.

A vagyonosodási vizsgálat joggyakorlatának elemzése biztosít lehetőséget az eljárást szabályozó törvény és a jogalkalmazás problémáinak végiggondolására és a kritikus pontok meghatározására.

6. A vagyonosodási ügyekben alkalmazott jogszabályok bemutatása

Az ún. vagyonosodási ügyekben az adóhatóság és az adózók által alkalmazott jogszabályok: az Szja tv., az Art és a Számv. tv. Az adóhatározatok bíróság általi felülvizsgálata iránti perekben a bíróság a Pp. alapján jár el.

Az adóhatóság részéről az Szja tv. leggyakrabban alkalmazott jogszabályhelyei: 1.§ (3) bekezdés, 2.§ (1), (4), (6) bekezdések, 3.§ 8.) pont, 4.§ (1)-(3) bekezdések, 8.§, 9.§ (1)-(2) bekezdések, 11.§ (1), (2) bekezdések, 28. § (1) bekezdés, 31.§, 46.§ (1) bekezdés.

Az Art.-ből az adóhatóság és az adózók többnyire a következő törvényhelyek alapján járnak el: 1.§ (5) bekezdés, 86.§ (1) bekezdés, 87.§ (1) bekezdés a.)-f.) pontjai, 92. § (11)-(12) bekezdések, 97.§ (3)-(6) bekezdések, 100.§ (3) bekezdés, 106.§ (1) bekezdés, 108.§ (1) bekezdése, 109.§ (1), (3), (4) bekezdés.

A vagyonosodási ügyekben meghozott adóhatározatok bírósági felülvizsgálata iránti perekre (is) irányadó törvényhelyek: Pp. 3.§ (3)-(4) bekezdések, 164.§ (1) bekezdés, 166.§ (1)

bekezdés, 206.§ (1) bekezdés, 221.§ (1) bekezdés, 272.§ (2) bekezdés, 275.§, 324.§-ának (1) bekezdés, 327.§ (1) bekezdés, 330.§ (1)-(2) bekezdés, 335/A.§ (1) bekezdés, 339.§ (1) bekezdés, (2) bekezdés g.) pont.

A személyi jövedelemadót Magyarországon az 1987. évi VI. törvény vezette be 1988. január 1-jei hatállyal. E törvény hatályba lépésével kapcsolatos átmeneti rendelkezésekről és jogszabály-módosításokról kiadott 1987. évi 14. törvényerejű rendelet 1.§ (1)-(2) bekezdései alapján a magánszemélyek jövedelemadójának bevezetésére tekintettel a munkáltató köteles volt valamennyi, vele munkaviszonyban vagy munkavégzési kötelezettséggel járó szövetkezeti tagsági viszonyban álló dolgozó részére - 1988. január 15. napjáig - olyan új munkabért (munkadíjat) és munkaviszonyból származó keresethez tartozó egyéb juttatást (a továbbiakban együtt: kereset) megállapítani, hogy az általa a dolgozó részére 1988-ban kifizetett nettó keresetek összege - változatlan munkateljesítmény mellett - ne csökkenjen. Az új kereset megállapítása során az alpbér vonatkozásában - ha a szakmai sajátosságok mást nem indokolnak - az 1987. decemberi alpbérből kellett kiindulni.

A személyi jövedelemadóról rendelkező törvények sorában az 1987. évi VI. törvényt az 1989. évi XLV. törvény, a 1991. évi XC. törvény, majd 1996. január 1-jei hatállyal a jelenleg hatályos Szja tv. követte.

Az Szja tv. hatálya a magánszemélyre, annak jövedelmére, és az e jövedelemmel összefüggő adókötelezettségre terjed ki [2.§ (1) bekezdés]. Az Szja tv. értelmében adókötelezettség: a bejelentésre, a nyilatkozattételre, az adóalap- és adómegállapításra, a bevallásra, az adóelőleg- és adófizetésre, az adólevonásra, a nyilvántartás-vezetésre, a bizonylatkiállításra, az adatszolgáltatásra, az iratok megőrzésére vonatkozóan a bevételt szerző magánszemély és az adóztatásban közreműködő kifizető számára e törvény és az Art. rendelkezései szerint előírt tennivalók összessége [Szja tv. 3.§ 8.) pont].

A magánszemély minden jövedelme adóköteles, a belföldi illetőségű magánszemély adókötelezettsége összes bevételére kiterjed (teljes körű adókötelezettség), a külföldi illetőségű magánszemély adókötelezettsége kizárólag a jövedelemszerzés helye alapján belföldről származó, vagy egyébként nemzetközi szerződés, viszonyosság alapján a Magyarországon adóztatható bevételére terjed ki (korlátozott adókötelezettség) [Szja tv. 1.§ (3) bekezdés, 2.§ (4) bekezdés].

A teljes körű illetve korlátozott adókötelezettség körébe tartozó fogalmak pontos meghatározását az Szja tv. értelmező rendelkezései tartalmazzák.

Jövedelem [Szja tv. 4.§ (1) bekezdés] a magánszemély által más személytől megszerzett bevétel egésze, vagy a bevételnek e törvény szerint elismert költséggel, igazolás nélkül elismert költséggel, vagy általánosan meghatározott költséggel csökkentett része, vagy a bevétel e törvényben meghatározott hányada, kivéve, ha a bevétel a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni.

A bevétel [Szja tv. 4.§ (2) bekezdés] a magánszemély által bármely jogcímen és bármely formában - pénzben (e törvény alkalmazásában ideértve a készpénz-helyettesítő eszközt is), és/vagy nem pénzben - mástól megszerzett vagyoni érték. Nem pénzben megszerzett bevételnek minősül különösen

a.) az utalvány (ideértve különösen a kereskedelmi utalványt és minden más hasonló jegyet,

bónt, kupont, valamint egyéb tanúsítványt, amely egy vagy több személy árujára vagy szolgáltatására cserélhető, illetve egy vagy több személy esetében is alkalmazható kötelezettség csökkentésére);

b.) dolog, szolgáltatás, értékpapír, részesedés, forgalomképes vagy egyébként értékkel bíró jog;

c.) elengedett, átvállalt tartozás; a magánszemély helyett teljesített kiadás, befizetés;

d.) kamatkedvezmény; dolog, szolgáltatás személyes (magáncélú) ingyenes vagy kedvezményes használata, igénybevétele.

A Magyarországon adóztatható bevétel adókötelezettségének jogcímét az Szja tv. szerint kell megállapítani [2.§ (6) bekezdés], és az adókötelezettségeket (ideértve a jövedelem megállapítását is) ennek megfelelően kell teljesíteni. A jogcím meghatározásánál a felek (a magánszemély és a bevételt juttató személy, valamint az említett személyek és más személy) között egyébként fennálló jogviszonyt és a szerzés körülményeit kell figyelembe venni.

Elismert költségnek [Szja tv. 4.§ (3) bekezdés] csak a bevételszerző tevékenységgel közvetlenül összefüggő, kizárólag a bevétel megszerzése, a tevékenység folytatása érdekében az adóévben ténylegesen kifizetett, szabályszerűen igazolt kiadás minősül. Nem minősül elismert költségnek - ha törvény másként nem rendelkezik - a magánszemély személyes vagy családi szükségletét részben vagy egészben kielégítő termék, szolgáltatás megszerzésére fordított kiadás, vagy olyan vagyontárgy megszerzésére, fenntartására, üzemeltetésére, felújítására, karbantartására fordított kiadás, amely nem a jövedelemszerző tevékenységgel kapcsolatos, vagy - ha a törvény kivételt nem említ - akár részben is, a magánszemély személyes vagy családi szükségletének kielégítését célozza.

Az Szja tv. meghatározza az adókötelezettség keletkezésének időpontját [9.§ (1)-(2) bekezdések]. Az adókötelezettség a bevételszerző tevékenység megkezdésének vagy a bevételt eredményező jogviszony keletkezésének napján kezdődik. A bevétel megszerzésének időpontja

a) pénz esetében az a nap, amelyen azt a magánszemély vagy javára más személy birtokba vette (átvette) vagy amelyen azt a magánszemély javára fizetési számlán jóváírták, ha azonban a kifizető a magánszemélyt megillető, az adóelőleggel csökkentett összeget átutalással vagy fizetési számláról történő készpénzkifizetés kézbesítése útján küldi el, a bevételt az átutalás, illetve a kifizetés napjával kell megszerzettnek tekinteni, feltéve, hogy a magánszemély javára azt az adóbevallása benyújtásáig, a munkáltatói adómegállapítása érdekében szükséges nyilatkozata megtételéig fizetési számlán jóváírták, illetve azt a magánszemély vagy javára más személy az említett időpontig birtokba vette (átvette);

b) dolog, értékpapír, váltó, csekk és más okirat esetében a tulajdonjog megszerzésének napja vagy - ha ez a korábbi időpont - az a nap, amelyen azt a magánszemély vagy javára más személy birtokba vette, míg dematerializált értékpapír esetében az értékpapírszámlán való jóváírás napja, ha azonban az említett vagyoni értékkel összefüggésben a magánszemélyt sem a használat, a hasznok szedésének joga, sem a rendelkezési jog nem illeti meg, akkor a bevétel ezen jogok közül legalább egynek a megnyitásáig nem tekinthető megszerzettnek;

c) igénybe vett szolgáltatás esetében az a nap, amelyen a szolgáltatás nyújtójának az általános forgalmi adóról szóló törvény rendelkezései szerinti teljesítési időponttal adófizetési kötelezettsége keletkezik vagy keletkezne (függetlenül attól, hogy a szolgáltatás nyújtója az általános forgalmi adó fizetésére kötelezett vagy sem), ha azonban a szolgáltatás juttatója nem azonos a szolgáltatás nyújtójával, a szolgáltatás igénybevitelére való jogosultság megszerzésének napja;

- d) forgalomképes vagy egyébként értékkel bíró jog esetében az a nap, amelytől kezdődően a magánszemély a jog gyakorlására, átruházására, megszüntetésére vagy a jog(gyakorlás) átengedésére jogosult;
- e) elengedett kötelezettség és átvállalt tartozás esetében az a nap, amelyen az adóalany kötelezettsége, illetve tartozása megszűnt;
- f) a magánszemély javára vagy érdekében teljesített kiadás esetében a kiadás teljesítésének napja;
- g) az a)-f) pontban nem említett esetben az a nap, amelytől kezdődően a magánszemély a bevétel tárgyát képező vagyoni értékkel rendelkezni jogosult.

Az Szja tv. 11.§ (1) bekezdése előírja, hogy e törvény hatálya alá tartozó magánszemélynek és az adóztatásban közreműködő kifizető adózónak az adót adóévenként be kell vallania. A magánszemély bevallási kötelezettségét önadózással vagy munkáltatói adómegállapítás révén teljesíti. A magánszemély az Art. szerint előírt módon és határidőben önadózóként [(2) bekezdés]

- a) adónyilatkozatot, vagy
 - b) az adóévben megszerzett, bevallási kötelezettség alá eső valamennyi jövedelméről (bevételéről), adókötelezettségéről, valamint - a kifizető(k) által és az általa megállapított, levont, megfizetett adó, adóelőleg beszámításával - a befizetendő vagy visszajáró adókülönbsözetről
 - ba) az állami adóhatóság közreműködésével készített egyszerűsített bevallást, vagy
 - bb) az adóhatóság közreműködése nélkül elkészített bevallást
- nyújt be az adóhatósághoz.

Az Szja tv. 28.§ (1) bekezdése szerint egyéb jövedelem minden olyan bevétel, amelynek adókötelezettségére e törvény eltérő rendelkezést nem tartalmaz, azzal, hogy - a költségelszámolásra vonatkozó rendelkezéseket is figyelembe véve - a bevételnek nem része a megszerzése érdekében a magánszemély által viselt szabályszerűen igazolt kiadás. Egyéb jövedelem különösen

- a) az adóterhet nem viselő járandóság,
- b) az adóterhet nem viselő járandóságot eredményező jogcímen megszerzett bevételnek (például a szakképzéssel összefüggő juttatásnak, a hallgatói munkadíjnak és a szociális gondozói díjnak) az adóterhet nem viselő járandóság értékhatárát meghaladó része,
- c) a magánnyugdíjpénztár tagja egyéni számláján jóváírt tagdíj-kiegészítésnek a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépése miatt visszafizetett összege,
- d) az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár által a tag részére teljesített, e törvény szerint adómentesnek nem minősülő nyugdíjszolgáltatás,
- e) a d) pontban nem említett önkéntes kölcsönös biztosítópénztár által nyújtott szolgáltatás (kifizetés, juttatás), kivéve, ha az törvényben meghatározott szolgáltatási körében és feltételekkel jogszerűen nyújtott, e törvény szerint adómentes szolgáltatás,
- f) az önkéntes kölcsönös biztosítópénztár által a magánszemély tag egyéni számláján jóváírt, igazolt összeg, kivéve
- fa) a magánszemély saját befizetését,
- fb) azt a jóváírást, amelynek forrásául szolgáló összeget más jövedelemként kell figyelembe venni, vagy a jövedelem megállapításánál bevételként nem kell figyelembe venni,
- fc) a fedezeti alapból történő befektetések hozamát,
- fd) az értékelési különbözetet,
- g) a törvény eltérő rendelkezésének hiányában a társas vállalkozás tagja által az e

jogviszonyára tekintettel megszerzett vagyoni érték, azzal, hogy a bevételnek nem része a megszerzése érdekében a magánszemély által viselt, szabályszerűen igazolt kiadás.

Az Szja tv. 28.§ (1) bekezdése szerinti egyéb jövedelemre vonatkozó rendelkezés az eltitkolt bevétel besorolása szempontjából jelentős.

A szja alapja az Szja tv. 1.§ (3) bekezdése értelmében az adóköteles bevételből megállapított, a tv. rendelkezései szerinti levonásokkal csökkentett jövedelem és az adóalap-növelő tételek összege. A magánszemély által az adóévben megszerzett összes önálló és nem önálló tevékenységből származó, valamint egyéb jövedelmének az összege képezi az összevont adóalapot, amelynek adóját az adó mértékével (8.§/ kell meghatározni /Szja tv. 31.§).

Eltérő rendelkezés hiányában az összevont adóalap adóját, valamint a vállalkozói személyi jövedelemadót - az adóbevallásban/munkáltatói adómegállapításban történő utólagos elszámolással - adóelőlegként kell megfizetni [Szja tv. 46.§ (1) bekezdés].

Nem tartoznak az összevonás alá eső jövedelmek közé az Szja tv-ben meghatározott külön adózó jövedelmek, amelyek adókötelezettségét jövedelmenként határozza meg a törvény.

Az adózás rendje Magyarországon az 1990. évi XCI. törvény megalkotásával és 1991. január 1-jén történt hatályba léptetésével nyert törvényi szabályozást. Az 1990. évi XCI. törvényt a jelenleg is hatályos Art. 2004. január 1-jei hatállyal váltotta fel.

Az adóhatóság rendszeresen ellenőrzi az adózókat és az adózásban részt vevő más személyeket. Az ellenőrzés célja az adótörvényekben és más jogszabályokban előírt kötelezettségek teljesítésének vagy megsértésének megállapítása [Art. 86.§ (1) bekezdés]. Az adóhatóság az ellenőrzés célját az Art. 87.§ (1) bekezdés a.)-f.) pontjaiban meghatározott fajtájú ellenőrzésekkel valósítja meg, az úgynevezett vagyonosodási ügyekben az a.) pont szerinti bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzést folytat.

Az Art. 1.§ (5) bekezdése szerint az adóhatóság az adózónak a törvények megtartásához szükséges tájékoztatást megadja, az adóbevallás, az adóbefizetés rendjét vele megismerteti, az adózót jogainak érvényesítésére figyelmezteti. Az adózó köteles a jogait jóhiszeműen gyakorolni és elősegíteni az adóhatóság feladatainak végrehajtását.

Az Art 6. § (1) bekezdése értelmében adózó az a személy, akinek adókötelezettségét, adófizetési kötelezettségét, adót, költségvetési támogatást megállapító törvény vagy e törvény írja elő. A 86. § (1) bekezdés alapján az ellenőrzés célja: Az adóhatóság az adóbevétel megrövidítésének, a költségvetési támogatás, adó-visszaigénylés jogosulatlan igénybevételének megakadályozása érdekében rendszeresen ellenőrzi az adózókat és az adózásban részt vevő más személyeket.

A bevallások utólagos ellenőrzése során az Art. 106.§ (1) bekezdése értelmében az adóhatóság az adózó adó-megállapítási, bevallási kötelezettsége teljesítését vizsgálhatja adónként, támogatásonként és időszakonként vagy meghatározott időszakra több adó – így a szja - és támogatás tekintetében is.

A adóigazgatási eljárásban a bizonyítási teher szabályait, a bizonyítási eszközök meghatározását az Art. 97.§ (4)-(5) bekezdései tartalmazzák, amelyek szerint az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi. Bizonyítási eszközök és bizonyítékok különösen: az irat, a szakértői vélemény, az adózó, képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata, a tanúvallomás, a helyszíni szemle, a próbavásárlás, a fel nem fedett próbavásárlás, a próbagyártás, a helyszíni leltározás, más adózók adatai, az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai, az adatszolgáltatás tartalma, más hatóság nyilvántartásából származó vagy nyilvánosan elérhető elektronikus adat, információ. A nem bizonyított tény, körülmény az Art. 97.§ (6) bekezdése értelmében a becslési eljárás során az adózó terhére értékelhető.

Az Art. 97.§ (3) bekezdése szerint az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. Az adóellenőr köteles az adózó által felajánlott bizonyíték visszautasítását előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolni.

A vagyonosodási ügyekben is alkalmazott Art. 92.§ (11) bekezdése szerint, ha az adóhatóság az adózó ellenőrzése során a tényállás tisztázása érdekében más adózó ellenőrzését rendeli el (kapcsolódó vizsgálat), a kapcsolódó vizsgálat időtartama az ellenőrzés határidejébe nem számít bele. A kapcsolódó vizsgálat egy tekintet alá esik az adózónál vagy a vele szerződéses kapcsolatban állt vagy álló adózónál már folyamatban lévő ellenőrzés, ha annak eredménye a tényállás tisztázásához szükséges. Az adóhatóság a kapcsolódó vizsgálat időtartama alatt az ellenőrzést folytathatja. Ha a kapcsolódó vizsgálat során beszerzett adatok, bizonyítékok alapján az alapügy tényállása a kapcsolódó vizsgálattal érintett körben tisztázott, az ellenőrzés a kapcsolódó vizsgálat befejezésétől függetlenül lezárható. Az adóhatóság az adózót a kapcsolódó vizsgálat kezdő és befejező időpontjáról értesíti. A kapcsolódó vizsgálat egy tekintet alá eső ellenőrzés esetén a kapcsolódó vizsgálat kezdő napjának az ellenőrzési határidő szüneteléséről szóló értesítés postára adásának, a postai kézbesítés mellőzése esetén az értesítés átadásának napját kell tekinteni. Ha a kapcsolódó vizsgálat során beszerzett adatok, bizonyítékok alapján az ellenőrzés lezárására a kapcsolódó vizsgálat befejezését megelőzően kerül sor, a kapcsolódó vizsgálat befejező időpontjának a beszerzett adatok, bizonyítékok rendelkezésre állásáról szóló értesítés postára adásának, a postai kézbesítés mellőzése esetén az értesítés átadásának napját kell tekinteni.

Az Art 92.§ (12) bekezdése szerint ha az adóhatóság az adókötelezettség megállapításához szükséges tény vagy körülmény tisztázása érdekében nemzetközi egyezmény, illetve az Európai Unió adóügyi együttműködési szabályai alapján külföldi adóhatóságot keres meg, az adózó megkeresésről történő értesítésének postára adásától, a postai kézbesítés mellőzése esetén az értesítés átadásának napjától, a külföldi adóhatóság válaszána megérkezésétől számított 8. napig eltelt időtartamot a megkereséssel érintett adó, illetve költségvetési támogatás tekintetében az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni. Az adóhatóság a külföldi adóhatóság megkeresésének időtartama alatt az ellenőrzést folytathatja. Az adóhatóság az adózót a külföldi adóhatóság megkereséséről és a külföldi adóhatóság válaszána megérkezésétől értesíti. Amennyiben a külföldi adóhatóság a megkeresésétől számított 1 éven belül nem válaszol, az ellenőrzés a válasz hiányában is befejezhető, ha a tényállás egyébként tisztázott. Ebben az esetben az

ellenőrzési határidő szünetelésének utolsó napja a külföldi adóhatóság megkeresésének postára adásának napjától számított 1 év utolsó napja.

Az Art. 100.§ (3) bekezdés alapján az adózónak joga van az ellenőrzés során keletkezett iratokba betekinteni, a megállapításokkal kapcsolatban felvilágosítást kérni, azokra észrevételt tenni, bizonyítási indítványokat előterjeszteni, a jegyzőkönyvet megismerni, és a jegyzőkönyv átadását, kézbesítését követő 15 napon belül észrevételt tenni.

Az Art. 108.§ (1) bekezdése szerint a becslés olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti. A (2) bekezdés alapján az adóhatóság bizonyítja, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, továbbá azt, hogy a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.

Az Art. 109.§ (1) bekezdése értelmében, ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg. Ez esetben - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége. A (2) bekezdés alapján az adóhatóság az (1) bekezdés szerint feltárt adóalapot annak az évnek az összevonás alá eső jövedelméhez számítja hozzá, amelyre nézve a jövedelemeltitkolást megállapítja. Ha a vagyongyarapodás forrásaként az adózó többévi eltitkolt jövedelme szolgált, az adóhatóság a vizsgálattal érintett évek között a jövedelmet egyenlő arányban megosztja, és az adót az egyes években hatályos jövedelemadó törvényekben meghatározott - összevonás alá eső jövedelmekre vonatkozó - adómértékkel állapítja meg.

Az Art. 2006. július 16-áig hatályos 109.§ (3) bekezdése lehetőséget biztosított az adózónak arra, hogy a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Az adóhatóság az adózó által előadott tények, adatok valóságtartalmát az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőző időszakra vonatkozóan is vizsgálhatja, ha az adózó állítása szerint vagyongyarapodásának forrása ezen időszakban keletkezett.

Az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2006. évi LXI. törvény 120.§-a az Art. 109.§ (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezést léptette, egyidejűleg a § új (4) bekezdéssel egészült ki:

(3) bekezdés: „A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Ha az adózó nyilatkozata szerint a vagyongyarapodás forrását az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőzően szerezte meg, a vagyongyarapodás forrásának, a szerzés tényének és időpontjának igazolásaként közhiteles nyilvántartás jogerős bírósági vagy hatósági határozat, illetve az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőzően kiállított egyéb közokirat, valamint az adózó ezen időszakban az adóhatósághoz benyújtott, jogerős hatósági, bírósági határozattal nem érintett bevallásának adatai, bankszámla (pénzforgalmi számla) kivonat, értékpapírszámla-kivonat adatai szolgálhatnak; az adóhatóság az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőző időszakra vizsgálatot csak ezen adatokra kiterjedően végezhet. Egyebekben az eljárásra e

fejezet szabályait kell megfelelően alkalmazni.”

(4) bekezdés: „Az e § (3) bekezdésének alkalmazásában

- a) közhiteles nyilvántartás az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, a zálogjogi nyilvántartás, a gépjármű-nyilvántartás, az úszólétesítmény-nyilvántartás, a légitársaság-nyilvántartás, a cégnyilvántartás, a magyar jog szerint egyéb közhiteles nyilvántartás, továbbá a nyilvántartás helye szerinti állam joga szerint közhitelesnek minősülő nyilvántartás;
- b) szerzésnek minősül a vagyongyarapodás forrása felett a rendelkezési jognak, és/vagy a használat jogának, és/vagy a hasznosítás jogának, és/vagy a birtoklás jogának megszerzése, illetve a bankszámlán (pénzforgalmi számlán), értékpapírszámlán történő jóváírás.”

A 2006. évi LXI. törvény 120.§-ához fűzött törvényi indokolás szerint: „A vagyonosodási vizsgálatok alá vont adózók gyakran hivatkoznak arra, hogy a vagyongyarapodás forrására olyan időszakban tettek szert, amely időszakra adóigazgatási eljárás nem folytatható: azaz a vagyongyarapodás forrását az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőzően szerezték. A már elévült és lezárt adójogi jogviszonyokkal kapcsolatos bizonyítás az elévülést követően rendkívül nehéz, hiszen például az adózással kapcsolatos iratok általában már nem állnak rendelkezésre, a szerződéses kapcsolatban állt személyek esetleg már nem fellelhetők vagy az idő múlásával az ügylet részleteiről már nem tudnak bizonyítékként értékelhető nyilatkozatot tenni. Az elévülési időt megelőző szerzésre hivatkozás azonban a vagyonosodási vizsgálat érdemi kérdése, ez dönti el, hogy az adóhatóság a szerzéssel kapcsolatban adóigazgatási eljárás, vagyonosodási vizsgálat folytatására és adó-megállapításra jogosult-e. A törvény a visszaélések visszaszorítása érdekében az elévülési időt követően az elévülési idő előtti szerzésre hivatkozás esetére a szerzés forrásának, tényének, időpontjának igazolására szolgáló bizonyítás lehetőségét korlátozza. Az okirati bizonyítás elsősorban az adóhatóság rendelkezésére álló adatokkal (adóbevallások, adóhatósági határozatok), közhiteles nyilvántartás adataival, jogerős bírósági/hatósági határozat adataival, az elévülési időt megelőzően kiállított egyéb közokirat adataival, illetve bankszámla, értékpapírszámla adataival történhet. Mivel ezen bizonyítás körében az adózó gyakorlatilag az adóigazgatási eljárás lefolytatásának akadályát (az elévülési idő elteltét) igazolja, az adóhatóság az elévülési időt megelőző időszakra csak ezen bizonyítás valóságtartalmát vizsgálhatja. Ha az adózó állítása a bizonyítékok vizsgálata alapján valósnak bizonyul, a szerzéssel kapcsolatban az elévülési időt megelőző időszakra a vagyonosodási vizsgálat nem terjedhet ki, ellenkező esetben a szerzésre a vagyonosodási vizsgálat lefolytatható. Az új rendelkezéshez kapcsolódó hatályba léptető szabály szerint az új rendelkezést csak a 2006. szeptember 15. napját követő szerzésekre lehet alkalmazni.”

Ismételten megjegyzendő, hogy az aktavizsgálattal érintett ügyekben az Art. 2006. július 17. napjától hatályos 109.§ (3)-(4) bekezdése – a hatályba léptetésére figyelemmel – nem került alkalmazásra, ezért ahhoz kapcsolódó bírósági joggyakorlat nem lehetett az elemzés tárgya.

A vagyonosodási ügyekben meghozott adóhatározatok bírósági felülvizsgálata iránti perekre is a Pp. közigazgatási pereket szabályozó XX. fejezetének előírásai irányadók.

A közigazgatási per indítására jogosult az ügyfél, a kifejezetten rá vonatkozó rendelkezés tekintetében az eljárás egyéb résztvevője [Pp. 327.§ (1) bekezdés]. A keresetlevélnek a 121.§-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell [Pp. 330.§ (1) bekezdés] a felülvizsgálni kért közigazgatási határozat számát, a határozatról való tudomásszerzés

módját és idejét, valamint ha a közigazgatási eljárásban a jogi képviselő olyan meghatalmazást csatolt, mely a per vitelére is vonatkozik, az erre való utalást.

A keresetlevelet jogszabálysértésre hivatkozással az elsőfokú közigazgatási határozatot hozó szervnél a felülvizsgálni kért határozat közlésétől számított harminc napon belül kell benyújtani vagy ajánlott küldeményként postára adni. Az elsőfokú közigazgatási szerv a keresetlevelet az ügy irataival együtt öt napon belül felterjeszti a másodfokú közigazgatási határozatot hozó szervhez, amely azokat - a keresetlevélben foglaltakra vonatkozó nyilatkozatával együtt - tizenöt napon belül továbbítja a bírósághoz. Ha a keresetlevél a végrehajtás felfüggesztésére irányuló kérelmet is tartalmaz, a keresetlevelet és az ügy iratait az első fokon eljáró közigazgatási szerv három napon belül terjeszti fel a másodfokon eljáró közigazgatási szervnek, amely azt nyolc napon belül továbbítja a bírósághoz [Pp. 330.§ (2) bekezdés].

A Pp. 335/A.§ (1) bekezdése alapján a felperes a keresetét legkésőbb az első tárgyaláson változtathatja meg. A keresetet azonban a közigazgatási határozatnak a keresetlevéllel nem támadott önálló - a határozat egyéb rendelkezéseitől egyértelműen elkülöníthető - rendelkezésére csak perindításra nyitva álló határidőn belül lehet kiterjeszteni.

A Pp. 324.§ (1) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 3.§ (3) bekezdése, 164.§ (1) bekezdése alapján a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok rendelkezésre bocsátása - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a feleket terheli, a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valónak fogadja el. Bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemlék, az okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok [Pp. 166.§ (1) bekezdés].

A bíróság a bizonyítási indítványhoz, illetve a bizonyítást elrendelő határozatához nincs kötve, mellőzi a bizonyítás elrendelését, vagy a már elrendelt bizonyítás lefolytatását (kiegészítését, megismétlését), ha az a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelen [Pp. 3.§ (4) bekezdés].

A Pp. 206.§ (1) bekezdése értelmében a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el. Ha törvény ettől eltérően nem rendelkezik, a bíróság a Pp. 339.§ (1) bekezdése alapján - az ügy érdemére ki nem ható eljárási szabály megsértésének kivételével - a jogszabálysértő közigazgatási határozatot hatályon kívül helyezi, és szükség esetén a közigazgatási határozatot hozó szervet új eljárásra kötelezi. A bíróság a közigazgatási határozatot megváltoztathatja - (2) bekezdés g.) pont az adókötelezettség megállapításáról hozott határozat bírósági felülvizsgálata során.

A Kúria a Pp. 206.§ (1) bekezdésének megsértésére hivatkozásokkal összefüggésben a következő, következetesen hivatkozott álláspontot alakította ki:

„Ítéleti tényállás kapcsán jogszabálysértés csak akkor állapítható meg, ha az hiányos, iratellenes, avagy téves, okszerűtlen, a logika szabályainak ellentmondó tényeket, ténybeli következtetéseket rögzít. Nem állapítható meg iratellenesség azon a címen, hogy a fél álláspontja valamely bizonyíték bizonyító ereje tekintetében nem azonos a bíróságéval, ez

ugyanis nem iratellenességre utal, hanem a bizonyítékok felülmérlegelésére irányul, amire a rendkívüli jogorvoslati eljárásban nincs lehetőség.”¹⁶

„Nincs helye a közigazgatási határozat hatályon kívül helyezésének a tényállás tisztázatlansága címén, ha további bizonyítástól sem várható eredmény.”¹⁷

A Pp. 221. § (1) bekezdésének megfelelően az ítélet indokolásában röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyeken a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte.

„Nem felel meg a törvényi előírásoknak az olyan ítélet, amelynek indokolásából kell feltételezni azt a döntést, amit pontos és félreérthetetlen megfogalmazásban a rendelkező résznek kell tartalmaznia.”¹⁸

A Pp. 221.§ (1) bekezdése azért kiemelt fontosságú jogszabályhely, mert az adózók a Kúria előtt kezdeményezett felülvizsgálati eljárásban a Pp. 272. § (2) bekezdésében – a hatályos szövegezése szerint különösen – előírt jogszabálysértésre hivatkozás körében a leggyakrabban a Pp. 221. (1) bekezdésben előírtak megsértésére hivatkoznak a Pp. 206.§ (1) bekezdésén túlmenően.

A jogerős ítélet meghozatalát követően van peres feleknek lehetőségük rendkívüli jogorvoslat igénybe vételére, ténykérdésben perújítási, jogkérdésben felülvizsgálati kérelmet terjeszthetnek elő. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a jogerős határozatot csak a felülvizsgálati kérelemnek a benyújtására nyitva álló törvényes határidőn belül előterjesztett keretei között, és a megjelölt jogszabályok alapján vizsgálhatja felül [Pp. 272.§ (2) bekezdés, 275.§ (2) bekezdés]. „Felülvizsgálati eljárásban a jogerős ítélet csak a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályok alapján vizsgálható felül.”¹⁹

7. A becslés jogalapjának meghatározása

A jogalap vizsgálata a joggyakorlat szempontjából azért fontos, mert a becslés jogalapjának beállta előtt és után eltérőek a bizonyítási teher szabályai. A jogalap bizonyításának jelentősége az, hogy az adóhatóság e körben azt bizonyítja, hogy a jogszabályoknak megfelelően mindent megtett a tényállás – e körben elsősorban az adóalap – bizonyítása érdekében, de az az adózó érdekkörébe eső – az Art-ben meghatározott [108. § (3) és 109. § (1) bekezdés] – jelentős hiba miatt nem vezetett eredményre. A megelőző pontban ismertetett Art-beli szabályokra figyelemmel a közigazgatási és peres eljárásban is az adóhatóságot terheli annak bizonyítása, hogy fennállt a becslés jogalapja, annak módszere is jogszerű volt, a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést pedig az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. A hitelt érdemlő adat fogalmát jogszabály nem határozza meg, ezt a

¹⁶ BH2012. 179 és AVÉ 2013/5.

¹⁷ EBH2003. 993

¹⁸ BH2006. 289.

¹⁹ KGD2011.62

bírói gyakorlat alakította ki. E szerint hitelt érdemlőnek az olyan adat minősül, amely ellenőrizhető, egyértelműen azonosítható, valóságtartalma kellően alátámasztott, tartalmánál, jellegénél fogva önmagában és/vagy más adatokkal is egybevetve alkalmas a vele igazolni kívánt konkrét tény, körülmény alátámasztására, kétséget kizáró igazolására, bizonyítására.²⁰

A becslés – mint az adóalap valószínűsítésére szolgáló módszer - az adóeljárás jog kivételes intézménye, ezért lényeges annak tisztázása, hogy milyen feltételek teljesülése esetén alkalmazható. Az Art. 108. § (2) bekezdése szerint: „Az adóhatóság bizonyítja, hogy a becslés alkalmazásának a feltételei fennállnak, továbbá azt, hogy a becslés alapjául szolgáló adatok, tények, körülmények, valamint a becslés során alkalmazott módszerek az adó alapját valószínűsítik.” Az Art. a becslés alkalmazhatóságának feltételeit két körben határozza meg. Egyfelől – mintegy általános szabályként – a 108. § (3) bekezdésében, másfelől – speciális szabályként – az 109. § (1) bekezdésében. Az Art. 109. §-a tartalmazza az ún. vagyonosodási vizsgálatra vonatkozó szabályokat. A becslés alkalmazásának feltételeit (jogalap) meghatározó szabályok lényege az, hogy az adóalap az adózó érdekkörében fennálló ok miatt a valóságnak (jogsabályoknak) megfelelően nem állapítható meg, azaz nem bizonyítható.

A becslés jogalapjának értelmezésénél fontos figyelemmel lenni az adóhatóság tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettségére. Az Art. 97. § (4) bekezdés szerint: „Az ellenőrzés során a tényállást az adóhatóság köteles tisztázni és bizonyítani, kivéve, ha törvény a bizonyítást az adózó kötelezettségévé teszi.” Az idézett rendelkezésben szereplő két fogalmat – tényállás, bizonyítási kötelezettség – szükséges röviden érinteni.

7.1. Az adótényállás

A becslés alkalmazhatósága körében elsőként az adótényállás jelentését, fogalmát szükséges tisztázni azért, mert egyik elemére – az adóalapra – vonatkozó hiányos információ alapozza meg az adóbecslés alkalmazhatóságát.

Korunk²¹ alkotmányos berendezkedéseit a polgári átalakulás során született alkotmányoktól eredeztetjük. A korabeli alkotmányokat megalapozó gondolatok a felvilágosodás korában születtek. Az adózás területén Adam Smith, a skót felvilágosodás képviselője máig figyelemre méltó adózási elveket fogalmazott meg a „Nemzetek gazdagságában”, köztük a következőt: „a tax ought to be certain and not arbitrary”.²² A lényegyet tekintve, ez az elv jelenti egyrészt a bizonyosság, a kiszámíthatóság követelményét, másrészt az önkényesség tilalmát: az adónak konkrétan meghatározottnak kell lennie, mind a

²⁰ EBH2006. 1462., EBH2007. 1654. és EBH2007. 1731; valamint BH2007. 142., BH2007. 209., BH2012. 252. és BH2012. 179.; továbbá KGD2009. 109., KGD2009. 242. és KGD2010. 256.

²¹ E pont tartalma a következő írás felhasználásával készült: Simon István: *Adóalany és adótárgy – az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében* In: Fazekas Marianna, Nagy Marianna (szerk.) *Tanulmányok Berényi Sándor tiszteletére* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2010. pp. 395-407.

²² Adam Smith négy lényeges elvet fogalmazott meg az adóztatásra vonatkozóan. A fentiekben szereplő mellett, – amit többnyire a konkrét (an meghatározott) szóval fordítanak – a további három: arányos, kényelmes, olcsó. Lásd: Smith, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Edwin Cannan, ed. London: Methuen & Co., Ltd. 1904. *Library of Economics and Liberty [Online]* elérhető <http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>, V.2.26; A magyar pénzügyi jogi irodalomban lásd: Nagy Tibor: *Pénzügytani fejezetek Adam Smith művében, Pénzügyi Szemle, IX., 1976. 745-754.o.*

fizetendő összeget, mind pedig a fizetés időpontját és módját tekintve. Valójában a legalapvetőbb jogállami követelmény megfogalmazásáról van szó.

Az adó kényszerjárulék, fizetési kötelezettség, az adóalanyok vagyoni viszonyait negatívan befolyásoló jogintézmény.²³ Ezért egy jogállamban fontos, hogy ezt a kényszerjárulékot egyértelműen és világosan meghatározza a jog. Az adóztatás a polgári forradalmak óta az alkotmányokban szereplő négy pénzügyi törvényhozási tárgy egyike.²⁴ Sem magyar Alkotmány, sem az Alaptörvény nem tartalmaz(ott) a klasszikus büntetőjogi elvekkel²⁵ azonos szabályt az adóztatásra, azonban az alapokat tartalmazzák,²⁶ ha úgy tetszik a hivatkozott elv az Alkotmány és az Alaptörvény két-két rendelkezéséből levezethető.²⁷ Az Alkotmányban egyfelől a 70/I. § alapvető kötelezettségként tartalmazza a közteherviselési kötelezettséget, másfelől a 8. § (2) bekezdés azt, hogy az alapvető kötelezettséget törvényben kell meghatározni. A lényegét tekintve ugyanezt tartalmazza az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdés és az I. cikk (3) bekezdés. Az egykori államháztartási törvény több fogódzót tartalmazott. Egyfelől kimondta, hogy – központi – adót kizárólag törvényben lehet megállapítani, másfelől tartalmazott több, az adókötelezettség meghatározásához szükséges fogalmi elemet.²⁸ A lényegét tekintve a Stabilitási törvény is ugyanígy határozza meg az adókötelezettség létrehozásnak kereteit.²⁹ Az anyagi jogi adókötelezettséget meghatározó fogalmi elemek az adótenyállás elemei.

Definíció szerint „az adótenyállás azoknak a személyi és tárgyi feltételeknek és sajátosságoknak az összessége, amelyek az adókötelezettség létrejöttéhez és megvalósulásához szükségesek”³⁰ Az adókötelezettség anyagi jogi értelemben az adóalany feltételes fizetési kötelezettsége. Az anyagi jogi adókötelezettség meghatározásához szükséges említett fogalmi elemek az adótenyállás elemei, amiket az anyagi adójogi norma tartalmaz.³¹

²³ Földes Gábor felfogásában az adó a tulajdon korlátja. Ez a gondolat komoly magyarázó értékkel bír az adó lényegére vonatkozóan. Lásd: Földes Gábor: *A pénzügyi alkotmányosság, Társadalmi Szemle*, 1996. 1. szám, 64. o.; Földes Gábor: *Az adójog határai (kandidátusi értekezés)*, Budapest, 1988, kézirat, 112-124. o.;

²⁴ Nagy Tibor: *A pénzügyi jog alkotmányos alapjai. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sci.*, 1963. 2.; Nagy Tibor: *A pénzügyi jog és a pénzügyi alkotmányosság, in.: Pénzügyi jog I. (szerk.: Simon István), Osiris, Budapest, 2007, II. rész 6. fej. 58-62. o.*

²⁵ *A Nullum tributum sine lege elve egyértelműen leírva nem szerepelt az Alkotmányban és nem szerepel az Alaptörvényben.*

²⁶ *Az irodalomban lásd: Nagy Tibor: im. (2007) 59. o.; Földes Gábor: Adójog, Osiris, Budapest, 2001. 82. o.; Tersztyánszkiné Vasadi Éva: A magyar Alkotmánybíróság pénzügyi tárgyú döntései, in.: Hajas Barnabás – Schanda Balázs (szerk.): Formatori iuris publici. Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor hetvenedik születésnapjára, PPKE JÁK – Szent István Társulat, Budapest, 2006, 478. o.*

²⁷ *Az adójog alkotmányos alapjainak színvonalas feldolgozását adja Cserne Péter az alkotmány közelmúltban megjelent kommentárjában. Lásd: Cserne Péter: 70/I. § [Közteherviselés] in.: Az Alkotmány kommentárja I-II. (szerk.: Jakab András), Századvég Kiadó, Budapest, 2009, 2. kiadás, II. kötet, 2645-2662.*

²⁸ *Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (Áht.) 10. § (3) bekezdés: „Fizetési kötelezettséget előírni, a fizetésre kötelezettek körét, a fizetési kötelezettség mértékét, a kedvezmények, mentességek körét és mértékét, továbbá előlegfizetési kötelezettséget megállapítani - a díj és a bírság kivételével - csak törvényben, illetve törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendeletben lehet.”*

²⁹ *Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Stabilitási tv.) 29. § (1): „Fizetési kötelezettséget előírni, a fizetésre kötelezettek körét, a fizetési kötelezettség mértékét, a kedvezmények, mentességek körét és mértékét megállapítani kizárólag törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendeletben lehet, kivéve ha az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően rendelkezik.”*

³⁰ Földes Gábor: *Adótan és az adójog általános része in: Pénzügyi jog I. (szerk.: Simon István) Budapest, Osiris, 2007, 439. o.*

³¹ Takács György *Adótani problémák* 106. o.

Az adótényállás alapelemei: adóalany, adótárgy, adóalap, adómérték, adókedvezmény, adómentesség.³² Az adóalany az aki az anyagi adójogi normában meghatározott tényállást saját nevében megvalósítja és, mint ilyen a normában meghatározott fizetési kötelezettség címzettje.³³ Az adótárgy az a dolog, jog stb., amire az adóztatás irányul. A személyi jövedelemadóban az adótárgy a jövedelem. Az adótárgy világos meghatározása a jövedelemadók esetében is segíti a gondolkodást. Az Szja tv. 7. §-a például a kölcsön kapott vagy a kölcsön adott és így visszakapott összeget olyan bevételnek minősíti, amelyeket a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni, azaz nem minősíti jövedelemnek (adótárgynak). A vagyonosodási vizsgálatok esetében döntő szerepet játszanak az olyan jogcímenek megszerzett „jövedelmek”, amely jogcímenek nem adóztatandó jövedelem szerzését teszik lehetővé; vagy azért, mert adómentes jövedelemről van szó (pl. ajándék) vagy azért mert az adott vagyoni érték kívül esik az adótárgy fogalmán (pl. kölcsön). Az adóalap az adótárgy pénzben vagy más természetes mértékegységben kifejezve. Az adómérték – adókulcs vagy adótétel -, itt külön meghatározást nem igényel. Az adókedvezmény a megállapított, fizetendő adóból adott könnyítés, amelynek eredménye, hogy az adóalany kevesebb adót fizet annál, mint amit e nélkül fizetnie kellene. Az adókedvezmény fogalmi tisztázásának a tárgy szempontjából is fontos gyakorlati jelentőségét az Art. 99. § (2) bekezdése adja, ami a későbbiekben röviden szóba kerül. Az adómentesség, hasonlóan szintén nem igényel külön meghatározást az adott keretek között, (jóllehet e körben is lehetnek értelmezést igénylő problémák).

Az adótényállás azért rendkívül fontos számunkra, mert az anyagi jogi adókötelezettség konkrét meghatározásának eszköze, ha úgy tetszik dogmatikai biztosítéka. E biztosíték korlátai a jog korlátai.

Az adóhatóság a fent meghatározott elemeknek megfelelő (történeti) adótényállást köteles bizonyítani az ellenőrzés során.³⁴

7.2. A bizonyítás és a bizonyítási kötelezettség alapkérdései

A bizonyítással, a bizonyítási kötelezettséggel, a bizonyítási teherrel bőséges, a vélelemmel kevésbé bőséges, de színvonalas szakirodalom foglalkozik.³⁵ A magyar nyelvű

³² Lásd: Földes Gábor: *im.* (2001) 111-133. o. *Az adótényállás elemeinek meghatározása a hivatkozott munka alapján történik.*

³³ Takács György, - Tomcsányi Móríc és Balás Károly nyomán - *a lényegét tekintve hasonlóan határozta meg a fogalmat: „A közadó alanya gazdasági értelemben az a személy, aki az adót fizetni köteles.”; Lásd Takács György: im.* (1959) 133. o.

³⁴ Ezt annyiban szükséges kiegészíteni, hogy alaptényállásról van szó. Egyes adónemek – pl. áfa - esetében maga a jogszabályban meghatározott alaptényállás is bővebb a fentiekben meghatározottnál.

³⁵ Például: Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog; tizedik, átdolgozott kiadás, Osiris Bp. 2010; Kiss Daisy: A polgári per titkai- Kérdések és válaszok a Polgári Perrendtartás Általános részéből; Második, átdolgozott kiadás, HVG-ORAC, Bp. 2009; A polgári perrendtartás magyarázata I-II. (Szerk.: Németh János-Kiss Daisy) Második, átdolgozott kiadás, Complex, Bp. 2007; Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára (Szerk.: Petrik Ferenc) HVG-ORAC Bp. 2007; Dr. Schmidt Szilárd: Vélelmek és fikciók a magyar polgári-és büntetőjogban – Jogi fórum tanulmány; Kengyel Miklós: A teljes bizonyosságtól a valószínűség magas fokáig, avagy változatok a bizonyítás céljára a polgári perben; Magyar Jog, 2005. 11. szám 674-680. o.; Móra Mihály: Az egyszerűbben bizonyítható tények a polgári perben; Jogtudományi Közlöny, 1959. 230-236. o.; 8. Varga Gyula: A vélelmek és hatásuk a bizonyításra; Acta Budapest Tomus XVII. 1975. 173-178. o.; A polgári perbeli bizonyítás gyakorlati kézikönyve (Szerk.: Kengyel Miklós) KJK kiadó, Bp. 2005; Zlinszky Imre: A bizonyítás elmélete a polgári peres eljárásban; Varga Gyula.: A bizonyítási teher és a bizonyítási kötelezettség fogalma a polgári perben. Acta XIV, 1972.; - Farkas József: Bizonyítás a polgári perben. Bp., 1956; Hámori*

szakirodalom elsősorban, de nem kizárólagosan, a tételes jogi tudományok körében lelhető fel. E körben azokat fogalmakat, - bizonyítás, a bizonyítás tárgya, a bizonyítás célja, a bizonyítási kötelezettség, a bizonyítási teher, valószínűsítés - amelyek a joggyakorlat elemzésére vonatkozó gondolatmenet szempontjából fontosak az alábbiakban röviden összefoglalva a következők:

A bizonyítás fogalmát Farkas József a következők szerint határozza meg: „A bizonyítás a felek, a per egyéb résztvevőinek és a bíróságnak az a tevékenysége, amellyel valamely tény fennállásáról vagy fenn nem állásáról, illetőleg valamely tényállítás valóságáról vagy valótlanságáról az ítéletet hozó bíróság meggyőződését kialakítani törekszenek.³⁶ A bizonyítás tárgyát a per eldöntése szempontjából jelentős és bizonyítás nélkül meg nem állapítható tények és tapasztalati tételek alkotják. A tapasztalati tétel vagy általános élettapasztalat vagy valamilyen különös szak-, tárgyi, tudományos, művészeti, termelési technikai, stb. ismeret eredménye.³⁷ A bizonyítás célja a történeti tényállás megállapítása. Amint Kengyel Miklós kifejti a bizonyítottság szintjét vagy a bírói meggyőződés szintjét – elsősorban a szabad bizonyítás elvéből következően - nem lehet törvényben szabályozni, ezért a bírói gyakorlat alakítja a mércét.³⁸ A bizonyítási kötelezettség azt jelenti, hogy az adott eljárásban a jog kire telepíti a tények bizonyításának kényszerét. Akit a bizonyítási kötelezettség terhel, köteles bizonyítani, azt nem tagadhatja meg. Természetesen a bizonyítási kötelezettség tartalma eltérő a különböző eljárásokban, attól függően is, hogy ki a(z ügy)fél. A magánszemélyek eldönthetik, hogy kívánják-e érvényesíteni igényeiket, jogaikat. Ezzel szemben az adóhatóság köteles a bevételeket beszédni, aminek része az egyedi ügyek indítása és ezek keretében a tényállás tisztázásának és bizonyításának kötelezettsége. A Pp. a bizonyítási kötelezettséget az érdek alapján osztja el, „általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el.³⁹ A bizonyítási teher azt jelenti, hogy ki viseli a bizonyítatlanság következményeit, a bizonyítatlanság terhét. A bizonyítási kötelezettség és a bizonyítási teher jellemzően egybeesik, azaz a bizonyításra kötelezett fél viseli a bizonyítatlanság terhét. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a bizonyítási kötelezettség elmulasztása vagy a sikertelen bizonyítás nem mindig jelent bizonyítatlanságot. A bizonyítási kötelezettséget a per más alanya pótolhatja.⁴⁰

A polgári eljárásjogi szakirodalom a bizonyítástól, elsősorban a valószínűségi bizonyítástól megkülönbözteti a valószínűsítést, „amely nem a bíró meggyőzésére, hanem egy tény vagy körülmény fennállásának (vagy fenn nem állásának) a hihetővé tételére irányul. Mivel a valószínűsítés nem eredményezhet bizonyosságot, ezért nem szolgálhat a per eldöntése szempontjából releváns tények megállapítására.”⁴¹ Szemben az idézetben szereplő megállapítással, a vizsgálat tárgyát képező vagyonosodási ügyekben az adóügy és a per eldöntése szempontjából releváns tény (adóalap) esetében elég a bizonyosság egy alacsonyabb foka, a valószínűsítés; éppen ez az adóbecslés lényege. Az adóbecslés egy tény valószínűsítésére szolgál. Ugyanakkor a valószínűsítés lehetősége (és kötelezettsége) nem jelenti azt, hogy az adóhatóság bizonyítási kötelezettsége egyebekben (jogalap, módszer,

Vilmos: *A tényállás megállapításának bizonyossága a polgári perben.* Magyar Jog, 1963/3, 122-128; Markó Jenő: *A valószínűség szerepe a bírói jogalkalmazásban.* Jogtudományi Közöny, 1956/6., 266-278

³⁶ Farkas József (im, 1976) 881. o... *A lényegét tekintve ugyanígy határozza meg a fogalmat Kengyel Miklós (im 2005) 21. o.*

³⁷ Farkas József (im 1976) 882. o., ugyanígy Kengyel Miklós (im 2005) 29. o.

³⁸ Kengyel Miklós (im 2005) 51. o.

³⁹ Kengyel Miklós (im 2005) 133. o.

⁴⁰ Kengyel Miklós (im 2005) 137. o.

⁴¹ Kengyel Miklós (im 2005) 51. o.

adatok stb.) enyhébb fokú lenne.

7.3. Az adóbecslés - alapkonstrukció

Az Art 97. § (4) bekezdésében meghatározott főszabály szerinti bizonyítási kötelezettség akkor nem érvényesül, ha törvény a bizonyítási kötelezettséget az adózóra telepíti. Tekintve, hogy az idézett rendelkezés nem magára az Art-re utal, a kivételt, azaz a bizonyítási kötelezettségre vonatkozó eltérő szabályokat más törvény is tartalmazhat. A főszabály alóli kivételként két tárgykört szükséges említeni, jóllehet az egyik – az ellenbizonyítás – nem valódi kivétel. Ez utóbb említett kivételt az Art. az adóbecslés körében határozza meg, a 108. § (9) bekezdésben és a 109. § (3) bekezdésben. A hivatkozott rendelkezések nem bizonyítási kötelezettséget írnak elő, hanem garanciális szabályként az adózó számára biztosítják az ellenbizonyítás lehetőségét.

A tényállás bizonyításának körében fontos, hogy az adóhatóság tájékoztassa az adózót az ügy állásáról, jogairól és kötelezettségeiről, továbbá felhívja – elsősorban – az adóalapot érintő bizonyítási indítványai megtételére, valamint az adómentesség és az adókedvezmény bizonyítására. A becslés jogalapja nem állhat be addig, amíg az adóhatóság a rendelkezésére álló eszköztárat teljes egészében ki nem merítette a tényállás bizonyítása érdekében. A becslés jogalapjának beállta, az adóhatóság lehetőségeinek egyfajta határa, a tényállás bizonyításának lehetetlenségét jelenti, az adózó érdekkörébe tartozó ok miatt. Ezzel az adóhatóság számára új lehetőség nyílik meg, feltéve, ha ezt bizonyítani tudja. Ez a lehetőség a becslés alkalmazásának kötelezettsége.

7.4. A jogalap beállta vagyonosodási ügyekben - Art. 109. § (1) bekezdés

Az Art. 109. § (1) bekezdésének a fentiekben már idézett szövege: „Ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg. Ez esetben - figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is - az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége....”

Az ún. vagyonosodási ügyekben tehát a becslés jogalapjánál azt kell bizonyítani, hogy az adott időszak vagyonnövekményének - fogyasztás és felhalmozás együtt – nem volt meg a fedezete⁴². A fedezetet egyaránt biztosíthatja – korábbi időszak jövedelme alapján létrejött - megtakarítás és a vizsgált időszak bevétele. Tehát nem pusztán az adott időszak bevétele.

A tényállás tisztázása és a jogalap fennállásának bizonyítása során nem pusztán az Art. 109. § (1) bekezdésben meghatározott jövedelmeket kell figyelembe venni. A fogyasztás és a felhalmozás forrása egyaránt lehet olyan bevétel, amit a jövedelem meghatározásakor nem kell figyelembe venni, az Szja. 7. § alapján. A jogalap bizonyítása körében az adózó

⁴² KGD2007. 140, KGD2008. 66., KGD2008. 146., KGD2008. 147. és KGD2011. 16; valamint AEÉ 2006/2.

hivatkozhat arra, hogy a fedezetet – például – kölcsönből biztosította. Ha ez bankkölcsön, a fedezet eredete további kérdéseket valószínűleg nem vet fel és fel sem merül kérdésként az Art. 109. § (1) bekezdés alkalmazása.

Az Art. 97.§ (3) bekezdés értelmében az adóellenőr az ellenőrzés során köteles a tényeket, körülményeket, adatokat értékelni, az adózót, képviselőjét, meghatalmazottját, alkalmazottját az ellenőrzés során tett megállapításairól tájékoztatni. Az adóellenőr köteles az adózó által felajánlott bizonyíték visszautasítását előzetesen szóban, majd az ellenőrzésről szóló jegyzőkönyvben írásban is indokolni. Figyelemmel a 100. § (3) bekezdésére és az 1. § (5) bekezdésére is, a hatályos jog keretei is megteremtik annak a lehetőségét, hogy az adóellenőrzés két szakasza között világos és egyértelmű határvonal húzódjék. Ha az adóhatóság megállapítást tesz, amely szerint az adózó kiadásainak nem volt fedezete, és erről utóbb ellenőrizhető módon, pontosan, részletesen tájékoztatja az adózót, felhívja észrevételei, bizonyítási indítványai megtételére határidő tűzésével, továbbá tájékoztatja arról, hogy mely tények bizonyítása lenne szükséges (pl. adókedvezmény, adómentesség, kiadások fedezete), akkor a hatályos jogban rendelkezésre álló jogintézmények érvényesülése biztosítja a határvonal létezését.

Ebben az összefüggésben célszerű figyelemmel lenni arra, hogy az Art-ben meghatározott adókötelezettségek (pl. adatszolgáltatás) az adóhatóság számára biztosítják az adózó adókötelezettségére vonatkozó adatok, információk jelentős részét, már az ellenőrzés megkezdése előtt. Tisztázást elsősorban az adózóra vonatkozó adatbázison belül fellelhető ellentmondások, egyensúlytalanságok várnak, továbbá azok az adatok, tények, körülmények, amelyekről az adóhatóságnak nem lehet hivatalos tudomása (pl.: adómentes bevétel). Ezek mellett az ellenőrzés megindítását követő új információk valószínűleg az esetek többségében korlátozottabb jelentőséggel bírnak. Az adóhatóság oldalán nem okoz jelentős terhet a szakaszhatárok betartása és az adózót védő garanciális szabályok érvényesülésének elősegítése.

8. A vizsgálat tárgykörök részletes elemzése

8.1. A nyitótétel, a pénzforgalmi mérleg, az éves és évközi fedezethiány, elévülés vizsgálata

8.1.1. A becslés, mint módszer

A becslés jogalapját 46 ügyben (21,63 %), a becslés módszerét azonban mindösszesen csak 14 ügyben (6,73 %) vitatták az adózók, mely utóbbi adat azért meglepő, mert a vagyonosodási vizsgálatokkal kapcsolatos média, illetve egyéb visszhang azonos súllyal foglalkozott mindkét kérdéssel.

A becslés nem egy Art-ben nevesített ellenőrzési fajta, hanem egy bizonyítási módszer⁴³.

⁴³ KGD2010. 122.

Olyan bizonyítási módszer, amely a törvényeknek megfelelő, a valós adó, illetve költségvetési támogatás alapját valószínűsíti. A becslés alkalmazásával az adóhatóság az adó alapját nem megállapítja, - tekintve, hogy erre a megfelelő adatok hiánya miatt nincs módja – hanem valószínűsíti. A becslés jogalapjának bizonyítása azért fontos, mert amennyiben ez bizonyított, úgy megfordul a bizonyításai teher: az adóhatóság „csak” valószínűsít, és a bizonyítatlanság minden jogkövetkezménye az adózót terheli⁴⁴. Az „általános ellenőrzési szabályoktól eltérően az adóhatóságnak a becslés során nincs teljes körű tényállás-bizonyítási kötelezettsége.”⁴⁵ Egy tényálláselemre – az adóalapra - vonatkozóan elég a valószínűség nagyon magas foka. Éppen azért, mert a becslés alkalmazása esetén valószínűsítésről van szó, ami azt eredményezi, hogy a becsült adóalap nem esik egybe a valós adóalappal, különösen fontosak az eljárási garanciák.

Az összecszerűség körében a gyakorlatban felmerülő problémára utal, a szakirodalomban megfogalmazódott kritika, amely szerint: „A hazai pénzügyi jogtudománynak már rég határozottan rá kellett volna mutatnia arra, hogy becsülni csak az adó alapjául szolgáló tényeket lehet. Ez a felfogás következik az Art. 97. § /6/ bekezdéséből is, amely az adózó terhére nem értékelhető, nem bizonyított tények alóli kivételként a becslési eljárást jelöli meg. Ezt az alaptételt azért szükséges rögzíteni, mert a vagyongyarapodási vizsgálatok és jogorvoslatok a becslést gyakran a mérlegeléssel hozzák összefüggésbe.”⁴⁶ A pénzügyi jogtudomány képviselőiben – hacsak nem fordítottak különös figyelmet a vagyonosodási vizsgálat vagy általában az adóbecslés gyakorlatára – valószínűleg meg sem fogalmazódott kérdésként az elvi szinten nem létező probléma; az Art. alapján a jogalkalmazónak nincs mérlegelési joga e körben.

A becslés szabályozása abban a tekintetben egyértelmű, hogy a bizonyíthatót bizonyítani kell. Mind az alkalmazott módszer megfelelősége, mind a felhasznált adatok, figyelembe vett körülmények bizonyítás tárgyát képezik. Tekintettel arra, hogy az adóalap „tisztázásának” közvetett módszeréről van szó, az adóhatóság bizonyítási kötelezettsége nem változik, pusztán a bizonyítás tárgya módosul. Nem az adóalapot kell kétséget kizáróan bizonyítani, hanem az ennek valószínűsítésére szolgáló módszer alkalmasságát; azt, hogy a módszer a valószínűség nagyon magas fokán – közel a bizonyossághoz, de azt el nem érően – képes valószínűsíteni az adóalapot. Az adóhatóságnak szintén bizonyítania kell, hogy a becslés során figyelembe vett adatok, tények, körülmények alkalmasságát, azt, hogy az adóalapot valószínűsítik. Ez azt jelenti, hogy ezeknek – teljes bizonyossággal valódiaknak, a valóságnak megfelelőnek kell lenniük. Ez a kérdés a pénzforgalmi mérleg tételei között majd ismét szóba kerül.

A vizsgált ügyek mindegyikében idősoros készpénzforgalmi mérleget állított fel az adóhatóság⁴⁷. Ennek két oldala van: a bevételi és a kiadási. A vagyonmérleg a vizsgált időszakra vonatkozó nyitó tétellel indul, majd időrendben, kronologikus sorrendben – éves, azon belül havi, és azon belül napi bontásban - tartalmazza a bizonyítási eljárás

⁴⁴ BH2012. 252; KGD2008. 66 és KGD2008. 146

⁴⁵ Földes Gábor: X/5. A becslés in: Pénzügyi jog II. (szerk.: Simon István), Osiris, Budapest, 2012, 119-121, 120. o.

⁴⁶ Lásd: Darák Péter: Jövedelembecslés - a vagyongyarapodás vizsgálata In: Dávid P, Hazafi Z, Sipos-Szabó Zs - A vagyonyilatkozat és a vagyongyarapodási vizsgálat jogi, módszertani kérdései, Budapest: Complex Kiadó, 2009. pp. 88-143., 88. o.

⁴⁷ AVÉ 2012/2.; KGD2013. 191.

eredményeként ismertté vált bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatokat, így tárva fel a forráshiányokat, illetve többleteket. Fontos, hogy a vagyommérlegben minden adat szerepeljen a bevételi és a kiadási oldalon is, tehát az adóhatóságnak teljesítenie kell a becslés jogalapját alátámasztó tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettségét, de szükséges az adózó nyilatkozata, együttműködése is ahhoz, hogy a vagyommérleg teljes körű legyen. Ez utóbbi indoka az, hogy nem minden bevétel adóköteles, és az adóhatóság a rendelkezésére álló nyilvántartások, ellenőrzések, kapcsolódó vizsgálatok... stb. ellenére sem tud hivatalból minden releváns, adózó javára szolgáló adatot feltárni, továbbá a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést - a régi Art. 66/H.§ (3) bekezdése és az új Art.109.§ (3) bekezdése értelmében - az adózó igazolhatja hitelt érdemlő adatokkal.

8.1.2. Az ún. teljességi nyilatkozat

Az adóhatóságnak az szja adónemben megindult bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzés során az Art. 97. § (4)-(6) bekezdései értelmében kötelessége a tényállás felderítése és bizonyítása. Ennek érdekében az Art. 95. § (3) bekezdése alapján felhívhatja nyilatkozattételre az adózót, vagy képviselőjét, és e törvényhely szerint az adózónak az iratokat, az adózással összefüggő adatokat az adóhatóság rendelkezésére kell bocsátania, illetve biztosítania kell az ellenőrzéshez szükséges tények, körülmények és egyéb feltételek megismerését. Az adóhatóság az ellenőrzés során a Ket. 51. §-a alapján eljárva szintén felszólíthatja az adózót arra, hogy ügyfélként nyilatkozzon. Ebben az esetben azonban tájékoztatnia kell arról, hogy nem köteles nyilatkozatot tenni, és a nyilatkozattétel elmaradása esetén a rendelkezésére álló adatok alapján fog dönteni. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az Art. 99. § (1)-(2) bekezdései értelmében az adózót az ellenőrzés során együttműködési kötelezettség terheli, és az adómentességet, adókedvezményt okirattal vagy más megfelelő módon nem az adóhatóságnak, hanem az adózónak kell bizonyítania. Rá kell mutatni ugyanakkor arra, hogy az Art. szabályai szerint az adózó saját ügyében nem kötelezhető nyilatkozattételre. Az Art. 48. §-a ugyanis nem az adózó saját ügyében történő nyilatkozattételére vonatkozó szabályokat tartalmazza. E törvényhely alapján az adózó csak más adózóval, tehát a vele szerződéses kapcsolatban állt vagy álló adózók adókötelezettségének, adóalapjának, adókedvezményének, adójának, vagy költségvetési támogatásának megállapítása, ellenőrzése, illetve az adóhatóság törvényben meghatározott eljárásának lefolytatása érdekében kötelezhető nyilatkozattételre.

A vizsgált ügyekben az adóhatóság több esetben küldött meg vagy adott át a vizsgálattal érintett adózók részére egy kérdéssort, kérdőívet⁴⁸.

⁴⁸ A kérdőív rendszerint a következő kérdéseket tartalmazta:

-A vizsgált időszakban volt-e főállású, illetve mellékállású munkaviszonya, ha igen pontosan mikor és mennyi volt az éves (havi) bruttó keresete? Rendelkezik-e erről munkáltatói igazolással?

-A vizsgált időszakban végzett-e valamilyen önálló tevékenységet (pl. vállalkozói tevékenységet), ha igen mi volt ez a tevékenység és ezt az adóhatósághoz bejelentette-e?

-Önálló tevékenységből mennyi nettó jövedelme volt évente (havonta)?

-Mely gazdasági társaságokban tulajdonos (résztulajdonos), gazdasági társaságok részére a vizsgált időszakban tagi hitelt vagy kölcsönt nyújtott-e, esetleg más címen bocsátott-e pénzeszközöket a gazdasági társaság rendelkezésére? Amennyiben igen, pontosan mikor, kinek, milyen összegben, azt visszakarta-e, ha igen, mikor?

A vagyongyarapodási, becslési ügyekben előfordult, hogy az adóhatóság adatokat kért arra nézve is, hogy az adózó

- rendelkezett-e külföldről származó bevallási kötelezettség alá nem eső jövedelemmel,
- magyarországi adómentes jövedelemmel, amit elmulasztott adóbevallásában feltüntetni,
- rendelkezik-e valamilyen ingatlanhoz, ingóságához köthető vagyoni értékű joggal,
- ingatlan beruházása volt-e vagy sem, ha igen milyen összegből, milyen forrásból valósult meg,
- épített-e a saját maga vagy más részére, ha igen ki volt a kivitelező, milyen összeget fordított az építkezésre, milyen bizonylatokkal rendelkezik, házilagos kivitelezés esetén kik voltak a közreműködők, van-e használatbavételi engedély...stb.

A kérdőív alkalmazására mindig az ellenőrzési szakban került sor, különböző időpontokban, de többnyire még az ellenőrzési jegyzőkönyv elkészültét megelőzően, és a teljességi nyilatkozatba foglalt adatokat az ellenőrzési jegyzőkönyvek ismertetik, értékelik.

Az adózó a közigazgatási és peres eljárásban sincs elzárva attól, hogy korábban tett nyilatkozatát, így az ún. teljességi nyilatkozatában foglaltakat visszavonja vagy módosítsa, az e körben tett előadásait az adóhatóságnak és a bíróságnak is értékelnie kell. A joggyakorlat elemző csoport nem gyűjtött adatokat arra nézve, hogy az adóhatóság felhívására az adózók szám szerint hány esetben tettek teljességi nyilatkozatot, illetve az adózók mikor, mire alapítottan éltek a nyilatkozattétel megtagadásának jogával, a teljességi nyilatkozatban tett

-A vizsgált időszakban részt vett-e gazdasági társaság alapításában, szerzett-e tulajdont gazdasági társaságban, ha igen erre mikor és milyen összegeket fordított?

-Jelenleg milyen ingatlanok vannak a tulajdonában, azokat mikor, milyen jogcímen szerezte (pl. adásvétel, örökség, ajándékozás)?

-A vizsgált időszakban volt-e ingó- vagy ingatlan értékesítésből, tartási és életjáradéki vagy öröklési szerződésből, kamatból, osztalékból, árfolyamnyereségből, ingatlan bérbeadásból, nyeresémből származó bevétele, illetve jövedelme, ha igen pontosan mikor, kitől, mikor és mennyi?

-A vizsgált időszakban kapott-e jelentősebb, 100.000 Ft-ot meghaladó összegű kölcsönt, vagy hitelt pénzintézetektől, magánszemélytől, családtagtól, rokontól, ismerőstől, ha igen, pontosan kitől, mikor, milyen összeget, ez részben vagy egészben visszafizetésre került-e, ha igen, mikor és milyen összegben?

-A vizsgált időszakban részesült-e örökségben, kapott-e valakitől nagyobb értékű ajándékot, kártérítést, ha igen, mikor, kitől és milyen összegben?

-Minden egyéb, a korábbiakban meg nem említett bevételben, jövedelemben – ide értve az adómentes bevételeket is – részesült-e a vizsgált időszakban, ha igen, ezekhez milyen jogcímen, összegben és mikor jutott hozzá?

-A vizsgált időszakot megelőzően rendelkezett-e megtakarítással, ha igen, ez honnan származott, miben testesült meg (pl. készpénz, bankbetét, értékpapír...stb.), milyen dokumentumok igazolják ezek meglétét?

-Külföldről származó bevallási kötelezettség alá nem eső jövedelemmel rendelkezett-e?

-A vizsgált időszakban vásárolt-e járművet, ha igen, mikor, milyen típusút, rendszámút, mennyiért, ha értékesítette, akkor ezt mikor és milyen ellenértékért?

-A vizsgált időszakban nyújtott-e kölcsönt magánszemély részére, ha igen, mikor, kinek, milyen összegben, visszakapta-e, ha igen, mikor, milyen összegben?

-Rendelkezik-e bankszámlával, ha igen, melyik banknál, mi a számla száma?

-A vizsgált időszakban milyen további jelentősebb kiadásai voltak (pl. utazás, nagyobb értékű fogyasztási cikk, vagy műtárgyvásárlás...stb.), ezek milyen összeget tettek ki?

-A vizsgált időszakban hány kereső személy, és hány eltartott volt a családban, mennyi volt az összes, illetve az egy főre jutó nettó jövedelem?

-Melyek a megélhetésre fordított összegek éves bontásban (pl. közüzemi díjak, napi életvitel költsége, ruházkodás ...stb.)?

előadásukat az eljárás későbbi szakaszában megváltoztatták-e, ha igen, akkor ezt mikor és milyen indokok alapján, megváltoztatott nyilatkozataik elfogadásra kerültek-e vagy sem. Az eddig kialakult adóhatósági és bírói gyakorlat azonban a bizonyítékértékelés során jelentőséget tulajdonít annak, hogy az adózó a közigazgatási és a peres eljárás mely szakaszában, milyen tartalommal nyilatkozik, illetve csatol be előadását alátámasztó bizonyítékokat, ezek ellentétben állnak-e vagy sem a korábbiakkal és az eljárás egyéb adataival⁴⁹. Emiatt vizsgálja pl. azt, hogy az adózási nyilatkozat visszavonására vagy módosítására az ellenőrzési jegyzőkönyvben, vagy adóhatósági határozatokban foglalt megállapításokra figyelemmel került-e sor vagy sem. A nyilatkozatok időbeli sorrendiségén kívül értékelési körébe vonja a nyilatkozatok tartalma közötti összefüggéseket, vagy ellentmondásokat, és az egyéb körülményeket is, mint pl. a teljességi nyilatkozat elkészítésére nyitva álló határidő, a vizsgált időszak távoli vagy ellenőrzéshez közeli volta... stb.

Az Art. 1. § (5) bekezdése értelmében az adóhatóságnak meg kell adnia az adózónak a törvények megtartásához szükséges tájékoztatást, figyelmeztetnie kell jogai érvényesítésére, az adózó pedig köteles a jogai jóhiszemű gyakorlására és elő kell segítenie az adóhatóság feladatainak végrehajtását. A Pp. 8. § -a lapján eljárva a peres eljárás során a bíróságnak is biztosítania kell, hogy a felek a jogukat rendeltetésszerűen gyakorolják, kötelelességeiknek eleget tegyenek és az eljárások, cselekmények vagy egyéb magatartások ne legyenek ellentétesek a jóhiszemű joggyakorlás követelményével, ne vezessenek a per elhúzására és minden lehetséges módon meg kell akadályoznia a rosszhiszemű pervitelt.

A vagyongyarapodási vizsgálattal érintett magánszemélyek egy része az ellenőrzési, illetve a közigazgatási hatósági, továbbá az elsőfokú bírósági eljárásban nem jogi képviselővel, hanem személyesen jár el. Ennél fogva a teljességi nyilatkozatra történő felhívás kapcsán nem biztos, hogy a számára megfelelő, javára szóló törvényes lehetőséget választja, és megtörténik az is, hogy a teljességi nyilatkozat kitöltése során jóhiszemű magatartása ellenére (pl. az időtávlát, vagy meg nem őrzött dokumentumok miatt) utóbb nehezen korrigálható, vagy magára nézve terhelő adatokat szolgáltat. Ennek előfordulását lehetővé teszi az is, hogy a vagyongyarapodási ügyekben alkalmazott teljességi nyilatkozatot, mint speciális jogintézményt az Art. nem ismeri, nem szabályozza. A vizsgálatot végző joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint törvényben kellene rögzíteni, hogy ennek alkalmazására az ellenőrzés mely szakaszában kerülhet sor, teljesítése kötelező-e vagy sem, ha igen milyen határidő alatt, az beszámít-e vagy sem az ellenőrzés határidejébe, és azt is, hogy elmulasztása jár-e, ha igen akkor milyen jogkövetkezéssel. Ilyen tartalmú rendelkezések megalkotását indokolná az is, hogy a hatályos jogszabályok értelmében az adózótól csak hitelt érdemlő adatok fogadhatók el a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérés igazolására, és a joggyakorlat elemzéssel nem érintett bevallási időszakokban már a kötött bizonyítás szabályai lesznek irányadók, amelyekre figyelemmel az adózó garanciális jogainak érvényesülését még az eddiginél is jobban biztosítani kell.

8.1.3. Nyitótétel

Becslési ügyben a mérleg felállítását minden esetben a nyitó tétel meghatározásával

⁴⁹ *AEÉ 2010/2.*

kell kezdeni. A nyitó tétel lehet 0 Ft, abban az esetben, ha az adózónak az előző időszakban nem volt megtakarítása, fedezete, illetve forrástöbblete. Ha az adózó a vizsgált éveket megelőző időszakra megtakarítással rendelkezett, akkor ezt a bevételi oldalon nyitó tételként kell szerepeltetni. Ha a vizsgált időszakot közvetlenül megelőző időre forráshiány állapítható meg, akkor szintén 0 Ft a nyitó tétel, mert a megelőző időszakra jutó forráshiány utáni adókötelezettséget csak arra az időszakra lehet előírni, amelyre a fedezethiány mutatkozik. Ez a módszer a vizsgált első adóévére és a közbenső adóévekre is alkalmazandó. Az így felállított mérleg mutathat fedezet, illetve forráshiányt, de többletet is. A vizsgált ügyekben a többletet mindig a következő év nyitó tételeként vette számba az adóhatóság és a bíróság, a hiányt pedig az adott év adózatlan jövedelmeként kezelte.

A vizsgált ügyek közül 101-ben (48,56 %) hivatkoztak elévült időszakból származó megtakarításra, 6 ügyben (2,88 %) vizsgált időszakra. (Ezek teljes összege 2.699.140.213 Ft volt.) A megtakarítások forrásaként az adózók vállalkozásból (34 ügy, 16,35 %), pénzügyi műveletekből (9 ügy, 4,33 %), kölcsönből (11 ügy, 5,29 %) ajándékból (6 ügy, 2,88%) származó jövedelemre alapították előadásait. Az adózók jelentős része megtakarítás jogalapjaként (44 ügy, 21,15 %) azonban egyéb címet jelölt meg, pl.: külföldi munkavállalásból, tagi kölcsön visszafizetésből, mezőgazdasági és állattartási tevékenységből, ingók és ingatlanok eladásából, örökségből, borraivalóbból, közös vagyon megszüntetéséből, külföldi befektetésből származó összegekre hivatkozott.

A megtakarítás kapcsán szolgáltatott bizonyítékok egy része (56 ügy, 26,92 %) írásbeli, másik része (46 ügy, 22,12 %) szóbeli volt. Közokiratot mutattak be 12 ügyben (5,77%), magánokiratot 33 ügyben (15,87%), nyilatkozatot 15 ügyben (7,21 %) csatoltak és tanúvallomások elfogadását is kérték. Tanúbizonyítás a közigazgatási (20 ügy, 9,62%) és a peres eljárás (13 ügy, 6,25 %) során is fogatosításra került a megtakarítások meglétének tisztázása érdekében. A vizsgált ügyekben, ha a nyitó tétel vitatott volt a bíróság elrendelte a bizonyítást, és ennek eredményét mérlegelve, indokolási kötelezettségét is teljesítve hozta meg ítéletét (pl.: a Szolnoki Törvényszék 12.K.27.065/2011., Budapest Környéki Törvényszék 1.K.26.817/2011., Kecskeméti Törvényszék 5.K.21.105/2012., Székesfehérvári Törvényszék 8.K.22.280/2011., 8.K.22.078/2011. és 10.K.21.435/2011. számú ügyek), amelyekben bizonyítottság hiánya miatt nem találta alaposnak a kereseteket.

Előfordultak azonban olyan ügyek is, amelyben az adózó nem nevezte meg megtakarítása forrását, vagy nem jelölte meg ennek összezszerűségét, megtakarítására, a nyitó tétel nagyságára nézve csupán önmagában álló adózoí nyilatkozatot terjesztett elő, ezért a bíróságok e körben a kereseteket – bizonyítás felvétele nélkül - alaptalannak minősítették. (pl.: a Győri Törvényszék 30.K.27057/2011. és 9.K.27342/2011., a Zalaegerszegi Törvényszék 7.K.20303/2011. és 16.K.20957/2012., a Veszprémi törvényszék 6.K.20433/2011., a Fővárosi Törvényszék 19.K.35284/2010 és 19.K.35918/2010. számú ügyeiben.)

Ki kell emelni a nyitó tétel meghatározása kapcsán az új Art- beli szabályt, a 109.§ (3) bekezdését, amely értelmében: „Ha az adózó nyilatkozata szerint a vagyongyarapodás forrását az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőzően szerezte meg, a vagyongyarapodás forrásának, a szerzés tényének és időpontjának igazolásaként közhiteles nyilvántartás, jogerős bírósági vagy hatósági határozat, illetve az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőzően kiállított egyéb közokirat, valamint az adózó ezen időszakban az adóhatósághoz benyújtott, jogerős hatósági, bírósági határozattal nem érintett bevallásának adatai, fizetésiszámla-kivonat, értékpapírszámla-kivonat adatai szolgálhatnak; az adóhatóság

az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőző időszakra vizsgálatot csak ezen adatokra kiterjedően végezhet.” A (3) bekezdés alkalmazásában közhiteles nyilvántartás az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, a zálogjogi nyilvántartás, a gépjármű-nyilvántartás, az úszólétesítmény-nyilvántartás, a légi jármű-nyilvántartás, a cégnyilvántartás, a magyar jog szerint egyéb közhiteles nyilvántartás, továbbá a nyilvántartás helye szerinti állam joga szerint közhitelesnek minősülő nyilvántartás; és szerzésnek minősül a vagyongyarapodás forrása felett a rendelkezési jognak, és/vagy a használat jogának, és/vagy a hasznosítás jogának, és/vagy a birtoklás jogának megszerzése, illetve a fizetési számlán, értékpapírszámlán történő jóváírás. Ezek a rendelkezések azonban - amelyek kötött bizonyítást írnak elő - az áttekintett ügyekben nem kerültek alkalmazásra, mert a vizsgálat csak a 2012-ben jogerősen befejezett ügyekre terjedt ki, ezekben az ellenőrzött időszak 2000-2009 volt, és nem tartalmaztak olyan adózói nyilatkozatot, mely szerint a vagyongyarapodás forrásának megszerzésére 2006. szeptember 15 napját követően került volna sor.

Valamennyi vizsgált ügyben az adóhatóság és a bíróság azt a szabályt alkalmazta, amely szerint „Az adóhatóság az adózó által előadott tények, adatok valóságtartalmát az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőző időszakra vonatkozóan is vizsgálhatja, ha az adózó állítása szerint vagyongyarapodásának forrása ezen időszakban keletkezett.” Ez utóbbi kapcsán pedig rá kell mutatni arra, hogy mivel az adóhatóság elévült időszakra ellenőrzést nem végezhet így jogszabály számára nem írhatja és nem is írja elő az elévült időszaki megtakarítás tényének, jogcímének, összegének feltárását. Az Art 109.§ (3) bekezdése tehát az elévült időszak tekintetében csupán olyan kötelezettséget ró az adóhatóságra, hogy vizsgálja, ellenőrizze az e körben előadottak, megnevezett vagy becsatolt bizonyítékok valóságtartalmát, amit természetesen okszerű bizonyítékértékeléssel, indokolási kötelezettségét is teljesítve kell elvégeznie. Az adóhatóságnak és a bíróságnak foganatosítania kell mindazt az adózó, illetve felperes által indítványozott bizonyítást, amely alkalmas és egyben szükséges a közigazgatási eljárásban és perben vitatott releváns tény, a nyitó tétel megállapításához.

Elvi szinten két korlátot szükséges figyelembe venni, ha azt a kérdést vetjük fel, hogy az adóhatóságnak kell-e bizonyítania a pénzforgalmi mérleg nyitótételét. Egyfelől az ellenőrzött adóidőszak határai, másfelől az adó megállapításához való jog elévülési határideje jelent korlátot.

A vizsgálattal érintett ügyek többségében az ellenőrzés kezdő időpontja megegyezik a legutolsó, még el nem évült adóévvvel. Ezekben az esetekben az adóhatóság nem jogosult arra, hogy ellenőrzési cselekményt végezzen, hogy bizonyítást folytasson a már elévült adóidőszakra vonatkozóan.

A probléma hasonló abban az esetben is, ha – esetleg – az ellenőrzés nem fogja át a még el nem évült időszakot. Ebben az esetben – a körülményeket figyelembe véve – szükség esetén az adóhatóság dönthet az ellenőrzés időtartamának kiterjesztéséről. Ennek hiányában nem folytatható bizonyítás.

8.1.4. Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás

Az adózók a vizsgált ügyekben arra alapítottan vitatták az alkalmazott idősoros

készpénzforgalmi kimutatást⁵⁰, hogy ez eleve nem alkalmas az adóalap valószínűsítésére, illetve bevételi oldala nem teljes körű, mivel ebben valamely általuk bizonyított tétel nincs feltüntetve, vagy házastársuk, élettársuk bevétele, forrástöbblete nem került figyelembe vételre, költségeik, kiadásai nem megfelelően kerültek elszámolásra.

A készpénzforgalmi kimutatás eleve alkalmatlan voltára vonatkozó adózói érvelések szerint – amelyek alátámasztására a felperesi adózók néhány ügyben adószakértői vélemény is becsatolásra került - a készpénzforgalmi kimutatás azért nem alkalmazható mert ellentétes az Szja tv. 4.§ (2) bekezdése szerinti bevétel fogalommal, a bevételek és kiadások adótörvények szerinti meghatározásai nem készpénz, hanem pénzforgalmi szemléletűek, nincs jogszabályi alapja az évközi, átmeneti likviditási hiány kapcsán forrásigazolásnak, az szja fizetési kötelezettség éves adóalap után keletkezik, a becsléssel számított adóalapot is az éves bevallási adóalaphoz kell hozzászámítani, az adóalapot becslési ügyben az Szja tv. 5. sz. mellékletben részletezett módon kell kiszámítani.

A bíróságok az előzőkben ismertetett érveléseket – indokolási kötelezettségüket is teljesítve - nem fogadták el, és az adótanácsadó meghallgatására vonatkozó bizonyítási indítványt is elutasították. (Budapest Környéki Törvényszék 2.K.26.384/2012. és 6.K.26.852/2011., Fővárosi Törvényszék 2.K.30.248/2010. szám alatti ügyek). Rá kell mutatni e körben arra, hogy az Alkotmánybíróság már több határozatot hozott a régi Art. 66/G-H és az új Art. 108-109.§-ait érintő indítványok kapcsán – ezeket a vizsgálatról készült jelentés melléklete nevesíti – és egyikben sem adott helyt a becsléssel kapcsolatos szabályok megsemmisítésre irányuló indítványoknak, illetve a becslési ügyekben előterjesztett alkotmányjogi panaszoknak. E körben – egyebek mellett – a pl. a 7/2013. (III.1.) AB határozat 40. pontja a következőket rögzíti: „Az Alkotmánybíróság a törvényszéki ítélet indokolását értékelve arra a következtetésre jutott, hogy a törvényszék a felülvizsgálata során nem hagyta figyelmen kívül az indítványozó kereseti kérelmében előadott lényeges kérdések vizsgálatát. A törvényszék ítéletének indokolásában számot adott arról, hogy miért tartja az adóhatóság általa becslési eljárás során alkalmazott vagyommérleget az Art. 109. § (1) és (3) bekezdéseire figyelemmel az adóalap valószínűsítésére alkalmas módszernek. A törvényszéki ítélet indokolást tartalmaz az Art. 109. § alkalmazásáról is, amely szerint „[...] az adóhatóság helytállóan alkalmazta az Art. 108. §, továbbá a 109. § rendelkezéseit figyelemmel arra, hogy az Art. 109. § (1) bekezdése alapján az adóhatóság eleget tett a bizonyítási kötelezettségének.” „A törvényszéki ítélet a kereseti kérelemhez csatolt adószakértői véleményt is értékelte, és erről az ítéleti indokolásában számot adott, amely szerint „[a]z adóhatóság becslése nyilvánvalóan készpénzes forgalomra vonatkozik, hiszen ha egy kiadás megállapításra kerül és egyéb adat nincs e vonatkozásban, akkor az nyilván készpénzes kifizetést jelent. A módszer arra irányul, hogy a készpénzkészlet elegendő volt-e az ilyen módon felmerült kiadások finanszírozására. Ha egy kiadásnak nincs fedezete akkor egyértelmű, hogy készpénzes kiadásról volt szó és készpénzes kifizetés történt. Ami a bankszámlán rendelkezésre áll, pénzeszköz nem lehet ilyen kiadásnak a fedezete, további pénzeszköznek kell léteznie.” Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálatot követően arra az álláspontra jutott, hogy a törvényszék az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeknek megfelelően alkalmazta a Pp. 221. §-át és a Pp. 339/A. és 339/B. §-t, mert a kereseti kérelemben foglalt, és az ügy lényeges körülményeit érintő kérdéseket megvizsgálta, és vizsgálatának eredményéről számot adott.

A kimutatás bevétel rovatában egyébként nem az Szja tv. 4.§ (2) bekezdése szerinti bevételt kell szerepeltetni, hanem az Art. 109.§ (1) bekezdése szerinti fedezetet. A kiadáson

⁵⁰ KGD2012. 137. és KGD2012. 139.

sem az Szja tv. 4.§ (3) bekezdése szerinti költséget kell érteni, hanem a pénz felhasználását. A saját bankszámláról felvett pénzösszeg pedig nem felel meg az Szja tv. 4.§ (2) bekezdésének, mert nem minősíthető mástól megszerzett vagyoni értéknek. Az Szja tv. 5. sz melléklete szerinti pénztárcönyv alapnyilvántartás módszer pedig azért nem fogadható el, mert ennek lényeges tényállási eleme, hogy az adózó rendelkezzen készpénzzel feltöltött házipénztárral, amely a vagyonosodási ügyekben szereplő magánszemély adózók esetében nem valósul meg.

8.1.5. Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás vizsgált ügyekben vitatott részei

Töretlen a bíró gyakorlat következőkben: Egy ténylegesen felmerült kiadás fedezeteként csak a valóban rendelkezésre álló, és erre fordított pénzösszeg vehető számba, a bankszámlán lévő összeg tehát csak akkor szolgálhat fedezetként, ha azt az adózó kivette, és az adott kiadásra forrásként felhasználta. Ha a kiadások készpénzes kiadások voltak, akkor a bankszámlán lévő összeg nem vehető figyelembe. A bankszámlára eszközölt befizetések az adózó kiadásának minősülnek, a bankszámláról történő felvételek pedig – amíg ettől eltérő hitelt érdemlő adatokat az adózó nem szolgáltat – bevételnek tekintendők, mert a jogszabály nem a vagyon ellenőrzését, hanem annak vizsgálatát írja elő, azt, hogy az adózó vagyongyarapodásával vagy az életvitelére fordított kiadásokkal arányban áll- e vagy sem az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelem együttes összege⁵¹. Ez esetben – figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is – az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

A vizsgált ügyek egyikében a felperes azt kifogásolta, hogy az idősoros készpénzforgalmi kimutatás összeállításánál a bankszámláról való lízingdíj átutalásokat is kiadásként tüntette fel az adóhatóság. A keresete azonban elutasításra került, mivel az adóhatóság bizonyította, hogy a felperes nem átutalással, hanem csekken fizette be a lízingdíjat (Szolnoki Törvényszék 5.K.27.210/2011. számú ügye). Néhány ügyben a felperes azzal érvelt, hogy a bankszámlájára befizetett összeg nem az ő pénze, kínai ismerőse kérte meg, hogy pénzét – befektetésként – az ő számláján tarthassa, de ezt hitelt érdemlő adatokkal nem tudta igazolni (Fővárosi Törvényszék előtti 10.K.30.444/2012., 10.K.30.144/2012. és 25.K.31.494/2011. számú ügyek). Megjegyzést érdemel az is, hogy a vizsgált ügyek között volt olyan, amikor a házastársak közös bankszámlával rendelkeztek, és ezt az adóhatóság a mérleg felállításánál figyelembe vette. (Székesfehérvári Törvényszék 8.K.20.104/2012. számú ügye). Az egyik ügyben a bíróság a felperes által perben becsatolt pénzfelvételről szóló bankszámla kivonatokra figyelemmel a határozatok hatályon kívül helyezése mellett előírta az adóhatóságnak ezek érdemi vizsgálatát. (Kecskeméti Törvényszék 5.K.21.429/2011. szám alatti ügye). Egy másik esetben a bíróság a perben becsatolt bankszámla kivonatokra figyelemmel a felperes javára módosította a kimutatást, és ennek eredményeként az alperesi határozat szerinti fizetési kötelezettséget is. (Bács-Kiskun Megyei Bíróság 5.K.22.155/2008. szám alatti ügye).

A mára kialakult bírói gyakorlat szerint az idősoros készpénzforgalmi kimutatás felállításánál nem mellőzhető a házastárs forrástöbbletének figyelembe vétele⁵², amelyre

⁵¹ *AVÉ 2012/2.*

⁵² *KGD2010. 123. és KGD2010. 142.*

értelemszerűen akkor kerülhet sor, ha erre az adózó hivatkozik, és ezt a házastársánál szja adónemben lefolytatott bevallások utólagos vizsgálatára irányuló vagy kapcsolódó ellenőrzés adatai, illetve egyéb bizonyítékok alátámasztják. A vizsgált ügyek között több olyan is volt, amelyben a bíróság egyesítette a házastársak keresetei alapján indult ügyeket (Pl.: Szombathelyi Törvényszék 2.K.20.06/2011., Györi Törvényszék 9.K.27.021/2010., Veszprémi Törvényszék 6.K.21.240/2010., Szolnoki Törvényszék 12.K.27.153/2011., Budapest Környéki Törvényszék 6.K.27.315/2011. számú ügyekben), ezek közül néhányban permegszüntetésre is sor került, mert az alperes módosította határozatát (Szombathelyi Törvényszék 1.K.20.061/2011. számú ügyében), illetve azért mert a felperes – átadható forrástöbblet hiánya miatt – a keresetétől elállt (Budapest Környéki Törvényszék 6.K.27.315/2011.). Azokban az ügyekben, amelyekben – különböző okok miatt - nem került sor egyesítésre megállapítható volt, hogy már az adóhatóság is figyelembe vette az egyik házastársnál, illetve élettársnál a másik fél forrástöbbletét, illetve vizsgálta ennek lehetőségét. (Szolnoki Törvényszék 12.K.27.065/2011., Balassagyarmati Törvényszék 10.K.21.034/2011. és 10.K.21.125/2011., Budapest Környéki Törvényszék 6.26.045/2012. és 1.K.26.817/2011., Nyíregyházi Törvényszék 12.K.21.124/2012., Miskolci Törvényszék 14.K.21.194/2011., 14.K.21.202/2011., 12.K.22.270/2011. és 12.K.20.235/2012., Nyíregyházi Törvényszék 12.K.21.125/2012., Székesfehérvári Törvényszék 8.K.20.542/2012. szám alatti ügyek) Egy esetben (Székesfehérvári Törvényszék 10.K.1.643/2011. számú ügy) a bíróság – elévülés miatt - új eljárás elrendelése nélkül helyezte hatályon kívül a keresettel támadott – per során felperes javára módosított – határozatot azért, mert az adóhatóság nem tett eleget a tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettségének. A házastársakat ugyanis, bár a felperes kérte, a közigazgatási eljárás során nem nyilatkoztatta az adóhatóság a közös felhasználás körébe tartozó pénzeszközök, vagyon felhasználására, és e körben nem végzett érdemi vizsgálatot.

A bíróság egy ügyben elrendelte a készpénzforgalmi kimutatás kiadási oldalának átszámítását, mivel csökkentette az építkezés bekerülési költségét (Zalaegerszegi Törvényszék 7.K.20.305/2011. számú ügye), egy másikban pedig azért, mert elfogadta a perbeli bizonyítás eredményeként a hivatkozott kölcsönt fedezetként (74. számú ügy).

A vizsgált ügyek között nem volt olyan, amelyben évközi fedezethiányra alapítottan került volna sor szja adókülönbözlet előírására, de ez a gyakorlatban előfordul, ezért a joggyakorlat-elemző csoport e körben is kialakította jogi álláspontját, ami a következő:

Az Art. 109.§ (1) bekezdése szerinti eljárásban az adóhatóság az adóalapot nem bizonyítja, hanem valószínűsíti. Ennek során vizsgálja, hogy a vagyongyarapodásra és az életvitelre fordított kiadások arányban állnak-e az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelemmel. Azt kell becsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége. Mindezek miatt abban az esetben, amikor olyan kiadás merül fel, amire az adózónak nincs bizonyított fedezete, akkor a kiadás valószínűsíthetően eltitkolt jövedelemből történt. A készpénzforgalmi mérleg alkalmazása során így feltárt évközi forráshiány(ok) tehát alapot adnak be nem vallott, eltitkolt, Szja tv. szerinti egyéb jövedelem megállapítására, különös tekintettel arra is, hogy egy később megszerzett jövedelem nem lehet egy korábbi kiadás fedezete.

Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás kapcsán az előzőekben részletezettek közül is az állapítható meg, hogy kiemelt jelentősége van az ebbe felvett adatoknak, és annak is, hogy ez minél előbb áttekinthető, követhető formában rendelkezésére álljon a revízióval érintett adózónak, hiszen csak ebben az esetben van lehetősége arra, hogy éljen az ellenbizonyítás

lehetőségével, a hitelt érdemlő adatok szolgáltatásával. Az elkészített forrástáblázatot tehát legkésőbb az ellenőrzési jegyzőkönyvhöz mellékelni kell. Tekintettel arra, hogy a bírósági felülvizsgálat tárgyát nem az ellenőrzési jegyzőkönyv, hanem az alperesi határozat képezi, elengedhetetlen, hogy a határozatok –amennyiben a kimutatást részletesen, pl: terjedelme miatt nem ismertetik – kifejezetten utaljanak megállapításaik alapjaként a kimutatásra. Jelentősége lehet továbbá annak is egy bizonyítási eljárásban az előzőekben részletezett, megtakarításra, nyitó tételre vonatkozó megállapítások miatt, hogy az egyes időszakok pozitív mérlege is rögzítésre kerüljön a jegyzőkönyvben illetve a határozatokban, mivel ez adott esetben forrásként szolgálhat egy további vizsgálat során.

Meg kell jegyezni, hogy a vizsgált ügyek között szép számban voltak olyanok, amelyekben az adóhatóság nem minden vizsgált évre állapított meg forráshiányt, illetve a mérleg szerinti bevételek illetve kiadások kapcsán nem állapított meg aránytalanságot, ezért ezekre az évekre nem alkalmazott becslést. (Pl.: Székesfehérvári Törvényszék 8.K.20.542/2012., Kaposvári Törvényszék 20.K.20.912/2011., 20.K.20.244/2012. és 6.K.20.801/2011. számú ügyek).

8.1.6. Banki ki- és befizetések vizsgálata

8.1.6.1. Vizsgálat megállapításai

A vonatkozó statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy jellemzően a bankszámlákra vonatkozó adatok beszerzéséről az adóhatóság gondoskodik, hivatalból.

A hitelintézetek megkeresésére a régi Hpt. 51. § (2) bekezdés i) pontja és (4) bekezdése⁵³ alapján kerül sor. Megjegyzendő, hogy a 2014. január 1. napjától hatályos új Hpt. a 161. § (2) bekezdés h) pontja és (4) bekezdése ezzel lényegében azonos szabályozást tartalmaz, azonban a vizsgálatlal érintett ügyekben még a régi Hpt. megjelölt rendelkezései voltak hatályban.

A gyakorlatban az adóhatóság a felperes által eszközölt befizetéseket a felperes kiadásaiként, a bankszámlára befizetett összeget a bankszámla-tulajdonos bevételeként veszi figyelembe az idősoros készpénzforgalmi kimutatás felállításakor.

8.1.6.2. Banki ki- és befizetések jogcímének vitatása

A vizsgált iratokból 49 ügyben, a vizsgált ügyek 23,56 %-ában vitatták a be- és

⁵³ Hpt. 51. § (2) Az (1) bekezdés b) pontjában foglaltak alapján a banktitok megtartásának kötelezettsége nem áll fenn

i) az adó-, vám- és társadalombiztosítási kötelezettség teljesítésének ellenőrzése, valamint az ilyen tartozást megállapító végrehajtható okirat végrehajtása, továbbá a jogalap nélkül felvett ellátás összegének megtérülése érdekében eljáró adóhatósággal, vámhatósággal, illetve társadalombiztosítási szervvel szemben e szerveknek a pénzügyi intézményhez intézett írásbeli megkeresése esetén.

(4) Az írásbeli megkeresésben meg kell jelölni azt az ügyfelet vagy bankszámlát, akiről vagy amelyről a (2) bekezdésben megjelölt szerv vagy hatóság a banktitok kiadását kéri, valamint a kért adatok fajtáját és az adatkérés célját, kivéve, ha a feladatkörében eljáró MNB helyszíni ellenőrzést folytat.

kifizetések jogcímét. A leggyakoribb hivatkozási alap, hogy

- a felperes nem a saját, hanem ismerősei pénzét fizette be,
- hogy az adott összeg, pl. ingatlan több évvel korábbi eladásából származó jövedelem évekig történő otthon tartását követően került a bankszámlára befizetésre,
- magánszemélyek befizetése a bankszámlára kölcsönök visszafizetése volt,
- felperes számlájára eszközölt befizetés ügyvédi letétnek minősült (Baranya Megyei Bíróság 6.K.20.747/2011., a Fővárosi Bíróság 10.K.30.444/2011., Fővárosi Bíróság 28.K.30.497/2011.).

A készpénzforgalmi szemléletben a bankszámlára való befizetés kiadásnak minősül. A vizsgált ügyekben az adóhatóság az általa beszerzett bankszámlakivonat alapján állapította meg azt, hogy a felperes által a perben vitatott készpénz befizetésére sor került. Figyelemmel arra, hogy a vizsgált ügyekben a felperések a vitatott befizetések eredetéről, adózott, adómentes, vagy bevallási kötelezettség alá nem eső forrásból való származásáról, illetőleg annak rendelkezésre állásáról hitelt érdemlő bizonyítékot nem terjesztettek elő, az eljáró bíróságok szerint a bankszámla kivonat önmagában kétséget kizáróan igazolta, hogy a pénzeszeg a felperések részére hozzáférhetővé vált, ez az ő bevételüket képezte.

8.1.6.3. Banki ki- és befizetésekhez kapcsolódó összegzés

Ebben a körben a külföldi jogsegélyre vonatkozóan az Art. korábban hatályban volt V. fejezete, illetve az azt önálló jogszabályba beépítő, az egyes adó- és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény kellő jogalapot biztosít, az Art. 92. § (12) bekezdése pedig rendezi a külföldi jogsegély eljárásjogi vonatkozásait.

A bankszámlákra vonatkozó adatkérés jogszabályi alapja a Hpt. fent idézett rendelkezései alapján szintén szabályozott. A be- és kifizetések a bankszámlakivonat alapján egyértelműen ellenőrizhetők, azok hitelt érdemlően igazolják azt, hogy az adott összeg az adózó kiadásává vált, illetve befizetés esetén az adózó bevételét képezte.

A be- és kifizetések jogcímének vitatása az ügyek kisebb (25 % alatti) hányadában volt tetten érhető, az ezzel kapcsolatos bizonyítás a becslési eljárásban irányadó általános bizonyításhoz képest eltérést nem tartalmaz.

8.2. Az adóhatóságnak a becslés jogalapja fennállásáról szóló értesítési kötelezettsége

A joggyakorlat elemzése során a vizsgálatoknak tárgya volt az is, hogy az adózót értesítették-e külön a becslés alkalmazásáról, illetve, hogy az értesítés elmaradását vitatták-e. Az értesítésre a vizsgált ügyek 64,9%-ában nem került sor, de ezt, a kérdés jelentősége ellenére, csak 6,6%-os arányban kifogásolták.

Az adózónak a becslés jogalapjának fennállásáról történő értesítése az adóigazgatási eljárás bizonyítási szakaszához kapcsolódó, az Art-ben sem a vizsgált időszakban, sem jelenleg önállóan nem szabályozott intézmény. A kérdés felvetésének létjogosultságát az Art. 97.§ (3) és (6) bekezdése, 100. § (3) bekezdés, valamint 1.§ (5) bekezdése alapozza meg:

Az adóhatóság a tényállás tisztázása során az adózó javára szolgáló tényeket is köteles feltárni, a nem bizonyított tény, körülmény - a becslési eljárás kivételével - az adózó terhére nem értékelhető. A becslés megindulásáig tehát a bizonyítási teher (nem a bizonyítási kötelezettség) az adóhatóságon nyugszik, becslés alkalmazása esetén azonban az Art. 108.§ (1) bekezdéséből fakadóan már csak valószínűsíteni kell a tényállást, azaz nem bizonyított, vagy nem is bizonyítható, csupán csak valószínűsíthető tények, és körülmények is szólhatnak az adózó terhére. A vagyonosodási vizsgálatok során az Art. 109. §-ának (1) bekezdése értelmében, az adóhatóság általi valószínűsítés arra nézve folyik, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

Az Art. 109.§ 3) bekezdésének az a mondata, mely szerint a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja, alapjaiban összecseng az Art. 1.§ (5) bekezdés szerinti együttműködési kötelezettséggel. Valós tartalmat annak rögzítésével nyer, hogy alkalmazására akkor kerül sor, amikor a bizonyítás már az adózói oldalra kerül.

A bizonyítási teher általános jogi fogalma valamennyi jogágban azt jelöli, hogy kit terhel a bizonyítatlanság, azaz melyik fél viseli valamely tény nem bizonyított voltából eredő joghátrányokat. Szabályozása garanciális jellegű, az általános szabályokhoz képest speciális, tartalmában a teher megfordulását jelentő normák alkalmazása esetén indokolt annak elvárása, hogy az érintetteket erről jogilag szabályozott módon értesítsék.

A javaslatot a korábbi eseti döntések tükrében is fenntartja a csoport. Az EBH2009.2202., a BH2010.108., a BH2010.170. eseti döntések mindegyike a bizonyítás módszerei felől közelítették meg a kérdést, amikor azt megfogalmazták, hogy a becslés bizonyítási módszer, amelynek alkalmazásáról az adóhatóságnak nincs értesítési kötelezettsége⁵⁴. Az Art. szabályai folytán ez a megállapítás továbbra is igaz, a csoport javaslatát azonban más megközelítésre, a bizonyítási módszer alkalmazásának jogi hatására, a bizonyítási teher megfordulására alapozza.

Az Art rendelkezései – ugyan nem világosan tagolva, de jogértelmezéssel megállapíthatóan – elkülönítik a becslési eljárás két szakaszát; az első szakasz a becslés jogalapjának bizonyításáig, a második az ellenőrzés lezárásáig – a valószínűsített adólapot tartalmazó ellenőrzési jegyzőkönyv átadásáig – tart. A jogalkalmazás során a becslési eljárás két szakasza gyakran összecsúszik, ami elzárhatja az adózót jogai gyakorlásától.

A jogalkalmazás során a hatályos Art. keretei között is megteremthető a becslés két szakaszának elkülönítése, a 97.§ (3) bekezdés, 100.§ (3) bekezdés és az 1.§ (5) bekezdés hangsúlyosabb alkalmazásával. A hatályos jog adta keretek között is készülnie kell egy dokumentumnak (feljegyzés, részjegyzőkönyv, stb. - az elnevezés nem meghatározó), amely tartalmazza a tényállás megállapításának sikertelenségét és ennek okait, az adózó tájékoztatását ennek lehetséges következményeiről és az adott helyzetben őt megillető jogokról (pl. bizonyítási indítvány megtétele). Az adózó a tájékoztatást követő észrevételeit az adóhatóságnak értékelnie kell, a bizonyítási indítványokat teljesítenie kell.

Mivel az adóbecslés, - jöllehet jellemzően önhibán alapulóan -, az adózó jogait korlátozó jogintézmény, ezért szükséges az eljárási szakaszhatár Art-beli kifejezett

⁵⁴ KGD2010. 122.

meghatározása. A jogalap beálltának más a súlya – például – egy illeték ügyben [108. § (3) bekezdés a) pont] és más az ún. vagyonosodási ügyben.

Az ún. teljességi nyilatkozat a jogalap – a tényállás tisztázásának és – bizonyításának körében lényeges eszköz. E nyilatkozat az adózó Art. szerinti nyilatkozata bevételeiről.

A jóhiszemű joggyakorlás elve alapján az adózó nyilatkozataihoz – jellemzően – kötve van. Az ún. teljességi nyilatkozat esetenként méltánytalan eredményre vezethet, függetlenül az adózó jó- vagy rosszhiszeműségétől⁵⁵.

Célszerű végiggondolni egy olyan szabály megalkotását, amely kizárja e nyilatkozat tételét az ellenőrzési eljárás megkezdésekor. Az írásbeli nyilatkozat megtételére – az ellenőrzés időtartamába nem számító – legalább 30 napos határidőt szükséges biztosítani. Ezzel elsősorban a jóhiszemű, adójogban járatlan adózókat védené a jog, a jogi és szakmai jártasságot felhasználni képes adózók helyzetén gyakorlatilag nem változtatna.

8.3. Kölcsön – mint a leggyakoribb forráshivatkozás

A kölcsön kérdésének önálló vizsgálatát az indokolta, hogy az adózók kiadásaik forrásaként erre arányaiban az ajándékozást és a megtakarítást megelőzve hivatkoznak: forrásként az ajándékozást az esetek 15,87%-ában, a megtakarítást 51,44%-ban, míg a kölcsönt az esetek 69,71%-ában jelölték meg.

8.3.1. A kölcsön intézményi jellemzői az aktavizsgálatok tükrében

A Ptk. XLIV. fejezete a bank- és hitelviszonyok körében szabályozza a hitel- és kölcsönszerződéseket. A Ptk. 522.§ szerinti bankhitelszerződés esetén hitelezői pozícióban kizárólag hitelintézet állhat, a szerződés írásba foglalás nélkül semmis. A hitelező kötelezettsége, hogy meghatározott keretben pénzüsszeget tartson rendelkezésre, és megállapodás szerint ténylegesen kölcsönt nyújtson az adósnak, aki a részére fenntartott összeget bármikor jogosult, de nem köteles igénybe venni.

A Ptk. 523. §-ában szabályozott kölcsönszerződésnél hitelezői pozícióban bárki állhat, nem érvényességi feltétel a szerződés írásba foglalása. Speciális eset az, amikor a hitelező pénzüintézet: a Ptk. ezt nevezi bankkölcsönnek. Kölcsönszerződés alapján a pénzüintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget – vagy a Ptk. 528.§-ának megfelelően más helyettesíthető dolgot - az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni. A szerződés mind szóban, mind írásban létrejöhet.

Az Szja tv. 7.§ (1) bekezdés c) pontja a hitelt és a kölcsönt egyaránt a visszaszolgáltatási kötelezettséggel kapott vagyoni értékek közé sorolja. Ennek következtében a vagyonosodási vizsgálatok lefolytatása során az adóhatóság nem tesz/tehet különbséget a polgári jogi szempontból eltérő két jogintézmény között, azokat egységesen „kölcsön”-ként kezeli. Érdemi megkülönböztetésre az adóhatósági határozatok bírósági felülvizsgálata során sem kerül sor, ezért a joggyakorlat elemzés is egységesen a „kölcsön” kifejezést alkalmazta.

⁵⁵ *AEÉ 2010/2.*

A hitel- és kölcsönszerződések alapvető jellemzői az új Ptk. hatálya alatt sem változnak, a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség vizsgálata során a jövőben is alkalmazhatónak tekinthető az egységes „kölcsön” terminus.

A kölcsönügyletek után az adóst terhelő kamat fizetési kötelezettséget az Szja tv. a kölcsöntől eltérően kezeli (ld. az Szja tv. 7.§ (1) bekezdés c) pontját), ezért a kamatra a joggyakorlat elemzés nem kérdezett rá, így az nem is tárgya az értékelésnek.

A bizonyítás későbbiekben taglalt azonossága miatt sem a kölcsön, sem a tagi kölcsön területén nem különböztettünk aszerint, hogy az adózó kölcsönt kapott, vagy az általa korábban nyújtott kölcsön visszafizetésére került-e sor. Ennek következtében a vizsgálat során a kölcsön nyújtójának mindig az adózó részére forrást biztosító személyt tekintettük. Lényegesnek tartjuk azonban kiemelni, hogy amikor az adózó ténylegesen hitelezői pozícióban áll, a részére visszafizetett kölcsön nem csak forrása a vagyonosodásának, hanem a nyújtás időpontjában kiadás is.

A vizsgált ügyekben a kölcsönadó egyaránt volt belföldi gazdasági társaság (8,17%), hozzátartozó (28,3%) és ismerős/barát (30,29%).

A kölcsön, mint a vagyongyarapodás forrása sok esetben nem egyszeri bevétel: ahol felmerül, ott több kölcsönt is megneveznek forrásként. A kölcsön jellemzően belföldi eredetű (54,33%), de több esetben külföldi kölcsönnyújtó is megjelölésre került (12,02%).

8.3.2. A kölcsönnel kapcsolatos bizonyítási kérdések a polgári jogi tárgyú és a közigazgatási perekben

A kölcsönügyletekkel kapcsolatos polgári jogi jogviták miatt indult peres eljárásokban - a keresettől függően - a vizsgálat tárgya elsődlegesen az, hogy érvényesen létre jött-e és milyen tartalommal a hitel- vagy kölcsön szerződés, azt megfelelően teljesítették-e, a teljesítés bármelyik félnek felróhatóan, vagy egyiküknek sem felróhatóan lehetetlenült-e, esetleg bekövetkezett-e valamely szerződés megszűnését előidéző ok/feltétel, maradt-e ellenszolgáltatás nélküli szolgáltatás.

A Pp. 3.§ (3) és (4) bekezdésének, valamint a 164.§ szabályainak megfelelő bizonyítási eljárás során a bíróságot nem kötik alakszerű bizonyítási szabályok, a bizonyítás meghatározott módja, meghatározott bizonyítási eszközök felhasználása. A bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el. Az ellenfél beismerése, mindkét fél egyező vagy az egyik félnek az ellenfél által bírói felhívás ellenére kétségbe nem vont előadása alapján valónak fogadhat el tényeket, ha azok tekintetében kételye nem merül fel.

Amint azt a Legfelsőbb Bíróság a korábban hozott BH 2006.116.sz. eseti döntésében kifejtette, „a Pp. 229. §-ának (1) bekezdése szerint a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapról származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek - ideértve azok jogutódjait is - egymás ellen pert indíthassanak, vagy az ítéltben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessek. Az anyagi

jogerőnek két következménye van: egyrészt a döntés mindenkire nézve kötelezően irányadó és nem vitatható, másrészt az elbírált jog iránt újabb pert nem lehet indítani.” A legfelsőbb bírói fórum azonban ebben a határozatában arra is utalt, hogy az anyagi jogerő csak akkor eredményez ítélt dolgot, ha a már elbírált, és az újabb perben érvényesíteni kívánt igény jogi és ténybeli alapjai azonosak. Mindebből következik, hogy amennyiben a közigazgatási (becslési) eljárás során a kölcsönszerződésben részes felek a vagyoni gyarapodás forrásaként egy jogerős ítélettel alátámasztottan, a közöttük létre jött szerződésre, illetve annak tartalmára hivatkoznak, ezt az érvelést a közigazgatási perben feltárt egyéb bizonyítékokkal egybevetve kell és lehet értékelni.

A Pp. 324.§ (1) bekezdése következtében az adóhatósági határozatok bírósági felülvizsgálata során, a kölcsönökre történt hivatkozásoknál is a Pp. bizonyításra vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni. (A Pp. 336/A.§ (2) bekezdésének speciális szabályai olyannyira speciálisak, hogy alkalmazásukra csak igen ritka esetben kerülhet sor.)

A keresettel támadott adóhatósági határozatnak a felhasznált/elvetett bizonyítékokat és az azokat tartalmazó bizonyítási eszközök megjelölését is tartalmaznia kell. A kölcsönre, mint forrásra hivatkozásra mind az adóigazgatási eljárásban, mind a bíróság előtt sor kerülhet.

Mivel a bíróság az adóhatósági határozat jogszerűségét vizsgálja, azokat a bizonyítékokat és bizonyítási eszközöket fogja jogszerűnek tekinteni, amelyek megfelelnek az Art. 109.§ (3) bekezdés első mondata szerinti követelményeknek, azaz hitelt érdemlőek. A megállapítás visszafelé is igaz: csak az az adóhatósági határozat lesz jogszerű, amely a bíróság előtt is megállja a helyét, azaz a kölcsön tekintetében helytállóan alkalmazza az Art. 109.§ (3) bekezdés első mondatát.

A hitelt érdemlőség fogalmát az Art. 109.§ (3) bekezdés első mondatának kifejtésével a bírói joggyakorlat kidolgozta. Az e tárgyban megjelent EBH2007. 1654. és EBH2007. 1731 számú elvi határozatok alapjául 2006-ban hozott ítéletek szolgáltak. A vizsgált perek ítéletei az említett elvi határozatokban írtakat alkalmazták is. Megállapítható tehát, hogy az adójogviszonyokhoz kapcsolódó bizonyítási eljárás a kölcsön szerződések létrejöttével, teljesítésével kapcsolatban nem támaszt többletkövetelményt, mint amit a kötelmi perek megkívánnak: az alkalmas bizonyítási eszközök mind okiratok, mind tanúvallomások lehetnek.

A joggyakorlat elemzéssel érintett időszak a 2000-2009. éveket fogta át. Ennek következtében mind az ellenőrzött –, mind a megelőző –, jellemzően elévült időszakokra a szabad bizonyítás elve érvényesült.

Az aktavizsgálatok adatai szerint az adózók éltek is a szabad bizonyítás lehetőségével: írásbeli bizonyítékra 49,52%-uk, szóbeli bizonyítékra 16,83% hivatkozott (a fennmaradó 33,65%-nál nem merült fel a kölcsön, vagy annak kapcsán bizonyítás).

Az írásbeli bizonyítékok sorában közokirat mindössze 2 ügyben, az esetek 0,96%-ában volt. Ide sorolandó, amikor maga az adóhatóság szolgáltatta a kölcsönadóra vonatkozó határozatában a bizonyítékot⁵⁶.

⁵⁶ Balassagyarmati Törvényszék 10.K.21.034/2011.

Az érintett perekben nem minden-, egyébként a Pp. 195.§ (1) bekezdésének megfelelő közokirat alkalmas bizonyítéka a vagyonosodásnak: a kölcsönadásra vonatkozó nyilatkozatnak a közjegyző általi okiratba foglalása csak azt tanúsítja, hogy az adott nyilatkozatot ott és akkor megtették, de magának a szerződésnek a létrejöttét és teljesítését nem. A Pp. 195.§ (1) bekezdésének a vagyonosodási vizsgálatok során ekként történő alkalmazása - miként a bizonyítás egyéb szabályai is – azonos a polgári perekben elfogadott jogértelmezéssel⁵⁷.

A közokirati bizonyítékokhoz kapcsolható sajátos bizonyítási eszköz a vagyonosodási vizsgálatok során felmerülő kapcsolódó vizsgálat. A kölcsönre, mint forrásra történő hivatkozások 28,37%-a ugyanis a kölcsönadónál lefolytatott kapcsolódó vizsgálatára vezetett.

A kölcsönszerződés létrejöttét, tartalmát a perek 34,62%-ában kívánták magánokirattal, 14,9%-ban pedig a kölcsön nyújtójának írásbeli nyilatkozatával igazolni. A tanúbizonyításra jellemzően a közigazgatási eljárásban került sor (36,06%), de 5,77% a perben is indítványozták. Közvetlen adatgyűjtés erre nem volt, de a tanúvallomások sok esetben csak kiegészítő bizonyítékai a magánokiratoknak.

Az eddigiekben a kölcsönszerződés polgári jogi és adójogi vetülete sem tartalmában, sem a bizonyítás kérdésében nem mutatott eltérést. A továbbiakban azonban már nem lehet eltekinteni a személyi jövedelemadózás alapelemétől, a „jövedelemtől”. Az Szja tv. 1.§ (3) bekezdése alapján a magánszemélynek minden jövedelme adóköteles, de a 7.§ (1) bekezdés c) pontja következtében a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni a visszaszolgáltatás terhével kapott vagyoni értékből származó bevételt. A bevétel adózásának szabályait a 2.§ (6) bekezdésének megfelelően a szerzés körülményei határozzák meg. Szerzés hiányában tehát fel sem merülhet az Szja tv. szabályainak alkalmazása, a kölcsön is csak abban az esetben lesz releváns, ha azt az adózó megszerezte, ha az alkalmas volt arra, hogy azzal az adózó rendelkezessen (elkölthesse, kiadásra fedezetként felhasználhassa)⁵⁸. Az adózási szabályok következtében tehát nem csupán a szerzés jogcímét (kölcsön), hanem a szerzés ténylegességét, a pénzüsszeg feletti rendelkezési jog beállítását is bizonyítani kell. Ez is azon többletkörülmények közé tartozik amelyet a szerződő feleknek a polgári perben tett egybehangzó nyilatkozatán, illetőleg az ezen alapuló ítéleten túl figyelembe kell venni az adózó által hivatkozott kölcsön adójogi jogkövetkezményeinek levonása során.

A kölcsönből származó pénzeszköz rendelkezésre állása a vagyonosodási vizsgálatok sorában két különböző problémát vet fel. Az egyik az ellenőrzött időszakot megelőzően kapott kölcsönnek a nyitó tételkénti rendelkezésre állása, a másik a kapcsolódó vizsgálatok kérdése, azaz annak az adóhatósági elemzése, hogy a hivatkozott kölcsönadó egyáltalán képes volt-e a kölcsön nyújtására⁵⁹.

8.3.3. A tagi kölcsön

⁵⁷ vö. Kfv.I.35.070/2008/5. szám és Pfv.III.20.169/2013/5.szám; lásd továbbá: BH2010. 107. és AEÉ 2010/2.

⁵⁸ BH2011.116

⁵⁹ KGD2013. 112

A „tagi kölcsön”⁶⁰ nem más, mint az a kölcsönszerződés, ami a gazdasági társaság és tagja között jön létre. Arra a Ptk. megelőzően ismertetett szabályai a Gt. 131.§-ában és 134.§-ában írt korlátozó rendelkezésekkel együtt irányadók. Tagi kölcsönre (befizetés, visszafizetés) a perek 42,31%-ában, 88 ügyben hivatkoztak.

A tagi kölcsönök kapcsán nem lehet eltekinteni attól, hogy a szerződés egyik alanya a Számv. tv. hatálya alá tartozik. A könyvvitelében rögzített és a beszámolójában szereplő számviteli tételeknek kapcsolódóaknak kell lenniük, illetve kapcsolódniuk kellene mind a kapott, mind az adott/visszafizetett kölcsönhöz. Befizetésre vonatkozó okirat/bizonylat azonban csak az esetek 33,17%-ában, visszafizetésnél pedig csak 29,81% volt. Ennek tükrében nem meglepő, hogy a nyilvántartások az előírásoknak csupán a tagi kölcsön hivatkozással érintett ügyek 50%-ában, 44 ügyben feleltek meg. A nyilvántartások megfelelése szempontjából lényeges elem, hogy a Gt. megelőzően hivatkozott szabályai alapján nem kerülhet sor kifizetésre, ha a társaságnak a számviteli törvény szerint helyesbített saját tőkéje nem éri el vagy a kifizetés következtében nem érné el a társaság törzstőkéjét továbbá, ha az a felelős társasági gazdálkodás követelményével összeegyeztethetetlen.

A tagi kölcsön speciális, az egyes adó és járuléktörvények módosításáról szóló 2008. évi LXXXI. tv. 257.§-án [(19) bekezdése] nyugvó intézménye az ún. adóamnesztia, amikor is a magánszemélynek az elengedett tagi kölcsönrel azonos vagyona tekintetében nem lehet vagyongyarapodást vélelmezni. Adóamnesztiára az eseteknek mindössze 2,88%-ában hivatkoztak, és csak két ügyben – 0,96% - eredménnyel.

A tagi kölcsön adózónál jelentkező kiadási oldalának elemzése a becslés jogalapját megalapozó okok feltárását vitató kereseti előadásokhoz vezet el. A becslés jogalapjához kapcsolódó jogsérelemre egyébként a perek 47,60%-ában hivatkoztak.

8.4. Ajándékozás

8.4.1. Általánosságban az ajándékozásról

Az adózók a bevételek növelése érdekében gyakran hivatkoztak ajándékként kapott pénzeszrege, mint a kiadásai egyik forrására.

Az ajándékozási szerződés a legtipikusabb ingyenes kontraktus, melyet a Ptk. a XLVII. fejezetében szabályoz. (579.§ - 582.§) Eszerint az ilyen szerződés alapján az egyik fél saját vagyona rovására a másikkal ingyenes vagyoni előny juttatására köteles.

Ingatlan ajándékozásának érvényességéhez a szerződés írásba foglalása szükséges, ingó (pénz) ajándékozáshoz nincs szükség írásbeli formára, az szóban vagy ráutaló magatartással is érvényesen létrejöhet.⁶¹

8.4.2. A vizsgálat megállapításai

⁶⁰ KGD2010. 101.

⁶¹ Az új Ptk. Hatodik Könyvének 6:235.§-a ezzel tartalmában azonosan szabályoz, amikor kimondja, hogy az ajándékozási szerződés alapján az ajándékozó dolog tulajdonjogának ingyenes átruházására, a megajándékozott a dolog átvételére köteles. Ha a szerződés tárgya ingatlan, akkor a szerződést írásba kell foglalni.

Az aktavizsgálattal érintett ügyek 15,87%-ában ajándékozás a forráshiány csökkentésére szolgáló jogcímként fordult elő, de jelentősége nem mérhető a kölcsönhöz (69,71%), és a házassági vagyonközösség megjelölése is többször szerepel (26,44%) a felperesi forráshivatkozások között. Az aktavizsgálat vonatkozó adatai azt mutatják, hogy legtöbbször szülői (nagyszülői) ajándéokra történik hivatkozás, hiszen egy hosszú, munkával eltöltött aktív időszak után – figyelemmel a közeli rokoni kapcsolatra is – életszerű lehet az ingyenes juttatás.

Az ajándék tényét és összecszerúságát hozzávetőleg fele-fele arányban bizonyítja irat, illetve szóbeli nyilatkozat, mely adat jelentősen eltér a kölcsönök bizonyítékainak körétől. A különbség betudható annak, hogy egyrészt a kölcsönnyújtóknak csak 41%-a hozzátartozó, másrészt a kölcsön biztosítékainak írásbeli rögzítése a kikényszeríthetőség érdekében szükséges.

Az ajándék írásbeli bizonyítékai között a nyilatkozatok 57,89%-os arányt képviselnek, ugyanakkor közokirat csak egy alkalommal készült. Ez az adat visszavezethető az ajándékozó személyi köréhez, közeli hozzátartozók ritkán készítenek (készítetnek) okiratot az ajándékozásról, jellemző módon utólag – általában a hatósági eljárás megindítását követően – nyilatkozik az ajándékozó a korábban szóban kötött jogügylet tartalmáról. Rögzíthető, hogy tanúmeghallgatást jellemzően az adóhatóság foganasított (76,89%), míg bírósági szakban erre ritkán került sor.

Az előzetes várakozást cáfoló módon az ajándékozásra hivatkozással összefüggésben az ajándékozó tekintetében csak az esetek 31%-ában rendelt el az adóhatóság kapcsolódó vizsgálatot. Ez a kölcsönökre hivatkozások körében mérthez képest jelentősen alacsonyabb arány, melynek okai egzaktan nem állapíthatók meg. A tapasztalatokra figyelemmel felvethető, hogy az esetek egy részében az ajándékot adó szülő (nagyszülő) elhalálása lehetetlenné tette a vizsgálatot, illetve azt más bizonyítékok rendelkezésre állása miatt az adóhatóság szükségtelennek ítélte.

Az adózók gyakran a vizsgálattal nem érintett időszakban kapott ajándékból kívánták a későbbi fedezethiányt lefedni, mely az időmúlásra is tekintettel komoly bizonyítási nehézségekkel járt (pl.: ajándékozó halála, ajándékozó egészségi állapotának megromlása, ajándék forrásának kérdése).

Az ajándékra hivatkozás jogalapját és összecszerúságát az adóhatóság 3 alkalommal elfogadta (17,65%), 6 alkalommal nem (35,3%). Ezekben az esetekben az adózó ebben a kérdésben nem vitatta a hatóság döntését. A további 8 ügyben az adózó keresetében jogszabálysértésként jelölte meg az ajándék figyelmen kívül hagyását. A bíróság 2 esetben (11,76%) az ajándékot bevételként elszámolta, további 6 esetben (35,29%) ebben a körben a keresetet elutasította.

A bíróság minden esetben vizsgálta, hogy az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolta-e az ajándékozás tényét és összecszerúságát⁶².

A bizonyítás sikertelensége az adózó terhére esett, ezért figyelemmel a korábban már

⁶² BH2008. 104.

említett bizonyítási nehézségekre is, az esetek többségében az ajándék nem került elfogadásra a bevételek között.

8.5. A házastársi vagyontársaság

8.5.1. Általában a házassági vagyontársaságról

A joggyakorlat elemző csoport által feldolgozott peres iratok alapján megállapítható, hogy a forráshiány „eltüntetésénél” a vizsgált adózók a kölcsön/ ajándék mellett legtöbbször még a házastársi forrástöbblet figyelembe vételére hivatkoztak. E hivatkozások lényege, hogy az ellenőrzés alá vont adózónak azért nincsen tényleges forráshiánya, mert vagy a kiadás közte és a házastársa közötti (csökken a kiadási oldal) megosztását kéri vagy a vizsgált kiadást/kiadásokat egészben vagy részben a házastárs bevételeiből – mint forrástöbbletből – történő finanszírozására hivatkozik (nő a bevétel/forrás oldal).

Ennek a kérdéskörnek a vizsgálatánál figyelemmel kell lenni az egyes ágazati jogszabályok eltérő jellegré is, de a valós élethelyzetektől sem lehet eltekinteni.

A magyar adójog nem ismeri sem a családi adóalanyiságot, sem a házastársak adóalapjának oly módon történő megállapítását, hogy a jövedelmeket összeadják és két egyenlő részre osztják (splitting⁶³). Az ebben a jogkérdésben kialakult bírói gyakorlat elvi élel szögezte le, hogy hazánkban nincs, ún. „családi adózás”, ez következik az Szja tv. hatályát megállapító rendelkezésből. E szerint az Szja tv. hatálya a magánszemélyre, annak jövedelmére, és az e jövedelemmel összefüggő adókötelezettségre terjed ki [2.§ (1) bekezdés]. Az Szja tv. 3.§ 8.) pontja, és az Art 6. § (1) bekezdése, illetve 86. § (1) bekezdés egybevetéséből egyértelműen megállapítható, hogy a „család”, vagy a „házastársak” mint családjogi fogalmak nem jelennek meg adózói minőségben az Szja tv. és az Art rendelkezéseiben.

Ezzel a magánszemély adózói fogalommal szemben a Csjt. 27. § (1) bekezdése a házastársi vagyontársaság intézményét ismeri.⁶⁴ Annak meghatározása a házastársakat, mint gazdasági egységet is kezeli, de ez elsősorban a házastársak egymás közötti viszonyára igaz. Kifelé, harmadik személy felé, így az adóhatóság felé azonban továbbra is önálló személyként, adózóként jelennek meg. Ennek a kettősségnek a feloldására a jelenlegi adójogi szabályzás törvényi szinten nem alkalmas, ezért más használható megoldásról tárgyalt a joggyakorlat elemző csoport. Ennek során vizsgálta, hogy milyen valós élethelyzetek alakulhatnak ki, amelyek kihatással lehetnek a házastársak vagyoni helyzetére, és az adózói magatartásra.

⁶³ Dr. Simon István joggyakorlat-elemző csoporttag

⁶⁴ A házasság megkötésével a házastársak között a házassági életközösség idejére házastársi vagyontársaság keletkezik. Ennek megfelelően a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, kivéve azt, ami valamelyik házastárs különvagyonához tartozik. Közös vagyon a különvagyonnak az a haszna is, amely a házassági életközösség fennállása alatt keletkezett, levonva ebből a vagyonkezelés és fenntartás költségeit. Közös vagyon továbbá a feltalálót, újítót, a szerzőt és más szellemi alkotást létrehozó személyt a házassági életközösség fennállása alatt megillető esedékes díj.

A legtipikusabb élethelyzetek⁶⁵ számbavételével a csoport arra a közös álláspontra jutott, hogy az adózó kiadásait, vagy bevételeit akkor sem lehet elszakítani a házastársi vagyonszösségtől, ha egyébként nincs „családi adózás”. Szükséges, hogy ez a kiadáscsökkentés, vagy bevétel (forrás) növelés valamiképpen megjelenjen az adózó ellenőrzésénél is.

Rögzíthető, hogy a vizsgált időszakot megelőző adóhatósági és bírói gyakorlat sem vette kellő súllyal figyelembe a fentebb részben vázolt élethelyzeteket, és elég sematikusan, csak arra volt figyelemmel, hogy nincs a magyar személyi jövedelemadó rendszerében „családi adózás”⁶⁶. Ennek az lehetett az eredménye, hogy az adózó által hivatkozott házastársi kiadás/bevétel elszámolás figyelmen kívül maradt. Ez a helyzet megváltozott. A kúriai eseti döntésekkel is formált bírói gyakorlat ezt a átlépte, ennek megfelelően komplexebben vizsgálja a házasságban élő adózó vagyonosodási ellenőrzését, amelyhez kapcsolódóan a csoport javasolja a szakági elvi közzétételi tanácsnak elvi bírósági határozatként közzétehető bírósági határozat kiválasztását.

8.5.2. A vizsgálat megállapításai

Mivel a vagyonosodási ügyekben jelentős súllyal jelenik meg a házastársi vagyonszösség, a családi adózás kérdése, ezért a csoport vizsgálta, hogy arra a bíróságok döntései milyen válaszokat adnak.

A házassági vagyonszösségre / forrástöbbletre hivatkozó perekben az első fokú bíróság 34 alkalommal utasította el a keresetet, míg 14 esetben a felperes részben / egészben pernyertes lett. Az elutasítás leggyakoribb indokai:

- nincs családi adózás
- adózó hitelt érdemlően nem bizonyította
- házastársat levizsgálták, de nincs nála forrástöbblet
- nincs közös vagyonszösség felállítási kötelezettség
- nem vehető automatikusan figyelembe/ házastárs külföldi öröklése nem bizonyított
- az ingatlan vételét nem fedezhette a házastárs időben későbbi ingatlan eladásból származó jövedelme

A házassági vagyonszösségre hivatkozó perekben 7 alkalommal éltek a peres felek

⁶⁵ 1, Mindkét házastárs rendelkezik pénzüzetnél folyószámlával, de közös megegyezés alapján az egyikről fizetik a közüzemi költséget, intézik a napi megélhetéshez fűződő vásárlásokat, míg a másik számláját felhalmozási számlának tekintik.

2, Mindkét házastárs rendelkezik pénzüzetnél közös hozzáférésű folyószámlával, és ezekről „ad hoc” jelleggel veszik ki a pénzt, és az használja fel, akinek éppen szükséges.

3, Közösén vásárolnak gépjárművet, és annak a nevére akinek a biztosítási bonus/malus besorolása éppen magasabb.

4, A házastársak közösén építkeznek, és a vásárolt anyagról, szolgáltatásról vagy mindig az egyikük nevére kéri kiállítani a számlát, vagy annak a nevére aki éppen intézi.

5, Az egyik házastárs által örökölt ingatlan eladja, és az ebből származó bevételt közösén használják fel (felélik, vagy jelentősebb értékű ingót/ingatlant vesznek).

⁶⁶ EBH2006. 1569 (BH2007.246.); KGD2010. 101.

felülvizsgálati kérelemmel, ebből: 4 felperesi, 3 alperesi. Döntések: hatályában fenntartás: 5 esetben, jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és az első fokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalra utasítása: 2 esetben. A felülvizsgálati eljárásban egy alkalommal volt érdemi kérdés a házassági vagyontöbbletre hivatkozás⁶⁷.

A házastárs forrástöbbletére hivatkozó perben 5 alkalommal éltek a peres felek felülvizsgálati kérelemmel, ebből 3 felperesi, 2 alperesi. Döntések: hatályában fenntartás: 4 esetben, jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és az első fokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalra utasítása: 1 esetben. A felülvizsgálati eljárásban egy alkalommal volt érdemi kérdés a házastárs forrástöbbletére hivatkozás⁶⁸.

A Fővárosi Törvényszék, Győri Törvényszék, Tatabányai Törvényszék, Veszprémi Törvényszék, Zalaegerszegi Törvényszék felülvizsgálati kérelemmel nem támadott jogerős ítéletei (51 db ügy) vonatkozásában például 11 alkalommal hivatkozott valamilyen formában a felperesi adózó a házastársi vagyontöbbletre. Ebből 6 alkalommal sikeresen (adóhatóság határozatának hatályon kívül helyezése, és új eljárásra kötelezés⁶⁹), 5 alkalommal nem (kereset elutasítása).

A keresetnek helyt adó ítéletek leszögezték, hogy ugyan családi adózás nincsen, de a házastársi vagyontöbbletet figyelembe kell venni, és a házastárs bizonyított forrástöbbletét az adózónál figyelembe kell venni. Ahol ennek az adóhatóság nem tett eleget, az új, megismételt eljárásban e szerint kell lefolytatnia az ellenőrzést.

A keresetet elutasító ítéletek közül egy esetben családi adózásra hivatkoztak⁷⁰ Két esetben a bíróság azt állapította meg, hogy az adóhatóság ténylegesen figyelembe vette a házastárs forrástöbbletét.⁷¹ A negyedik esetben a házastársakat egyszerre vizsgálták le.⁷² Az ötödik esetben pedig az volt az alapvető kérdés, hogy fennállt-e még egyáltalán a házastársi vagyontöbblet.⁷³ A keresetet elutasító ítéletek a változó gyakorlatnak megfelelően, kellő súllyal értékelték a házassági vagyontöbblet fennállását, a pereszteség nem ahhoz

⁶⁷ Kfv.V.35.444/2011. - „Az adójogi jogszabályok tehát (az Szja tv. és az Art.) nem ismeri a családi adózás intézményét. Az adóhatóság azonban figyelemmel lehet a házastársi vagyontöbbletre akként, hogy ha/és amennyiben ezt a rendelkezésre álló adatok bizonyítják elfogadja az egyik házastársnál feltárt napi, illetve időszaki forrástöbbletet a másik házastársnál keletkezett kiadás fedezeteként. Ilyen jellegű pénzforgalmi mérleg felállítására azonban csak akkor van lehetősége a törvényi rendelkezések értelmében az adóhatóságnak, ha mindkét házastársnál ténylegesen lefolytatható egy mindenre kiterjedő adóvizsgálat. Ennek indoka pedig az, hogy egy adózó kiadásainak - bevételeinek feltárására, pénzforgalmi mérlegbe történő rendezésére csak a bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzés során van joga és törvényes lehetősége az adóhatóságnak. (Art. 87.§.§ (1) bekezdés c./ pontja, 100.§-a, 106.§-a) A felperes házastársa esetén ilyen revízióra nem kerülhetett sor, mivel a felperes házastársának jogképessége, adóalanyisága a halálával megszűnt. A felperes érvelésével ellentétben tehát az alperesnek és a megyei bíróságnak nem volt és jelenleg sincs joga az elhunyt házastárs kapcsán bevételek és kiadások számbavételére, vagyommérleg felállítására, ennél fogva az átvétel lehetőségének érdemi vizsgálatára.”

⁶⁸ Kfv.I.35.643/2011 - „Az EBH 2006. 1569. elvi határozatra való hivatkozása helytálló volt, mert az Szja. tv. nem ismeri a házastársak közös jövedelemadóztatásának jogintézményét, a törvény 4. §-ából és 28. §-ából következően a házastársi vagyontöbblet fennállása alatt azt a házastársat terheli adókötelezettség, aki a jövedelemszerzés jogcímének jogosultja. A házastársaknak természetesen lehetőségük van arra, hogy különvagyonukból finanszírozzák a becsléssel érintett adózó kiadásait, de ezt az Art. 108. § (9) bekezdésének megfelelően, hitelt érdemlően igazolni kell.”

⁶⁹ Fővárosi Törvényszék 16.K.33.936/2009., 2.K.30.776/2011., 2.K.30.804/2011., Győri Törvényszék 9.K.27.021/2010., Veszprémi Törvényszék 6.K.20.439/2012., Veszprémi Törvényszék 6.K.20.240/2010.

⁷⁰ Fővárosi Törvényszék 11.K.32.932/2011.

⁷¹ Fővárosi Törvényszék 14.K.34.143/2010., Veszprémi Törvényszék 6.K.21.157/2011.

⁷² Veszprémi Törvényszék 6.K.20.439/2012.

kapcsolódóan következett be.

A statisztikai mutatókból is látható, hogy a vizsgált adózók az ügyek kb. 1/4-ben hivatkoztak a házassági vagyonközösségre/házassági forrástöbbletre. Ez a mutató valószínűleg még magasabb, hiszen az adózók családi állapotára nem terjedt ki a vizsgálat így arra nincs is adat. De ha abból a hipotézisből indulunk ki, hogy 1/2-1/2 arányban voltak a levizsgált adózó házások, ill. egyedülállóak, akkor a házassági adózók az ügyek kb 1/2-ében hivatkoztak a házassági vagyonközösségre/házassági forrástöbbletre.

A jelenlegi bírói gyakorlat még nem teljesen egységes a házastársi vagyonközösségből fakadó forrástöbblet megítélését illetően, de inkább afelé mozdult el, amely ennek figyelembevételét elismeri (még a keresetet elutasító ítéletek esetében is). Az alperes határozatát hatályon kívül helyező, és az adóhatóságot új eljárásra kötelező ítéletek egyik jellemző indoka ugyanis az volt, hogy az adóhatóság nem vette kellő súllyal figyelembe az adózó házastársi vagyonközösségre hivatkozását.

A feltártak alapján, és a csoporton által kialakított álláspont szerint a jövőbeni bírói gyakorlat kialakítása érdekében következő alapvetések figyelembevételével célszerű eljárni:

Az adózónak hivatkoznia kell az ellenőrzés során a házastársi vagyonközösségre, és a házastársi forrástöbbletre, az adóhatóság ezt hivatalból jelenleg nem veheti figyelembe.⁷⁴

Önmagában nem elegendő az adózó hivatkozása, a házastársának is valamilyen formában meg kell erősítenie, hogy a nála keletkezett vagyont az adózó is felhasználhatta (pl. nyilatkozat, tanúvallomás)⁷⁵. Azonban a két nyilatkozat nem elég önmagában, itt is hitelt érdemlően kell bizonyítani, hogy az adózó kiadásainak fedezeteként használták fel.

A bizonyítottság alapfeltétele, hogy a házastársnál vagyongyarapodás jelentkezzen, ezt pedig csak adóhatósági ellenőrzés tudja feltárni, kontrollálni. Ha adózói hivatkozás ellenére a házastárs ellenőrzése⁷⁶ elmaradt, fokozott figyelemmel kell vizsgálni, hogy az adóhatóságot nem szükséges-e új eljárásra kötelezni⁷⁷.

Ha a házassági vagyonközösség miatt mindkét (házastárs) adózóval szemben hozott határozat bírósági felülvizsgálata iránt per indult, a peregyesítés lehetőségét fokozottan célszerű vizsgálni.

8.6. A kapcsolódó vizsgálatok

8.6.1. Jogszabályi háttér

A kapcsolódó vizsgálatok lefolytatása esetén az Art. 108.§ (9) bekezdése, 97.§ (5) bekezdése és 92.§ (11) bekezdése az eljárás alapja.

⁷³ Zalaegerszegi Törvényszék 7.K.20.900/2011.

⁷⁴ Megjegyzendő, hogy ha az adóhatóság olyan információ birtokában van (pl. mindkét házastárs tagi kölcsönei), amely eleve feltételezi a házastársak vizsgálatát, törvényi kötelezettség hiányában is célszerű mindkét adózóval szemben elrendelni az ellenőrzést.

⁷⁵ KGD2010. 142.

⁷⁶ Az ellenőrzés lehet az Art 108.§ (9) bekezdése szerint kapcsolódó vizsgálat, de lehet a 87. § (1) bekezdés a) pontja szerinti bevallások utólagos vizsgálatára irányuló ellenőrzés is.

⁷⁷ KGD2010. 123.

8.6.2. A kapcsolódó vizsgálat elrendelésének tipikus esetei

A kapcsolódó vizsgálat⁷⁸ legtipikusabb, s a megvizsgált ügyekben leginkább előforduló esetei, amikor annak lefolytatására azért kerül sor, mert az adózó kölcsönből, ajándékozásból, vagy házastárs forrástöbbletéből származó forrásra hivatkozik.

A vizsgálati megállapítások a különböző jogcímen szerzett források, mint hivatkozási alapok esetén különböző módon alakultak.

8.6.2.1. Kapcsolódó vizsgálatok a kölcsönök esetében

Az adóhatóság a leggyakrabban a kölcsön⁷⁹ nyújtónál folytatott le kapcsolódó vizsgálatot, hiszen az adózók a bevételeik forrásaként gyakran kölcsönre hivatkoztak.

A legtöbb esetben hozzátartozó, vagy valamely gazdasági társaság volt a kapcsolódó vizsgálat alanya. A hozzátartozóknál lefolytatott vizsgálat száma jelentős, az adóhatóság a házastársnál az esetek többségében folytatott le kapcsolódó vizsgálatot.

A statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy az adóhatóság tényállás-tisztázási kötelezettsége körében általában hivatalból elrendeli a kapcsolódó vizsgálatot, ha az adóvizsgálat adatai alapján annak szükségessége felmerül, de kis számban adózói indítványra is eljár.

8.6.2.2. Kapcsolódó vizsgálatok az ajándékozás esetében

Az ajándékozással⁸⁰ összefüggésben 10 esetben került sor kapcsolódó vizsgálat lefolytatására. Az ajándékozással hivatkozás számarányához viszonyítva megállapítható, hogy az hozzávetőleg az ügyek egyharmadában vezetett az kapcsolódó vizsgálatra.

8.6.2.3. Házastárs forrástöbbletére hivatkozás következtében alkalmazott kapcsolódó vizsgálatok

Ilyen forrástöbbletre összesen 52 esetben hivatkoztak (25%). Az érintett ügyek zömében (kapcsolódó vizsgálat házassági vagyonszövésre hivatkozás esetében: 12, házastárs forrástöbbletére hivatkozás esetében: 3 alkalommal fordult elő) nem vezetett kapcsolódó vizsgálatra a házastárs forrástöbbletének figyelembevételére hivatkozás. Azonban megjegyzendő, hogy ezen alacsony számot árnyalja az, hogy több ügyben a peres eljárásban vettek fel erre bizonyítást, továbbá ha nem időben, az adóigazgatási eljárásban hivatkoztak

⁷⁸ KGD2010. 90.

⁷⁹ BH2010. 55. és KGD2013. 112.

⁸⁰ BH2008. 246.

erre, akkor már mód sem lehetett ennek elrendelésére.

8.6.3. A kapcsolódó vizsgálatokra vonatkozó összegzés

Adózói érdekkörbe tartozik annak igazolása, hogy a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést – hitelt érdemlő adatokkal – igazolja. A törvény által megjelölt hitelt érdemlő adat fogalmának meghatározása során az adóhatóság a vonatkozó bírói gyakorlat⁸¹ által elfogadott, a Kúria egyedi döntéseiben megjelenő fogalom-meghatározást tekinti irányadónak.

A vonatkozó bírói gyakorlat szerint a forrás megszerzésének hitelt érdemlő bizonyítása túlmutat egy ügylet esetleges megtörténtének okirati igazolásán. A becslési eljárás esetén az adózó számára biztosított igazolási lehetőség kapcsán az adóhatóságot terhelő tényállás-tisztázási kötelezettség csupán csak az adózó által felajánlott bizonyíték vonatkozásában értelmezhető.

A becslés alkalmazása során gyakran előfordul, hogy az adózó az adóhatóság által becsléssel megállapított adóalaptól való eltérés bizonyítékaként más adózóval fennálló szerződéses vagy egyéb kapcsolatra hivatkozik, azonban ezt az állítását sem saját, sem az érintett más adózó bevallása, sem a más adózónál végzett ellenőrzés adatai nem támasztják alá. A törvény erre az esetre kimondja, hogy az adóhatóság az adózó állításának valóságtartalmát a szerződéses, vagy egyéb ügylettel érintett adózónál végzett kapcsolódó vizsgálat alapján vizsgálja, feltéve, hogy a kapcsolódó vizsgálat elrendelését az Art. egyéb rendelkezései nem zárják ki. Az adóhatóság bizonyos adózói hivatkozások esetén tehát az ellenőrzés során az adózóval szerződéses kapcsolatban álló más adózónál ezért kapcsolódó vizsgálatot rendelhet el. Az ezen vizsgálat során feltárt tények, körülmények elősegítik az eredetileg vizsgálat alá vont adózónál a tényállás tisztázását, a gazdasági események és az iratok valóságának, hitelt érdemlőségének kiderítését. A kapcsolódó vizsgálat időtartama az alapellenőrzés határidejébe nem számít bele.

Vizsgálatra sor kerülhet magánszemélynél (hozzátartozó, házastárs, ismerős, üzleti partner, stb), de több esetben vizsgáltak gazdasági társaságot is.

Ha a magánszemély a vagyonosodási vizsgálata során más adózóval fennálló szerződéses kapcsolatára hivatkozik, az adóhivatal e másik adózónál haladéktalanul elrendeli a kapcsolódó vizsgálatot. Az adóhatóságnak nincs mérlegelési lehetősége, a vizsgálatot le kell folytatnia minden olyan esetben, ha azt a törvény nem zárja ki. A kapcsolódó vizsgálat során a becslés szabályait alkalmazza.

A tényállás-tisztázási kötelezettsége körében az adóhatóság fentiek szerint tehát döntő részben hivatalból, de adott esetben az adózó indítványára is elrendeli a kapcsolódó vizsgálatot, amennyiben az adóhatóság által becsléssel megállapított adóalaptól való eltérés bizonyítékaként más adózóval fennálló szerződéses vagy egyéb kapcsolatra hivatkozik az adózó. A kapcsolódó vizsgálat egy tekintet alá esik az adózónál vagy a vele szerződéses

⁸¹ EBH2007. 1654. és EBH2007. 1731 számú elvi határozatok

kapcsolatban állt vagy álló adózónál már folyamatban lévő ellenőrzés is.

A kapcsolódó vizsgálat elrendelésére akkor kerül sor, ha a vizsgálat alá vont adózó állítását a kapcsolódó vizsgálatlal érintett adózó bevallása vagy az érintett más adózó bevallása, illetve a nála korábban végzett ellenőrzés eredménye nem támasztja alá és a törvény egyéb rendelkezése nem zárja ki a kapcsolódó vizsgálat elrendelését.

Egyértelmű, hogy az ügyek döntő részében, mintegy 70%-ában hivatkoznak az adózók kölcsönre, amellyel a forrásait kívánják megnövelni a vizsgálat során. Kölcsönök esetén az ügyek mintegy felénél kapcsolódó vizsgálat lefolytatására sor került. Döntő részben ez a kölcsönt nyújtónál, illetve hozzátartozónál, valamint cégeknél merült fel. A jelen gyakorlat szerint a legtöbb esetben az adóhatóság a kapcsolódó vizsgálat során ilyen esetben azt vizsgálja, hogy a kölcsönadó rendelkezett-e a kölcsön nyújtásához szükséges fedezettel. Természetesen ezt az egyéb rendelkezésre álló bizonyítékokkal együttesen, összességében értékeli. Azonban az is egyértelmű, hogy amennyiben a kölcsönnyújtó nem rendelkezik megfelelő fedezettel a kölcsön nyújtásához, az adóhatóság a kölcsönt az adóhatósági vizsgálat alá vont adózónál nem fogadja el forrásként, hivatkozással arra a kialakult bírói gyakorlatra, amely szerint az olyan nyilatkozatok, vallomások, amelyek a nyilatkozattevők és vallomást tevők korábbi előadásaiival, illetve egyéb adatokkal nem egybehangzóak, nem alkalmasak valamely állítás, okirat tartalmi hitelességének kétséget kizáró, hitelt érdemlő igazolására. Nyilvánvaló, hogy amennyiben a rendelkezésre álló okirati bizonyítékok (pl. kölcsönszerződés, ajándékozásról szóló szerződés, stb.), valamint a tanúk vallomása ugyan alá is támasztaná a kölcsön, illetve ajándékozás megvalósulását, azonban az ajándékozó, illetve a kölcsön nyújtója nem rendelkezett az ehhez szükséges fedezettel, mely tény az adóhatóság kapcsolódó vizsgálat keretében tisztázta, úgy a forrást az adóhatóság, illetve a bíróság nem fogadhatja el.

Az adózók számos módon hivatkoznak forrásukként kölcsönre, például az egyik vizsgált ügyben az adózó az általa nyújtott tagi hitel esetén hivatkozott arra, hogy annak forrása hozzátartozótól kapott kölcsön volt. Ebből látható – s a gyakorlatban ez számos ügyben előfordul –, hogy a kölcsönt mint forrást, akár a gazdasági társaság tagja által nyújtott tagi kölcsön, tőkebetét (negatív pénztáregyenleg) fedezeteként is megjelölik az adózók.

Számos esetben fordul elő, hogy a házastárs adóvizsgálatának eredményét figyelembe veszi az adóhatóság, a vizsgált ügyek mintegy 1/4-ében hivatkoztak is a házastárs forrástöbbletére, mint forrásra az adózók. Ezen esetek közül mindössze 7 esetben (3,37%) vezetett kapcsolódó vizsgálatához az adózó hivatkozása. Ennek oka lehet, az a már említett körülmény, miszerint több ügyben a peres eljárásban hivatkoztak csak erre a forrástöbbletre (korábban, az adóigazgatási eljárásban nem), másrészt több esetben előfordul az, hogy az adózónál és házastársánál párhuzamosan folytat vizsgálatot az adóhatóság.

Rögzíthető, hogy amennyiben az adózó olyan forrásra hivatkozik, amely az adóvizsgálattal nem érintett harmadik személyt érint (szerződéses kapcsolat, családi kapcsolat, stb.), a tényállás-tisztázási kötelezettség keretén belül indokolt a harmadik személy céllenőrzése, mert csak ilyen módon tisztázható az eljárás során, hogy rendelkezett-e a szükséges fedezettel az adott magánszemély vagy gazdasági társaság a forrás biztosításához. Az is tény, hogy ezen esetek mintegy felénél az adóhatóság kapcsolódó vizsgálatot folytat le, s ebből megállapítható, hogy a kapcsolódó vizsgálat intézménye jelenleg is hatékonyan

szolgálja a tényállás tisztázását, az adóhatóság a jelen gyakorlat szerint él ezen jogintézménnyel.

A jövőben is szükséges eszköz az ún. vagyonosodási vizsgálat során a hitelt érdemlőség körében a kapcsolódó vizsgálat az adóhatóság eszköztárában, mivel az adózói állítások alátámasztására szolgáló bizonyítékok valóságtartalma, hitelt érdemlősége vizsgálata körében alapvető jelentőséggel bír, hogy a forráshoz szükséges fedezet az érintett személy rendelkezésére állt-e, s ez csak egy újabb célvizsgálattal állapítható meg.

8.7. Külföldi jogsegély, nemzetközi megkeresés

8.7.1. A külföldi adóhatóság megkeresésének jogszabályi alapja

Az Art. 2013. április 20. napjáig hatályos rendelkezései külön fejezetben (V. fejezet) foglalkoztak az Európai Közösség adóügyi együttműködési szabályainak alkalmazására vonatkozó szabályokkal. Eszerint az Art. 59/A. § (1) bekezdése értelmében, a kapcsolattartó közigazgatási szerv az Európai Közösség tagállamainak illetékes hatóságát adómegállapítási jogsegélykérés céljából az 57-59.§-oknak megfelelően megkeresheti (adómegállapítási jogsegély). A kapcsolattartó közigazgatási szerv a jövedelem-, nyereség-, vagyonadóval kapcsolatos megkeresését a következő adónemekre vonatkozóan adja ki: személyi jövedelemadó, társasági adó, osztalékadó, építményadó, telekadó.⁸² Az adóhatóság az Art-nek az ellenőrzések idején hatályban volt 70.§-a alapján járt el a külföldi (az Európai Közösségek illetékes) hatóságok felé jogsegélykérés és egyidejű ellenőrzésre irányuló (összefoglalóan külföldre irányuló) megkeresések érdekében.

8.7.2. A vizsgálat által feltárt adatok

A vizsgált ügyek közül 3 esetben (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 14.K.21.987/2010., Kecskeméti Törvényszék 5.K.21.505/2012., Székesfehérvári Törvényszék 8.K.22.612/2010.), azaz az ügyek 1,44%-ában került sor külföldi jogsegély alkalmazására. Nemzetközi megkereséssel 18 esetben élt az alperes, ami az ügyek 8,65%-a. A joggyakorlat elemző csoport által vizsgált 208 db peres ügyhöz viszonyítva a 18 db együttes megkeresés (külföldi jogsegély, nemzetközi megkeresés) nem képvisel jelentős hányadot.

A felperesi hivatkozások a külföldi jogsegély igénybevétele alapjául jellemzően az alábbiak voltak:

- külföldről települtek át, a megtakarításuk pedig a külföldi munkaviszonyból származó

⁸² 2013. április 21. napjától lépett hatályba az adó- és egyéb közterhekkel kapcsolatos nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes szabályairól szóló 2013. évi XXXVII. törvény, mely törvényt az adó megállapítása, az adó- és egyéb közterhek behajtása, továbbá a kettős adóztatás elkerülése érdekében folytatott, az Európai Unió tagállamai közötti, valamint egyéb nemzetközi közigazgatási együttműködés egyes kérdéseire kell alkalmazni. Mivel a vizsgálattal érintett ügyekben ennek alkalmazása fel sem merülhetett, a bírósági joggyakorlat azokkal összefüggésben a csoport munkája során nem volt vizsgálható, az nem képezte a vizsgálat tárgyát.

jövedelemből származott,

- külföldön élő rokonaiktól örökölt vagyonból származó megtakarítás,
- külföldi ingatlanadásból származó megtakarítás,
- külföldi hozzátartozóktól kapott kölcsön⁸³

A hivatkozásokat az eljáró bíróságok az alábbi indokok alapján nem tartották megalapozottnak:

- az adóhatóság külföldi jogsegély keretében vizsgálta az örökölt vagyonra vonatkozó állításokat, a külföldi adóhatóság adatszolgáltatása nem támasztotta alá a felperes hivatkozásait
- a tanúkihallgatások nem igazolták a kölcsönadás tényét
- a felperes a hivatkozott összegek országba való behozatalát (forintra történő átváltását) semmilyen módon nem igazolta.

8.7.3. Külföldi jogsegély, nemzetközi megkereséshez kapcsolódó összegzés

A külföldi jogsegély, nemzetközi megkeresés viszonylag alacsony száma ellenére az intézmények tartalmi súlya az adózó érdekeinek érvényesítése során nem minősíthető jelentéktelennek, hanem kiemelkedő. Az adózó által a fedezetiány forrásaként megjelölt bizonyíték ezek igénybevételével ugyanis egyértelműen bizonyítottá válhat.

Külföldről származó kölcsönből vagy egyéb jogcímen származó jövedelem esetén, amennyiben a pénzügyi fedezetre történő konkrét (így például szerződéssel) alátámasztott hivatkozás fordul elő az adóhatóság megkereséssel él a származási ország adóhatósága felé. A külföldi adóhatóság további adatokat gyűjthet vizsgálata keretében a külföldi kölcsönnyújtás vagy jövedelem tényére vonatkozóan. A külföldi jogsegélyek és nemzetközi megkeresések előfordulási aránya és a vizsgálat során gyűjtött adatok alapján megállapítható, hogy az adóhatóság abban az esetben él a külföldi jogsegély lehetőségével, amennyiben a már rendelkezésre álló adatok alapján az indokoltnak mutatkozik. A leginkább jellemző az, hogy az adóhatóság a külföldi adóhatóságot keresi meg, mely külföldi adóhatóság vizsgálatot folytat le az érintettnél és az alapján közli a magyar adóhatósággal megállapításait.

Ha az adózó a külföldi személyt (pl. kölcsönnyújtót), illetve annak idézhető címét nem jelöli meg, vagy felhívásra azt nem pótolja, a megkeresésre nyilvánvalóan nem kerülhet sor. Abban az esetben azonban, amikor az adózó állításait bizonyítékokkal támasztja alá a nemzetközi megkeresés nem mellőzhető. Külföldről származó forrás esetén is indokolt ugyanis a forrás fedezetének az ellenőrzése és e tekintetben célszerű és eredményes eszköz a külföldi adóhatóság által lefolytatott célvizsgálat, melyre a magyar adóhatóság teljes alappal hivatkozhat. Ezért, csakúgy mint a magyar adóhatóság által lefolytatott kapcsolódó vizsgálat esetén, megállapítható, hogy abban az esetben, amikor külföldi forrást jelöl meg az adózó

⁸³ A külföldről, külföldi személytől származó kölcsön nehezebb ellenőrizhetősége miatt várakozás volt az iránt, hogy a vizsgált ügyek jelentős számában erre tipikusan történhetett hivatkozás. Ezt a várakozást igazolta az az eredmény, hogy azokban az ügyekben, ahol a kölcsönre hivatkozás egyáltalán felmerült, ott kétszer olyan gyakran hivatkoztak külföldi kölcsönre (12%-hoz képest 18%-os arányban), mint egyéb forrás esetén. A kölcsönadó személye 113 esetben belföldi személy, 25 esetben külföldi személy.

pénzügyi fedezetként, a tényállás tisztázásának alapvető, a rendelkezésre álló adatok függvényében adott esetben elengedhetetlen eszköze a külföldi jogsegély, illetve a nemzetközi megkeresés.

A vizsgálattal érintett ügyek áttekintésével még az is megállapítható, hogy amennyiben az eljáró adóhatóság az adózó által hivatkozott pl. külföldről kapott kölcsön vonatkozásában külföldi jogsegéllyel él, a külföldi adóhatóság tájékoztatása, adatszolgáltatása, mint bizonyíték kapcsán azt kell vizsgálni, hogy annak tartalma elegendő-e ahhoz, hogy az adózó által a fedezethiány forrásaként feltüntetett kölcsönszerződés, mint bizonyíték, hitelt érdemlő voltát megdöntse pl. a kölcsönadó nem található, vagy nem rendelkezett forrással a kölcsön nyújtásához. A vizsgált ügyekben a bíróságok döntései figyelemmel voltak az előzőekben kifejtettekre, előadott szempontokra.

8.8. A költségelszámolások kérdésköre

8.8.1. Jogszabályi háttér és az egyéni vállalkozó adózásának fajtái

A jogszabályi háttérként az Szja tv. vállalkozói költségek elszámolásáról szóló 11. számú melléklete az irányadó. Az egyéni vállalkozó az Szja tv. rendelkezései szerint a jövedelmét – a törvényben is megjelölt feltételek figyelembevételével – kétféle módszer szerint állapíthatja meg. Az első módszer a költségek tételes elszámolása alapján a vállalkozói jövedelem szerinti adózás, a második az általánadózás⁸⁴.

Az egyéni vállalkozó a vállalkozói adóalap kiszámításakor főszabályként az Szja tv. 4. és 11. számú mellékletében foglalt rendelkezések (exemplifikatív lista) alapján számolhat el költséget.

8.8.1.1. Vállalkozói kivét

A vállalkozói kivét összege olyan önálló tevékenységből származó, az összevont adóalapba tartozó jövedelemnek tekintendő, amellyel szemben költség, költséghányad vagy más levonás nem számolható el. A vállalkozói kivét nagyságát az egyéni vállalkozó dönti el. Valamely társaság által az adózó felé teljesített kifizetések szintén azon források között szerepelnek, amelyekkel összefüggésben nyilvántartás áll rendelkezésre, ezért az ilyen forrásra történt hivatkozást több összefüggő kérdéssel vizsgálta a csoport.

Vállalkozói kivétre került sor összesen 11 ügyben. Ebből 2 esetben történt rendszeres ki- és befizetés, ebből 1 esetben szja-t kellett volna fizetni, azonban erre nem került sor⁸⁵, a másik esetben a rendszeres ki- és befizetéseket a revízió elfogadta⁸⁶.

⁸⁴ KGD2013. 57.

⁸⁵ Miskolci Törvényszék 12.K.21.842/2011.

⁸⁶ Miskolci Törvényszék 12.K.22.270/2011

8.8.2. Építkezés költségei

Az egyes vagyonosodási ügyekben a kiadásokkal összefüggésben az építkezés költségeit gyakran vizsgálni kellett, amely esetenként szakértő közreműködése szükségét is felvetette, ezért a vizsgálat erre is részletesebb kérdéseket fogalmazott meg.

A becslési eljárás során – az Art. 109.§ (3) bekezdése értelmében – az adózónak nem azt kell hitelt érdemlően igazolnia, hogy általában mennyibe kerül egy övéhez hasonló ingatlan felépítése, hanem azt, hogy ő ténylegesen, konkrétan miből, mikor, mennyit fordított az építkezésre. A bekerülési költségre vonatkozóan az adózónak kell a kiadásait számlával, bizonylattal, egyéb irattal bizonyítani az adóhatóság felé. Ellenben az adóhatóság legfeljebb az ellenőrzés során kirendelt igazságügyi építészsakértővel – ha vele az adózó nem működik együtt, az ingatlan belső megtekintését sem teszi lehetővé, iratokat nem bocsájt rendelkezésre - engedélyezési tervek alapján, továbbá külső mérések alapján tud szakvéleményt készíteni, amelynek során – ha pl. az adózó házilagos kivitelezésre, bontott anyag beépítésre és kedvezményes árakra is hivatkozik – figyelemmel kell lennie a megalapozott adózói hivatkozásokra. Az igazságügyi építészsakértő a szakvélemény elkészítéséhez az építőipari költségbecslési segédletet igénybe veheti, és a használatbavétel időpontjában volt bekerülési értéket határozza meg. Az így kimunkált bekerülési érték a forgalmi érték adatokkal – adózói hivatkozás ellenére – nem vethető össze.

Ha a hitelintézet az adózó részére a készültségi fok alapján ütemezve nyújt hitelt, akkor hitelintézet által alkalmazott szakértő megállapításai vizsgálatára – ha az adózó kétséget kizáróan nem bizonyítja valamennyi számla, egyéb irat benyújtásával a kivitelezés költségeit - szükségtelen utólag igazságügyi szakértő kirendelésére az építkezés költségének megállapításával kapcsolatban, hiszen arra megfelelő adatok álltak rendelkezésre. Ilyen feltételek esetén a szakértő kirendelésére tett adózói indítványát elutasítása nem jogszerűtlen, mert teljes körű bizonylat rendelkezésre állásának hiányában a szakértő csak vélelmezésre alapíthatná megállapításait.

Ha az adózó állítása szerint a kivitelezési munkák egy részét családi összefogásban végezték, de számlát, vagy más hitelt érdemlő bizonyítékot nem terjesztett elő, viszont az adóhatóság által figyelembe vett önerő mértékét, rendelkezésre állását, konkrét felhasználását és időpontját banki okiratok igazolják, akkor tanúvallomások alapján az önerő csökkentett mértéke számszerűen nem állapítható meg, és nem jogszabálysértő az önerő mértékének a banki iratok alapján történt megállapítása. Ezzel ellentétes, számszakilag pontos megállapítás az adózó által indítványozott szakértői bizonyítástól sem várható.

A szakvéleményben foglaltak megdöntésére nem elegendő pusztán arra való hivatkozás, hogy az nem megalapozott. Az Art. nem tartalmaz olyan jogszabályi rendelkezést, amely pusztán eljárási jogszabálysértésre, formai okra, a szakvélemény beszerzésével kapcsolatos körülményekre alapítottan eleve kizárna valamely bizonyítékot pl. a szakvéleményt az értékelhető bizonyítási eszközök köréből. Ennek nyilvánvalóan az az indoka, hogy a szakvéleményben foglaltak megdöntésére az adóigazgatási és peres eljárás során az adózónak lehetősége van.

8.8.3. A költségelszámolásokhoz kapcsolódó összegzés

Az átvizsgált ügyekkel összefüggésben rögzíthető, hogy általánosságban, de a megvizsgált ügyekben is megállapítható, hogy építkezés költségeinek érvényesítése több esetben felmerült. Nyilvánvaló, hogy az építkezés költségeinek megállapítása ténykérdés és - főleg a bizonylatok hiányában – szakkérdés, amely miatt az adóhatósági eljárás során már szakértő igénybevételére kerülhet sor. Ezzel szemben bizonyíthat az adózó, s mivel mindez szakkérdés, nyilván szakértői ellenbizonyítás útján. Ennek ellenére a megvizsgált ügyek közül 13 ügyben – ahol építkezési költségek egyáltalán felmerültek – mindösszesen 3 esetben vett az adóhatóság igénybe szakértőt.

Vállalkozói kivét, negatív pénztáregyenleg ellenére kifizetés a megvizsgált ügyek 5,29%-ában történt. Az Szja tv. 11. számú melléklete szerint az egyéni vállalkozó költségként számolhatja el a vállalkozói kivétet. Több esetben megállapították, hogy a vállalkozás nyilvántartása, könyvelése hiányos volt. Az egyéni vállalkozó tevékenységével felmerült pénzbevételek, kiadások, gazdasági események nyomon-követhetlensége nem elfogadható, holott az Szja tv. 5. számú melléklete egyértelmű követelményeket támaszt. Megállapítható tehát, hogy a nyilvántartások, a naplófőkönyv nem megfelelő vezetésének a következményei nem háríthatók át az adóhatóságra, a bizonyítás e körben nem az adóhatóságot terheli. Amennyiben a vállalkozás könyvei nem a jogszabálynak megfelelően vezetettek, úgy ez a körülmény az adózó terhére esik.

A vizsgált ügyekben feltárt gyakorlatnak megfelelően az adóhatóság, majd a perben a bíróság azt vizsgálja, hogy a vállalkozás kiadási-bevételi oldalának egyenlege mentén állt-e felperes rendelkezésére olyan összeg, amely a tagi betétek finanszírozására fedezetet nyújtott. Abban az esetben, amennyiben ilyen pénzüsszeg nem állapítható meg, az adóhatóság vélelmezi, hogy a negatív pénztáregyenleg esetén a vállalkozás kiadásainak finanszírozására tőkebetétet az adózó szolgáltatott, és ez alapján állapítja meg a rendelkezésre álló források körét.

Ugyancsak rendszeresen előfordul a gyakorlatban, hogy amennyiben a pénztárkönyv alapján az állapítható meg, hogy az adott pénzmozgás során az adott pénzüsszeget az adózó saját céljára használta fel, azaz azt a vállalkozásból az adó megfizetése nélkül kivonta, megállapítja az adóhatóság a magánszemélynél az adófizetési kötelezettséget.

Összességében tehát ugyan a vizsgált ügyek között mindössze 11 ügyben került sor vállalkozói kivételre, azonban általában a vagyonosodási vizsgálat során az egyéni vállalkozó adózó esetében alapvető jelentősége van a nyilvántartások, könyvek megfelelő vezetésének és a költségek elszámolása körében, amennyiben zárt rendszerben nem követhető nyomon a vállalkozási tevékenység, az adóhatóság a negatív pénztáregyenleg finanszírozását, a vállalkozói kivételeket, az osztalék-kifizetést a bevételi oldallal összevetve teszi meg megállapításait és ezzel szemben az adózót terheli a bizonyítási kötelezettség. A megfelelő nyilvántartás hiányában ennek eredményessége kétséges. A nyilvántartások jogszabályi előírás szerinti vezetése esetén is azonban az adóhatósági megállapításokkal szemben az adózón van a bizonyítási teher (pl. tőkebetét forrásaként kölcsönt jelöl meg az adós, melynek hitelt érdemlő bizonyítása az adóst terheli). Amennyiben tehát az adózó a költségek tételes elszámolása alapján a vállalkozói jövedelem szerinti adózást választja, alapvető követelmény

a nyilvántartások jogszabály szerinti vezetése. A Joggyakorlat-elemző Csoport álláspontja szerint – és ezt alátámasztja a megvizsgált ügyekben az e körbe tartozó megállapítások csekély száma is – a kialakult adóhatósági és bírósági gyakorlat kiforrott, változtatást nem igényel.

8.9. A KSH létminimumértékek figyelembevétele az adózó kiadásainak meghatározása során

8.9.1. Áttekintés

Az adóhatóságnak az adózó bevételeinek-kiadásainak számbavétele során a mindennapi élethez szükséges kiadásokat is figyelembe kell vennie. Adózói adatok hiányában, avagy azok el nem fogadása esetén az adóhatóság a KSH adataival dolgozik, a KSH által közzétett létminimum adatokat tünteti fel az adózók havi kiadásaként.

A vizsgált, és 2012. évben befejezett 208 ügy a 2000 – 2009. éveket érintette. A KSH 1991-ben kezdte meg a létminimumadatok éves gyakoriságú közreadását, meghatározva minden évben a létminimum összegét.

A létminimum olyan értékösszeg, amely biztosítja a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény – konvencionálisan alapvetőnek minősülő – szükségletek kielégítését. A létminimum-számítás nemzetközileg elfogadott alaptípusai közül a hazai gyakorlat az úgynevezett normatív számítást alkalmazza, amely az étel- és ital-fogyasztás értékének meghatározására épül. Az étel- és ital-normatíva alapja az Országos Étel- és Ital-fogyasztástudományi Intézet (OÉTI) által összeállított étel- és ital-fogyasztási kosár, amely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az étel- és ital-fogyasztási kosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az étel- és ital-normatíva körüli értékben étel- és ital-fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke (KSH Statisztikai Tükör).

A létminimumértéknek az étel- és ital-normatíván túl tartalmaznia kell az étel- és ital-fogyasztáson kívüli szükségletekre fordítandó forintösszegeket is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. A létminimum értékét⁸⁷ számszerűen ezért a KSH úgy definiálja, hogy az a normatívához hasonló forintértékben étel- és ital-fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke.⁸⁸

⁸⁷ A létminimumértékek 2000. - 2010. közötti időszakra eső változása az Összefoglaló vélemény mellékletét képező tanulmányban részletezettek szerint alakult.

⁸⁸ A létminimum érték kiszámítása pl. 2008-ban a következők szerint történt:

A háztartástípusonkénti létminimumértékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja.

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00, az egy aktív korú személyből és egy gyermektől álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermektől álló négyszemélyes

A munkáltató és a munkavállaló közötti alku tárgya lehet a bruttó kereset, míg az életszínvonal-alakulás szempontjából a nettó kereset, illetve a nettó kereset mindenkorai vásárlóerejét jelző reálkereset a kitüntetett mutató. Végezetül a létminimum értékekhez kapcsolódóan összehasonlító adat a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér kötelező legkisebb összege: a minimálbér⁸⁹.

8.9.2. KSH létminimumértékek alkalmazása a vizsgált ügyekben⁹⁰

A vizsgált 208 ügyből az adóhatóság 158 alkalommal (75,96%) alkalmazta az adózói kiadásokra a KSH létminimum értékeit, amelyektől a vizsgálat végén mindösszesen 8,65%-os arányban történt eltérés. Alkalmazásuk indokai, hogy az adózók a kiadásaik érintett részéről nem nyilatkoztak, vagy bevallást nem nyújtottak be, illetve bevallásaik alapján jövedelmük a minimálbért sem érte el.

Forrásairól és kiadásairól tudomással az adózó rendelkezik, így arról is, hogy milyen életszínvonalon él, mennyit fordít mindennapi életvitelére.

Az adózók az adóhatóság által alkalmazott létminimumérték-kiadás körében alapvetően a következőket kifogásolták:

- Vitatták vagyonsodási ügyben a KSH adatainak egyáltalán az alkalmazhatóságát, továbbá azoknak az adóhatóság részéről történő automatikus alkalmazását.
- Sérelmezték az összegszerűség körében a létminimum értékeket arra hivatkozással, hogy a család egyetlen tagja sem dohányzik, nem fogyaszt alkoholt, de azért is, hogy a vásárolt szőnyeg, kerékpár és mobiltelefon ára miért nem tartozik bele a KSH létminimum értékeibe.
- Hivatkoztak arra, hogy falun élnek, ezért megélhetési kiadásaik alacsonyabbak, továbbá állatokat (baromfi, sertés) tartottak és saját fogyasztásra vágta le, valamint szintén saját ellátásukra zöldséget és gyümölcsöt termeltek.
- Számos esetben állították, hogy a KSH által közölt értékű létminimum kiadásaik sem voltak, mert az adózókat eltartották a szüleik, vagy kiadásaik azért kevesebbek a létminimum értékeknél, mert a szülőktől, a nagyszülőktől természetbeni segítséghez jutottak.

A bíróságok egyetértettek abban, hogy a KSH adatai kiegészítő jellegűek, mivel az adóhatóságnak meg kell becsülnie egy átlagos létfenntartási költséget, használatuk – különösen adatszolgáltatás hiányában – konkrét jogi normát nem sért. Amennyiben az adóhatóság a vagyonsodási eljárásban a KSH létminimum értékeit alkalmazza az adózó kiadásaira, a központi adatoktól való eltéréshez részleteiben kimunkált, és igazolt adózói

háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg (1,00 + 0,65 = 1,65; illetve 1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90).

A 2008. évben az 1.806 háztartásból álló sokaság – a létminimum-számítás háztartásállománya – 1 millió 447 ezer fogyasztási egységet képviselt, ennek az adatnak és a háztartások havi 103 milliárd 799 millió forintos kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték.

A létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke 2008-ban havonta 71.736 forint volt. A tipikusnak tekinthető, két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke így 2,90 x 71.736 forint = 208.034 Ft-nak felelt meg.

⁸⁹ *A minimálbér 2000. - 2010. közötti időszakra eső változása az Összefoglaló vélemény mellékletét képező tanulmányban részletezettek szerint alakult.*

⁹⁰ *BH2013. 109 és KGD2011. 34.*

költségkimutatás szükséges.

Az adózó létfenntartási költségeinek összetevői, és azok értékei az adóügyben ténykérdések, amelyek bizonyítási eljárás során (Art. 97.§) tisztázhatók. Az adóhatóság által alkalmazott KSH létminimum adatoktól eltérő összegű, a mindennapi életvitel megfizetett kiadásait az adózó igazolhatja [Art. 109.§ (3) bekezdés], a perben is bizonyíthatja [Pp. 3.§ (3) bekezdés, 164.§ (1) bekezdés]. Bizonyítás eljárásra tartozik az a kérdés is, hogy a vizsgált időszak kezdetén az adózói megtakarítás összegét az adóhatóság helyállón állapította-e meg a KSH adatai alapján kimunkált létfenntartási költség meghatározott százalékában (szorzatában). Értelemszerűen nem növelhető a kiadási oldal a KSH létminimum adatokkal abban az esetben, ha az adózó életvitelre fordított kiadásait (rezsi, élelmezés ..stb.) bankszámláról utalta át, illetve banki átutalásokkal teljesítette. A házastársi, élettársi vagyonszövetség esetén pedig a forráshiány táblánál a készpénzforgalmi mérleg kiadási oldalán a létfenntartásra fordított összeg a házastársak és az élettársak között megosztható.

9. A közigazgatási (adóhatósági) eljárás és a büntetőeljárás kapcsolata személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlatban

A személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata során a közigazgatási és a büntetőeljárás kapcsolatának megítélésével járulékosan foglalkozott a joggyakorlat-elemző csoport, mivel annak kérdését a csoport munkájának elősegítéséhez készült tanulmány felvetette⁹¹. Megjegyzendő, hogy a joggyakorlat-elemző csoport összetételét tekintve a bírói tagok alapvetően közigazgatási ügyszakos bírák, ezért – álláspontja szerint – a kérdés átfogó elemzését nem végezhetette a csoport.

A vizsgált kérdés kapcsán irányadó, a büntető ügyben eljáró bíróság által az adózással összefüggő bűncselekmények miatt folyó eljárásokban kiemelten figyelembe veendő eljárási jogi rendelkezések: Be. lényeges rendelkezései a 3. § (1) bekezdése, 4. §-a, 7-8. §-ai, 10. §-a, 75. § (1) bekezdése, 76. § (1) bekezdése, 78. §-a, 117. § (2) bekezdése, 118. § (2) bekezdése, 289. § (1) bekezdése, 291. §-a.

A megjelölt rendelkezések alapján egyértelmű, hogy a bizonyítási teher az ilyen ügyekben is a vádlóra hárul; ez a rendelkezés összhangban áll az ártatlanság vélelmével, az önvádra kötelezés tilalmával és azzal, hogy a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.

A büntetőeljárásban az állam büntetőjogi igényét érvényesíti az ügyész, és a bűnüldözés sikertelenségének a kockázatát is az állam viseli.

A bíróság a vádlott bűnösségét ügyszakos határozatában, az abban rögzített tényállás alapján állapíthatja meg. Ezt a tényállást a bíróság az általa megvizsgált bizonyítékok alapján,

⁹¹ Dr. Deák Dániel tanulmányának II. 5. pontja. - a tanulmány időközben közzé lett téve: *Vagyonosodási vizsgálat és adóbecslés a magyar jogban összehasonlító jogi nézőpontból* címmel, in: *Állam- és Jogtudomány*, LIV. évfolyam (2013), 1–2. szám 5 – 53. o.

a bizonyítékok szabad értékelésének eredményeként kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

Ezzel áll összhangban az a rendelkezés is, amely szerint abban a kérdésben, hogy a terhelt követett-e el és milyen bűncselekményt, a bíróságot nem köti a más eljárásban, így különösen a polgári eljárásban, a szabálysértési vagy a fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg az abban megállapított tényállás. A törvény csak néhány eljárást nevesít, azonban a felsorolás nem taxatív, így irányadó ugyanez az adóhatósági és a közigazgatási eljárásokban hozott döntésekre is.

E rendelkezés kapcsán szögezte le a Kúria a BKv 20. számú véleményében, hogy a költségvetési csalás bűncselekményének (Btk. 396. §) az elbírálása során a büntetőbíróság az ügy eldöntése szempontjából lényeges tényeket az 1998. évi XIX. törvény szabályai szerint önállóan állapítja meg, az adóhatóság, illetve a társadalombiztosítási szerv jogerős határozatához nincs kötve, miután az, hogy a terhelt a költségvetésbe történő befizetési köteleességét megsértette-e, és ha igen, mekkora a bevétel csökkentésével okozott vagyoni hátrány, olyan előzetes kérdés, amelyet a bíróság - adott esetben szakértői bizonyítás elrendelésével – maga vizsgál és bírál el.

Ebből következően a bíróság a tényállás megállapítása során sem az adóügyben eljáró közigazgatási szerv, sem a közigazgatási bíróság határozatában rögzített tényekhez nincs kötve.

Ezzel szemben ugyan a Pp. 4. § (1) bekezdése szerint a polgári ügyekben eljáró bíróságot sem köti határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy a fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás, azonban a (2) bekezdés szerint akkor, ha a jogerősen elbírált bűncselekmény vagyoni jogi következményei felől polgári perben kell határozni, a bíróság a határozatában nem állapíthatja meg, hogy az elítélt nem követte el a terhére rótt bűncselekményt; azaz a büntetőügyben hozott ügydöntő határozatnak kötőereje van a bűnösség kérdésében.

Fontos kiemelni, hogy a büntetőügyben eljáró bíróság azt a tényt, amelyet nem talál kétséget kizáróan bizonyítottanak, nem értékelheti a vádlott terhére. Ebből következően csupán az adóhatóság, majd a közigazgatási bíróság által megállapított adóhiány önmagában nem lehet alapja annak, hogy a büntetőügyben eljáró bíróság a Btk. 396. §-a szerint büntetendő költségvetési csalásban a terhelt bűnösségét megállapítsa, ahogy a becslési eljárással megállapított adóhiány sem elegendő az azzal okozott vagyoni hátrány mértékének megállapításához.

Azonban annak nincs akadálya, hogy a bíróság a büntetőeljárásban felhasználjon olyan bizonyítékokat – okiratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket –, amelyeket akár az adóhatóság, akár más hatóság, vagy a közigazgatási eljárásban a bíróság hatáskörében eljárva a büntetőeljárás megindítása előtt készített, illetőleg beszerzett, és azokat egybevesse a megvizsgált egyéb bizonyítékokkal.

A büntető ügyekben a bíróságnak eljárása során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekednie. Azonban az eljárási feladatok megoszlásának követelményéből (Be. 1. §) fakadóan a vádat a vádlónak kell bizonyítania, és mivel a költségvetési csalás miatt a vádat kizárólag az ügyész képviselheti, ez az ő

felelőssége. Az állami büntető igény érvényesítése az ügyész alkotmányos kötelezettsége és az igény – szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő - elenyészésének kockázatát is az ügyész viseli. Az ennek a kockázatnak a csökkentéséhez fűződő érdek nem lehet erősebb, mint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése, ezért a vádat alátámasztó bizonyítékok felkutatása, beszerzése és vizsgálata az ilyen ügyekben a vádat képviselő ügyész feladata.

Ennek megfelelően a törvény egyértelművé teszi, hogy a vádat alátámasztó bizonyítékok beszerzésére és megvizsgálására vádlói indítvány hiányában a bíróság nem köteles. Ez azonban nem akadályozza annak, hogy a bíróság bármely bizonyítást elrendeljen, különösen arra tekintettel, hogy egy beszerezni rendelt bizonyítékról előzetesen nem dönthető el, hogy az majd a vádat támasztja-e alá, vagy esetleg a terhelti védekezést erősíti.

A büntetőeljárásban a törvényben meghatározott bizonyítási eszközök szabadon felhasználhatóak, és a bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje; azokat a bíróság egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg. (Nem értékelhető azonban bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközökből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.)

A bizonyítási eszközök egyike a terhelt vallomása; a terheltet a kihallgatásának megkezdésekor figyelmeztetni kell arra, hogy nem köteles vallomást tenni, a vallomás tételét, illetve az egyes kérdésekre történő válaszadást a kihallgatás folyamán bármikor megtagadhatja, de bármikor dönthet úgy is, hogy vallomást tesz, akkor is, ha korábban a vallomástételt megtagadta. Azonban figyelmeztetni kell arra is, hogy amit mond, illetve rendelkezésre bocsát, bizonyítékként felhasználható, és a terheltként tett korábbi vallomása ismertethető vagy felolvasható.

Arra a bűncselekményre nézve, amelyre a terhelt a vallomás tételét megtagadta, a terheltre további kérdések nem intézhetők, és a terhelt a többi terhelttel, illetőleg a tanúkkal nem szembesíthető, kivéve, ha előtte úgy dönt, hogy vallomást tesz.

Amennyiben a terhelt a tárgyaláson nem kíván vallomást tenni, illetve azon szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, vagy azon nem kíván részt venni, illetve ismeretlen helyen tartózkodik, a nyomozás során tett vallomását a tanács elnöke hivatalból ismerteti, illetve az ügyész, a terhelt vagy a védő indítványára felolvashatja, vagy a jegyzőkönyvvezetővel felolvastathatja.

Emellett bizonyos feltételek fennállása esetén a terheltnek a nyomozás során tanúként tett vallomása, vagy más büntetőeljárásban gyanúsítottként vagy vádlótként tett vallomása is ismertethető vagy felolvasható.

Mindezek ellenére – a törvényi rendelkezésnek megfelelően – a terhelt önmagára tett terhelt vallomása, beismerése esetén is be kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is, ha a törvény (Be.) eltérően nem rendelkezik (ilyen rendelkezés szerepel pl. a tárgyalásról lemondás alapján folyó eljárás szabályai között, amely ugyanakkor jelentős kedvezményeket eredményez a terheltre nézve a büntetés kiszabása során).

A kifejtettekre figyelemmel az, hogy az adóeljáráásban az adózóra háruló bizonyítási teher korlátozhatja a büntetőeljáráásban az adózónak mint terheltnek azt a jogát, hogy nem köteles vallomást tenni, illetve nem köteles magára terhelő vallomást tenni, nem helytálló. Ezzel ugyanis a büntetőeljáráásban nem fordul meg a bizonyítási teher, a vádat továbbra is a vádlónak kell bizonyítani; olyan törvényes vélelmet a Be. ugyanis nem ismer, amely szerint a büntetőjogi felelősség megítélése kapcsán a terheltnek kell a váddal szemben ártatlanságát bizonyítania. Ráadásul abban az esetben is köteles a bíróság a további bizonyítékokat beszerezni, ha a terhelt beismerő vallomást tett, amennyiben pedig megtagadja a vallomástételt, a bizonyítékok egyike – a terhelti vallomás – ki is esik, így nyilvánvalóan csak az egyéb – a Be.-ben felsorolt – bizonyítékokra alapozhatja a bíróság a tényállást, és a bizonyítékok értékelése után tényként ilyenkor is csak azt állapíthatja meg, ami kétséget kizáró módon bizonyított.

Miután pedig a becslési eljárás nem alkalmas arra, hogy kétséget kizáró módon bizonyítsa a terhelt bűnösségét és a cselekmény minősítését megalapozó tényeket, önmagában az erre figyelemmel bűnösséget megállapító ítélet megalapozottsága megkérdőjelezhető.

Az adóelvonással kapcsolatos büntető anyagi jogi rendelkezés a Btk. 396.§ (1) bekezdés szerint költségvetési csalás.

A költségvetési csalás tényállását a 2011. évi LXIII. törvény 2.§-a iktatta új bűncselekményként a 2013. június 30. napjáig hatályos 1978. évi IV. törvénybe, azaz a korábbi Btk. 310.§-ába, 2012. január 1. napjától kezdődő hatállyal. A jelenleg hatályos Btk., azaz a 2012. évi C. törvény a korábbi tényállást ebben a körben változatlan szöveggel vette át a 396.§-ba.

A költségvetési csalás tényállása bevételi oldalon összevonta az adócsalás, a munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás, a visszaélés jövedékkel, a csempészet, az áfára elkövetett csalás, illetve a csalás minden olyan esetét, amely a költségvetés sérelmével jár; kiadási oldalon pedig a jogosulatlan gazdasági előny megszerzését, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértését, továbbá a csalás minden olyan esetét, amely a költségvetés sérelmével jár.

Ezeknek a cselekményeknek a védett tárgya a költségvetés bevételeihez fűződő társadalmi érdek, és a törvény büntetni rendeli ezen belül a befizetési kötelezettségek kapcsán tanúsított megtévesztő magatartásokat; így közvetlen jog tárgya az adó is. Ennek megfelelően büntetni rendeli a korábban adócsalásként szankcionált bűncselekményeket.

A bűncselekmény megállapításának feltétele, hogy a tényállásszerű magatartás a költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz.

A vagyoni hátrány általános fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdésének 17. pontja határozza meg., míg 396.§ (7) bekezdésének b) pontja ehhez képest vagyoni hátrányként fogalmazza meg a költségvetésbe történő befizetési kötelezettség nem teljesítése miatt bekövetkezett bevételkiesést is, valamint a költségvetésből jogosulatlanul igénybe vett vagy céltól eltérően felhasznált pénzeszközt is.

A költségvetési csalás tényállásában szereplő vagyoni hátrány elemét képező és az

adófizetési kötelezettséggel összefüggő bevételekiesés a jogszabályban vagy a hatóság aktusában előírt befizetési kötelezettség elmulasztásának eredménye. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el; azaz az elkövető tisztában van fizetési kötelezettségeinek lényeges tartalmával és azzal, hogy cselekményével a költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz, és mindezt kívánja, vagy legalábbis közömbös iránta.

Az adómegállapítás körében elkövethető költségvetési csalás bármilyen megtévesztő magatartással elkövethető. Az adókötelezettség megállapítása szempontjából jelentős tény (adat) hatóság elől történő elhallgatására a legegyszerűbben úgy kerülhet sor, hogy az adófizetésre kötelezett személy elhallgatja, eltitkolja, hogy adóköteles jövedelme keletkezett. Előfordulhat azonban, hogy adóbevallást tesz, abban azonban az adókötelezettség szempontjából jelentős adatok, tények tekintetében valótlanul nyilatkozik. Ez együtt járhat az adócsökkentés célját szolgáló hamis könyveléssel, vagy a könyvvezetési kötelezettség elmulasztásával.

Azonban a hamis könyvelés és a könyvvezetési kötelezettség elmulasztása mellett is az egyéb bizonyítékok számbavételével és értékelésével dönt a bíróság abban a kérdésben, hogy terheli-e az elkövetőt büntetőjogi felelősség.

Lényeges – az adott kérdéssel összefüggő – büntetőjogi joghátrány a vagyoneklobzás⁹².

A Kúria – bírói gyakorlatot orientáló – Bkv 95. számú véleményének III. pontjából következően a vagyoneklobzás nemcsak akkor rendelhető el, ha a vagyon megszerzője tudott a vagyon eredetéről. Annak van jelentősége, hogy a vagyonnal gazdagodott, és gazdálkodó szervezettel szemben is alkalmazható, ha az így szerzett vagyonnal gazdálkodó szervezet gazdagodott. Ilyenkor az elkövetővel vagy a bűncselekmény útján szerzett vagyonnal gazdagodott gazdálkodó szervezettel szemben a költségvetési bevétel csökkenésével azonos mértékű vagyoneklobzást kell elrendelni.

Amennyiben az adóval összefüggő bevételekiesés megfizetésére már kötelezte a bűncselekmény elkövetőjét vagy azt a gazdasági társaságot az adóhatóság vagy más bíróság, amelyik a költségvetési csalás elkövetése révén azzal gazdagodott, nincs helye vagyoneklobzásnak. Abban az esetben azonban, ha ez a kötelezés nem éri el a bíróság által megállapított bevételekiesés mértékét, az intézkedést – az egyéb feltételek fennállása esetén – a fennmaradó részre alkalmazni kell.

⁹² A Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontja szerint vagyoneklobzást kell elrendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett, a d) pontja szerint a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett. A (2) bekezdés szerint vagyoneklobzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra is, amellyel más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyoneklobzást a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni. Ugyanakkor az (5) bekezdés a) pontja szerint nem rendelhető el vagyoneklobzás arra a vagyonra, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetéül szolgál.

10. Összegző megállapítások

10.1. Bevezető gondolatok

A Kúria Joggyakorlat-elemző Csoportja a személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott becslési eljárással kapcsolatos vizsgálata komplex jellegű, hiszen a csoport munkájában bírák, elméleti és gyakorlati szakemberek vettek részt. Elsősorban az ítélkezési gyakorlat elemzése, és az abból levonható következtetések feltárása volt a cél, de természetesen a vizsgálat során figyelmet fordítottunk az adóhatósági gyakorlat jogszerűségének áttekintésére, és arra is, hogy az alkalmazandó joganyag megfelel-e az uniós és az alkotmányossági követelményeknek. Az elméleti és gyakorlati szakemberek közreműködése a tárgyhoz tartozó nemzetközi tapasztalatok áttekintésére is lehetőséget adott, így a Csoport megbeszélésein olyan nemzetközi vonatkozású kérdések is felmerültek, amelyek vizsgálata hasznosnak bizonyult a honi gyakorlat elemzése szempontjából is.

A Csoport vizsgálódásait és a módszerek kialakítását is áthatotta az a gondolat, hogy a jogszabály alkalmazása során figyelemmel kell lenni az adózó speciális helyzetére, és arra, hogy az általánostól eltérőek a bizonyítási szabályok.

Általánosságban elmondható, hogy az egy teljes évre lefolytatott, és nagy alaposággal elvégzett vizsgálat a bírósági gyakorlatban alapvető hiányosságot nem tárt fel, és az ítélkezési gyakorlat is egységesnek minősíthető. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy nincsenek jogértelmezési nehézségek, és olyan törvényi szakaszok, ahol a csoport tagjainak többsége a jogszabály módosításának indokoltóságát vetette föl.

A vizsgálatnak az is fontos megállapítása, hogy ennél a pertípusnál a bizonyítás módszerének, az időrendiségnek és az adózó megfelelő tájékoztatásának döntő jelentősége lehet, figyelemmel a részben már említett, speciális bizonyítási rendszerre. Az adózót jogait védő garancia-rendszer jogszabályi hátterének áttekintéséhez is segítséget nyújthat jelen vizsgálat, s a vizsgálati anyag több helyen utal a lehetséges irányokra.

Szükséges ismételten hangsúlyozni, hogy az aktavizsgálattal érintett ügyekben az Art. 2006. július 17. napjától hatályon azon szabályai, amelyeket a 2006. szeptember 15. napját követő vagyonszerzésekre kell alkalmazni, és amelyek kötött bizonyítást írnak elő (109. § (3)-(4) bekezdései) nem kerültek alkalmazásra. Ilyen ítélkezési gyakorlat hiányában a Joggyakorlat-elemző Csoport a jogszabály mikénti hatályosulására nézve megállapításokat nem tehetett.

10.2. Az ún. teljességi nyilatkozat

A vagyongyarapodási vizsgálattal érintett magánszemélyek egy része az ellenőrzési, illetve a közigazgatási hatósági, továbbá az elsőfokú bírósági eljárásban nem jogi képviselővel, hanem személyesen jár el. Ennél fogva az ún. teljességi nyilatkozatra történő felhívás kapcsán nem biztos, hogy a számára megfelelő, javára szóló törvényes lehetőséget

választja, és megtörténik az is, hogy a nyilatkozat kitöltése során jóhiszemű magatartása ellenére (pl. az időtávlát, vagy meg nem őrzött dokumentumok miatt) utóbb nehezen korrigálható, vagy magára nézve terhelő adatokat szolgáltat. Ennek előfordulását lehetővé teszi az is, hogy a vagyongyarapodási ügyekben alkalmazott ún. teljességi nyilatkozatot, mint speciális jogintézményt az Art. nem ismeri, nem szabályozza.

10.3. Nyitótétel

Az adóhatóság az adózó által előadott tények és adatok valóság tartalmát az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőző időszak tekintetében is vizsgálhatja, amennyiben az adózó állítása szerint vagyongyarapodásának forrása ebben az időszakban keletkezett. Fontos azonban azt is rögzíteni, hogy az adóhatóság elévült időszakra ellenőrzést nem végezhet, így a jogszabály nem írja elő az elévült időszak megtakarításai tényének, jogcímének és összegének feltárását. Az adóhatóságnak és a bíróságnak minden olyan adózó által indítványozott bizonyítást le kell folytatnia, amely alkalmas és szükséges a vitatott releváns tény, a nyitótétel meghatározásához. Elvi szinten két korlátot szükséges figyelembe venni, ha azt a kérdést vetjük fel, hogy az adóhatóságnak kell-e bizonyítania a pénzforgalmi mérleg nyitótételét. Egyfelől az ellenőrzött adóidőszak határai, másfelől az adó megállapításához való jog elévülési határideje jelent korlátot. A vizsgálattal érintett ügyek többségében az ellenőrzés kezdő időpontja megegyezik a legutolsó, még el nem évült adóévvvel. Ezekben az esetekben az adóhatóság nem jogosult arra, hogy ellenőrzési cselekményt végezzen, hogy bizonyítást folytasson a már elévült adóidőszakra vonatkozóan.

10.4. Az idősoros pénzforgalmi kimutatás

A Joggyakorlat-elemző Csoport az idősoros pénzforgalmi kimutatást olyan módszernek ítélte, amely alkalmas a valószínűsített adóalap megállapítására, azaz a bevételek és kiadások egybevetését követően a forráshiányok megállapítására. Az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

Egy ténylegesen felmerült kiadás fedezeteként csak a ténylegesen rendelkezésre álló és erre fordított pénzösszeg vehető számba, a bankszámlán lévő összeg csak akkor szolgálhat fedezetként, ha azt az adózó felvette és az adott kiadásra forrásként ténylegesen felhasználta. Ha a kiadások készpénzalapúak voltak, akkor a bankszámlán lévő összeg figyelembe vételére nincsen lehetőség. A bankszámlára eszközölt befizetések az adózó kiadásának minősülnek, a bankszámláról történő felvételek pedig bevételnek tekintendők.

Az idősoros készpénzforgalmi kimutatás felállításánál a házastárs forrástöbbletét figyelembe kell venni, erre értelemszerűen akkor kerülhet sor, ha erre az adózó kifejezetten hivatkozik és a házastársnál szja adónemben lefolytatott bevallások utólagos vizsgálatára irányuló vagy kapcsolódó ellenőrzés adatai vagy más bizonyítékok ezt alátámasztják.

Az idősoros pénzforgalmi kimutatás kapcsán kiemelt jelentősége van az ebbe felvett

adatoknak, és annak is, hogy ez minél előbb áttekinthető, követhető formában rendelkezésére álljon a revízióval érintett adózónak, hiszen csak ebben az esetben van lehetősége arra, hogy éljen az ellenbizonyítás lehetőségével, a hitelt érdemlő adatok szolgáltatásával.

Az idősoros pénzforgalmi kimutatás mellett a valószínűsített adóalap megállapítására alkalmas más módszerek is létezhetnek, azonban ilyen kidolgozott módszer alkalmazása a vizsgált gyakorlatban nem merült fel.

10.5. Az értesítési kötelezettség

A vizsgálat során tisztázni kellett, hogy az adózót értesítették-e külön a becslés alkalmazásáról, vagy ha ez nem történt meg kialakult-e jogvita. Tény, hogy az értesítés a vizsgált ügyek 64,9%-ban elmaradt, ám ennek ellenére csupán 6,6%-ot tett ki az emiatt benyújtott kifogások aránya. A bizonyítási teher általános jogi fogalma azt jelöli, hogy kinek a terhére esik a bizonyítatlanság, melyik fél viseli valamely tény nem bizonyított voltából eredő joghátrányokat. Könnyen belátható, hogy a speciális bizonyítási szabályok miatt garanciális jelentősége van az értesítés megtörténtének, tehát annak, hogy az adózó tudomást szerezzen a tényről.

10.6. A kapcsolódó vizsgálatok

Az áttekintett ítélkezési gyakorlat szerint a forrás megszerzésének hitelt érdemlő bizonyítása túlmutat egy ügylet esetleges megtörténtének okirati igazolásán. A becslési eljárás esetén az adózó számára biztosított igazolási lehetőség kapcsán az adóhatóságot terhelő tényállás-tisztázási kötelezettség csak az adózó által felajánlott bizonyíték vonatkozásában értelmezhető.

A kapcsolódó vizsgálat elrendelésére akkor kerül sor, ha a vizsgálat alá vont adózó állítását a kapcsolódó vizsgálatral érintett adózó bevallása vagy az érintett más adózó bevallása, illetve a nála korábban végzett ellenőrzés eredménye nem támasztja alá és a törvény egyéb rendelkezése nem zárja ki a kapcsolódó vizsgálat elrendelését.

Rögzíthető, hogy amennyiben az adózó olyan forrásra hivatkozik, amely az adóvizsgálattal nem érintett harmadik személyt érint (szerződéses kapcsolat, családi kapcsolat, stb.), a tényállás-tisztázási kötelezettség keretén belül indokolt a harmadik személy céllenőrzése, mert csak ilyen módon tisztázható az eljárás során, hogy rendelkezett-e a szükséges fedezettel az adott magánszemély vagy gazdasági társaság a forrás biztosításához. Az is tény, hogy ezen esetek mintegy felénél az adóhatóság kapcsolódó vizsgálatot folytatott le, s ebből megállapítható, hogy a kapcsolódó vizsgálat intézménye jelenleg is hatékonyan szolgálja a tényállás tisztázását, az adóhatóság a jelen gyakorlat szerint él ezen jogintézménnyel.

10.7. A KSH létminimumértékek figyelembe vételének lehetősége

A KSH adatai kiegészítő jellegűek, mivel az adóhatóságnak meg kell becsülnie egy átlagos létfenntartási költséget, használatuk – különösen adatszolgáltatás hiányában – konkrét jogi normát nem sért. Amennyiben az adóhatóság a vagyonosodási eljárásban a KSH létminimum értékeit alkalmazza az adózó kiadásaira, a központi adatoktól való eltéréshez részleteiben kimunkált, és igazolt adózói költségkimutatás szükséges.

10.8. Záró gondolatok

A Joggyakorlat-elemző Csoport több hónapos kutató és elemző-vitázó munkája során számos értékes, olykor egymásnak ellentmondó gondolat, javaslat és megállapítás merült fel. Az ellentmondások feloldására számos esetben a többségi szavazás módszerét kellett alkalmazni azzal, hogy valamennyi kisebbségben marad vélemény is helyet kap a Joggyakorlat-elemző Csoport munkáját képező teljes anyagban.

11. Javaslatok, ajánlások

11.1. Az ún. teljességi nyilatkozathoz kapcsolódó javaslat

A vizsgálatot végző Joggyakorlat-elemző Csoport álláspontja szerint törvényben kellene rögzíteni, hogy az ún. teljességi nyilatkozat alkalmazására az ellenőrzés mely szakaszában kerülhet sor, teljesítése kötelező-e vagy sem, ha igen milyen határidő alatt, az beszámít-e vagy sem az ellenőrzés határidejébe, és azt is, hogy elmulasztása jár-e, ha igen akkor milyen jogkövetkezéssel. Ilyen tartalmú rendelkezések megalkotását indokolná az is, hogy a hatályos jogszabályok értelmében az adózótól csak hitelt érdemlő adatok fogadhatók el a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérés igazolására, és a joggyakorlat elemzéssel nem érintett bevallási időszakokban már a kötött bizonyítás szabályai lesznek irányadók, amelyekre figyelemmel az adózó garanciális jogainak érvényesülését még az eddiginél is jobban biztosítani kell. A Joggyakorlat-elemző Csoport ezért egyértelműen az Art. kiegészítését javasolja. Célszerű egy olyan szabály megalkotása lenne, amely kizárná az ún. teljességi nyilatkozat tételét az ellenőrzési eljárás megkezdésekor. Az írásbeli nyilatkozat megtételére – az ellenőrzés időtartamába nem számító – legalább 30 napos határidőt lenne szükséges biztosítani.

11.2. Az értesítési kötelezettséghez kapcsolódó javaslat

A bizonyítási teher általános jogi fogalma valamennyi jogágban azt jelöli, hogy kit terhel a bizonyítatlanság, azaz melyik fél viseli valamely tény nem bizonyított voltából eredő

joghátrányokat. Szabályozása garanciális jellegű, az általános szabályokhoz képest speciális, tartalmában a teher megfordulását jelentő normák alkalmazása esetén indokolt annak elvárása, hogy az érintetteket erről értesítsék. Tekintettel arra, hogy az adóbecslés, - jöllehet jellemzően önhibán alapulóan -, az adózó jogait korlátozó jogintézmény, ezért szükséges az eljárási szakaszhatár Art-beli kifejezett meghatározása, és az értesítési kötelezettség szabályozása. Ezt indokolja az is, hogy a becslés jogalapja beálltának más a súlya például egy illeték ügyben [108. § (3) bekezdés a) pont] és más az ún. vagyonosodási ügyben.

12. A vizsgálati tárgykörre vonatkozó és a Bírósági Határozatokban, továbbá folyóiratokban közzétett eseti döntések, valamint 10 évnél nem régebbi kúriai (legfelsőbb bírósági) döntések feldolgozása

Az eseti döntések Complex-Jogtár szerinti jelölése több esetben elírást tartalmaz. Erre tekintettel az eseti döntéseknél mindenkor a nyomtatásban történt megjelenés szerinti számozást vettük alapul, feltüntetve az érintett lapszámot.

12.1. Közzétett elvi bírósági határozatok

- **EBH 2003.993. (Kvf.V.40.113/2001.)**

Nincs helye a közigazgatási határozat hatályon kívül helyezésének a tényállás tisztázatlansága címén, ha további bizonyítástól sem várható eredmény. (Pp. 206.§.)(Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2003/2.).

- **EBH 2006. 1462. (Kfv.I.35.216/2005.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell hitelt érdemlő adatokkal igazolnia (2003. évi XCII. törvény 108. §, 109. §). Elévült időszak vizsgálata. (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2006/1.).

- **EBH 2006. 1569 (Kfv.I.35.022/2006.)**

Házastársi vagyontársaság fennállása alatt azt a házastársat terheli adókötelezettség, aki a jövedelemszerzés jogcímének jogosultja (2003. évi XCII. törvény 109. §; 1995. évi CXVII. törvény 4. §, 28. §). (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2006/2.).

- **EBH 2007. 1654 (Kfv.I.35.472/2006.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja [1990. évi XCI. törvény 60/A. §, 2003. évi XCII. törvény 109. § (2) bek.]. (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2007/1.).

- **EBH 2007. 1731 (Kfv.I.35.304/2006.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell hitelt érdemlő adatokkal igazolnia. Az olyan utólag képződött jövedelem, amely a vagyongyarapodás időpontjában még nem állt rendelkezésre, nem lehet a vagyongyarapodás fedezete, ez csak a megszerzését követően felmerült kiadásokra nyújt igazolt fedezetet (2003. évi XCII. törvény 108-109. §). (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2007/2.).

- **EBH 2009. 2002. (Kfv.I.35.192/2008.)**

A becsléssel bizonyítási módszer, amelynek alkalmazásáról az adóhatóságnak értesítési kötelezettsége nincs. (2003. évi XCII. törvény 106.§, 108.§ 109. §.) (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2009/1.).

- **EBH 2010. 2184. (Kfv. I. 35.447/2009.)**

A személyi jövedelemadónál a belföldi vagy külföldi illetőséget a létérdekek központja

alapján kell meghatározni (1952. évi III. törvény 106. §, 107. §, 109. §, 237. §). A vagyonosodási vizsgálat lefolytatásának előfeltétele a belföldi illetőség a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 2.§ (4) bekezdés és 3.§ 2/ pontja alapján. (Megjelent: Legfelsőbb Bíróság Határozatainak Hivatalos Gyűjteménye 2010/1.)

12.2. Közzétett eseti döntések (BH)

- **BH2006. 289 (Pfv. III. 20.373/2005.)** 2006/9.

A jogszabály előírásainak nem felel meg az a határozat, amelynek az indokolásából kell feltételezni azt a döntést, amelyet pontos és félreérthetetlen megfogalmazásban a rendelkező résznek kell tartalmaznia (Pp. 213. §, 215. §).

- **BH 2007. 142. (Kfv.I.35.101/2006.)**

A vagyonosodási vizsgálat során is a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést hitelt érdemlő adatokkal lehet igazolni (2003. évi XC. tv. 97. §, 108. § és 109. §-a). (Megjelent: BH, 2007/4. sz.).

- **BH 2007. 209. (Kfv.I.35.104/2006.)**

Az adózó vagyongyarapodási vizsgálata során becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell bizonyítania [2003. évi XCII. tv. 109. §]. (Megjelent: BH, 2007/6. sz.).

- **BH 2007. 246. (Azonos az EBH 2006.1569-el. Kfv.I.35.022/2006.)**

Házastársi vagyonközösség fennállása alatt is azt a magánszemélyt terheli adókötelezettség, aki a jövedelemszerzés jogcímének jogosultja [2003. évi XCII. tv. 109. §; 1995. évi CXVII. tv. 4. §, 28. §]. (Megjelent: BH, 2007/7. sz.).

- **BH 2008. 104. (Kfv.I.35.524/2006.)**

A vagyongyarapodás forrásaként megjelölt hozzátartozói juttatás meglétét az adózónak hitelt érdemlő módon igazolnia kell [2003. évi XCII. tv. 109. §]. (Megjelent: BH, 2008/4. sz.).

- **BH 2010. 55. (Kfv.V.35.546/2008.)**

A bevallások utólagos ellenőrzése során, a vagyonosodási vizsgálatban az adóhatóság becslés alkalmazása nélkül is eljárhat. Egy másik adózó ellenőrzése miatt lefolytatott kapcsolódó vizsgálatban nem alkalmaztak becslést, hanem az adóhatóság elfogadta a feltárt adatokat, melyek nem igazolták a másik adózó által hivatkozott, kapott kölcsönt. [2003. évi XCII. tv. 106. §, 1952. évi III. tv. 164. §]. (Megjelent: BH, 2010/2. sz.).

- **BH 2010. 107. (Kfv.V.35.499/2008.)**

Vagyonosodási vizsgálatban is a teljes bizonyító erejű magánokirat a benne szereplő tények valódiságát nem bizonyítja, a nem ügyleti tanúk vallomását pedig megfelelő súllyal kell értékelni [2003. évi XCII. tv. 108. §, 109. §, 1952. évi III. tv. 163. §, 164. §]. (Megjelent: BH, 2010/4. sz.).

- **BH 2010. 108. (Kfv.V.35.004/2009.)**

A becslés bizonyítási módszer, amelynek alkalmazásáról az adóhatóságnak külön értesítési kötelezettsége nincs [2003. évi XCII. tv. 93. §, 106. §, 108. § 109. §]. (Megjelent: BH, 2010/4. sz.).

- **BH2010. 132. (Kfv. V. 35.014/2009.)** 2010/5.

Ha az ítélet rendelkező része és indokolása nem áll összhangban és az ítélet nem felel meg az 1952. évi III. törvény 206. § (1) bekezdésében, 221. § (1) bekezdésében foglaltaknak, akkor felülbírálatra nem alkalmas.

- **BH 2010. 170. (Kfv.V.35.214/2009.)**

Vagyonosodási vizsgálat bizonyítási szabályai. [1995. évi CXVII. tv. 28. §, 2003. évi XCII. tv. 108. §, 109. §]. (Megjelent: BH, 2010/6. sz.).

- **BH 2010. 282. (Kfv.V.35.438/2009.)**

Az adóhatóság nem sért bizonyítási eljárási szabályokat azzal, ha meg nem állapított jogsértésre nem folytat bizonyítást vagyonosodási vizsgálatban [2003. évi XCII. tv. 109. §, 97. §, 1995. évi CXVII. tv. 28. § 1952. évi III. tv. 164. §, 206. §]. (Megjelent: BH, 2010/10. sz.).

- **BH 2011. 116. (Kfv.V.35.318/2010.)**

Ha a bíróság a perben bizonyítottanak értékeli a kölcsönügyletet, jogszerű az arra folytatott bizonyítási eljárása, hogy a kapott pénzzel az adózó a vizsgált időszak kezdetén rendelkezett-e [2003. évi XCII. tv. 109. §, 1995. évi CXVII. tv. 28. §, 1952. évi III. tv. 163. §]. (Megjelent: BH, 2011/4. sz.).

- **BH 2011. 117. (Kfv.V.35.214/2010.)**

A súlyosbítási tilalom nem érvényesülhet, ha az adóhatósági ellenőrzés nem fejeződött be és az adóhatósági eljárásban nem született jogerős határozat [2003. évi XCII. tv. 108. §, 109. §, 140. §, 142. §, 1995. évi CXVII. tv. 4. §]. (Megjelent: BH, 2011/4. sz.).

- **BH 2012. 179. (Kfv.V.35.474/2011.)** 2012/7. (eljárési kérdés)

Felülvizsgálati eljárásban - annak rendkívüli jogorvoslati jellege miatt - nincs helye bizonyítás felvételének a bizonyítékok ismételt egybevetésének, felülmérlegelésének. Hitelt érdemlő adat. (2003. évi XCII. tv. 97. §, 109. §, 1952. évi III. tv. 206. §, 221. §, 270. §, 275. §). (Megjelent: BH, 2012/7. sz.).

- **BH 2012. 252. (Kfv.I.35.271/2011.)**

Amennyiben az adóhatóság becslési eljárásban valószínűsítéssel állapítja meg az adó alapját és ennek jogalapját, illetve az összegszerűsége megfelelését az adózó vitatja, ennek bizonyítása az adózóra hárul, különösen, ha a vizsgálati időszakot megelőző (elévülés előtt) időszak jövedelmeire, illetve kiadásaira hivatkozik (2003. évi XCII. törvény 94. §, 109. §, 1952. évi III. törvény 163. §, 164. §). (Megjelent: BH, 2012/10. sz.).

- **BH 2013. 109. (Kfv.I.35.723/2011.)**

Az adóhatóságot az Art. 109. § (1) bekezdése feljogosítja arra, hogy a kiadások valós árát is vizsgálja. Amennyiben a felperesi előadás e körben sem valós, úgy a kiadásokat is becsléssel állapíthatja meg [2003. évi XCII. tv. 109. § (1) bek.]. (Megjelent: BH, 2013/4. sz.).

12.3. Adó és Ellenőrzési Értesítőben megjelent eseti döntések

- **AEÉ 2006/2. (Kfv.I.35.040/2005/5.)**

I. Ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával és az életvitelére fordított kiadásokkal nincs arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját is becsléssel állapítja meg.

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell hitelt érdemlő adatokkal igazolnia. [2003. évi XCII. törvény 109. § (1) és (3) bekezdése].

- **AEÉ 2009/14. (Kfv.I.35.141/2008/5.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Ugyanakkor a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség keretében megtett vagyonyilatkozat - mint írásbeli nyilatkozat - önmagával, tehát a nyilatkozat megtételével nem igazolja a benne foglalt adatokat.

- **AEÉ 2010/2 (Kfv.V.35.439/2008/5.) (Azonos az AEÉ 201/5. esettel.)**

I. A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Ugyanakkor jelentősége van a nyilatkozatok és bizonyítékok előterjesztése időpontjának, és a kronológiai sorrendiséget e tekintetben is értékelni kell. A rendkívüli jogorvoslati eljárásban nincs helye a bizonyítékok ismételt egybevetésének, felülmérlegelésének. A bíróság a közigazgatási határozatot - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - a meghozatalakor hatályban volt jogszabályok és fennálló tények alapján vizsgálja felül

II. A kölcsönszerződések kapcsán a közjegyzői hitelesítés kizárólag azt tanúsítja, hogy a hiteles másolat mindenben szó szerint megegyezik a közjegyzőnek eredetiként felmutatott okirattal, de azt, hogy a benne foglalt gazdasági esemény ténylegesen végbe ment-e ott, és akkor és olyan formában, ahogyan azt az okirat rögzíti, a közjegyző nem tudja igazolni [az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 108-109. §; a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 196. §, 275. § (1) bekezdés, 339/A. §].

12.4. Adó- és Vámértésítőben megjelent eseti döntések

- **AVÉ 2012/2. (Kfv.V.35.386/2010/6.)**

A pénzforgalmi vagyonszámlákban csak azok a tételek szerepelhetnek, amelyeket a felperes készpénzben felvett, illetve befizetett. Az a pénzösszeg, amely számlapénz, mind addig, amíg fel nem vették (át nem utalták) a számlán van, így felvétele hiányában nem fizettek vele, kiadások fedezetére nem fordították, a pénzforgalmi vagyonszámlákban tehát nem szerepeltethető. [az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 97. § (4), (6) bekezdései, 109. § (1)-(3) bekezdései].

- **AVÉ 2012/3. (Kfv.V.35.094/2011/5.)**

Az adózás rendjéről szóló törvény, illetve a személyi jövedelemadóról szóló törvény személyi hatálya alól nem kizárt a kiskorú, a tanulói jogviszonyban lévő magánszemély, ezért reá is

alkalmazandóak e törvények rendelkezései. Kiskorú személyre vonatkozóan jogszerűen folytathat az adóhatóság adóellenőrzést, és annak keretében - jogszabály kizáró rendelkezése hiányában - vagyonosodási vizsgálatot. [az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 3. § (1) bekezdése, 109. § (1)-(3) bekezdése; a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja tv.) 1. §-a, 2. §-a, 4. § (1) bekezdése, 28. §-a].

- **AVÉ 2012/3. (Kfv. V. 35.094/2011/5.)**

Az adózás rendjéről szóló törvény, illetve a személyi jövedelemadóról szóló törvény személyi hatálya alól nem kizárt a kiskorú, a tanulói jogviszonyban lévő magánszemély, ezért reá is alkalmazandóak e törvények rendelkezései. Kiskorú személyre vonatkozóan jogszerűen folytathat az adóhatóság adóellenőrzést, és annak keretében - jogszabály kizáró rendelkezése hiányában - vagyonosodási vizsgálatot.

- **AVÉ 2013/5. (Kfv.V. 35.128/2012/15.)** (eljárési kérdés)

III. Az alperes határozatában, illetve a jogerős ítéletben megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárásra is irányadó, amennyiben az hiánytalan, iratszerű, a bizonyítékok helytálló mérlegelésén alapul, illetőleg a jogerős ítélet esetében megfelel a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 206. § (1) bekezdésében, 221. § (1) bekezdésében foglaltaknak.

12.5. A Közigazgatási-gazdasági Döntvénytár

- **KGD 2006. 114 (Kfv.I.35.216/2005.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell hitelt érdemlő adatokkal igazolnia. Az adózónak nem kötelezettsége, de érdekkörébe tartozik állításának hiteles adatokkal történő igazolása. (2003. évi XCII. törvény 108. §, 109. §). (Megjelent: KGD, 2006/7 – július).

- **KGD 2007. 30. (Kfv.I.35.347/2005.)**

A vagyongyarapodásra vonatkozó vizsgálat során figyelembe vehető körülmények és a bizonyítási teher szabályai. (2003. évi XCII. törvény 108-109. §). (Megjelent: KGD, 2007/2. - február).

- **KGD 2007. 140 (Kfv.I.35.375/2005.)**

Adóeljáráásban a becslés jogalapja fennáll, ha a bevallott és az adóhatóság által igazoltan megállapított jövedelem nem áll összhangban a kiadásokkal (1952. évi III. törvény 177. §, 2003. évi XCII. törvény 108-109. §). (Megjelent: KGD, 2007/6 – június).

- **KGD 2007. 142 (Kfv.I.35.185/2006.)**

Vagyongyarapodás megállapítása során a becslés alkalmazása, bizonyítékok értékelése (2003. évi XCII. törvény 109. §, 1952. évi III. törvény 164. §). (Megjelent: KGD, 2007/6 – június).

- **KGD 2007. 265. (Kfv.I.35.073/2006.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózónak kell hitelt érdemlő adatokkal igazolnia. (1952. évi III. törvény 206.§ 221.§, 2003. évi XCII. törvény 108-109. §). (Megjelent: KGD, 2007/11 - november).

- **KGD 2007. 293. (Kfv.I.35.496/2006.)**

A becsléssel alkalmazásának törvényi feltételei, felüellenőrzés elrendelésének bírósági felülvizsgálata. (2003. évi XCII. törvény 109. §, 116.§). (Megjelent: KGD, 2007/12 - december).

- **KGD 2008. 66. (Kfv.I.35.530/2006.)**

Adóügyben a bizonyítási teher a becslési eljárás tekintetében az adóhatóságot terheli; a hitelt érdemlő bizonyítékok köre (2003. évi XCII. törvény 108-109. §). (Megjelent: KGD, 2008 /4 - április)

- **KGD 2008. 146. (Kfv.I.35.089/2007.)**

A vagyongyarapodás vizsgálata során az adóhatóságnak kell bizonyítania a becslési eljárás feltételeinek fennállását (2003. évi XCII. törvény 109. §). (Megjelent: KGD, 2008 /7-8 július-augusztus).

- **KGD 2008. 147. (Kfv.I.35.054/2007.)**

Az Art. eljárási jogszabály, ezért alkalmazni kell olyan adóév tekintetében is, amely hatálybalépését megelőző időszakban volt. A becslés alkalmazhatósága nem anyagi jellegű, hanem eljárásjellegű jogszabály. (2003. évi XCII. törvény 109. §). (Megjelent: KGD, 2008 /7-8 július-augusztus).

- **KGD 2009. 109. (Kfv.I.35.027/2008.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja (2003. évi XCII. törvény 97., 109. §; 1952. évi III. törvény 221. §). (Megjelent: KGD, 2009/5 - május).

- **KGD 2009. 242 (Kfv.I.35.347/2008.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. (2003. évi XCII. törvény 109. §). (Megjelent: KGD, 2009/11. - november).

- **KGD 2010. 90. (Kfv.I.35.241/2008.)**

Felülvizsgálati eljárásban nem kerülhet sor a bizonyítékok ismételt egybevetésére, felülmérlegelésre . Kapcsolódó vizsgálat egy másik adózó ellenőrzésére tekintettel, elfogadták a felperes igazolt jövedelmét, de becslést nem alkalmaztak. (1952. évi III. törvény 206. §, 221. §). (Megjelent: KGD, 2010/4 – április).

- **KGD 2010. 100. (Kfv.V.35.262/2009.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Az életszerűsége hivatkozás nem elégséges. (2003. évi XCII. törvény 109. §; 1952. évi III. törvény 3. §, 164. §, 206. §, 221. §. (Megjelent: KGD, 2010/5 – május).

- **KGD 2010. 101. (Kfv.I.35.231/2009.)**

Az adóalaptól való eltérés hitelt érdemlő bizonyítása érdekében szükségessé válhat szakértő kirendelése, tagi kölcsön kapcsán. Az adóhatóság a Csjt. szabályait figyelembe vette, de figyelemmel kellett lenni a házassági vagyoni jogi szerződésre is. (2003. évi XCII. törvény 109. §; 1952. évi III. törvény 177.§.) (Megjelent: KGD, 2010/5 – május).

- **KGD 2010. 122. (Kfv.I.35.227/2009.)**

A becslési eljárásról nem kell külön értesíteni az adózót, a becslés nem ellenőrzési fajta, hanem az ellenőrzés lefolytatásának egyik módszere (2003. évi XCII. tv. 109. §). (Megjelent: KGD, 2010/6 – június).

- **KGD 2010. 123. (Kfv.I.35.241/2009.)**

A vagyongyarapodás forrásának feltárása során a családban - mint gazdálkodási egységben - a bizonyított pénzmozgással szemben nem lehet döntő jelentőséget tulajdonítani annak, hogy személy szerint ki a bevétel jogosultja (2003. évi XCII. tv. 108-109. §). (Megjelent: KGD, 2010/6 – június).

- **KGD 2010. 142. (Kfv.I.35.385/2009.)**

Jövedelembecslési eljárásban a házastárs bevételeire nem elég forrásként hivatkozni, bizonyítani kell, hogy azt az adózó kiadásainak fedezetként használták fel. (2003. évi XCII. tv. 109. §), 1952. évi IV. tv. 27.§). (Megjelent: KGD, 2010/7-8 július-augusztus).

- **KGD 2010. 143. (Kfv.I.35.313/2009.)**

Vagyonosodási eljárásban az adózó érdeke, hogy adattal igazolja a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést (2003. évi XCII. tv. 109. §). (Megjelent: KGD, 2010/7-8 július-augusztus).

- **KGD 2010. 256. (Kfv.V.35.082/2009.)**

A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó igazolhatja hitelt érdemlő adatokkal (2003. évi XCII. tv. 108-109. §; 1952. évi III. tv. 206., 221. §). (Megjelent: KGD 2010/12 december).

- **KGD 2011. 16. ((Kfv.V.35.004/2010.)**

A kétséget kizáróan nem bizonyított tény - a becslési eljárás kivételével - az adózó terhére nem értékelhető. A bizonyítás klasszikus szabályai, utalással a becslésre. (1952. évi III. tv. 206. §, 221. §; 2003. évi XCII. tv. 97. §). (Megjelent: KGD, 2011/2 február).

- **KGD 2011. 34. (Kfv.I.35.273/2010.)**

Jövedelembecslési eljárás során a KSH létminimumértékekkel szemben nincs lehetőség egyes külön tételek levonására, részleges igazolására (2003. évi XCII. tv. 109. §). (Megjelent: KGD 2011/3 - március).

- **KGD 2011. 69. (Kfv.V.35.554/2009.)** 2011/5/77.

Felülvizsgálati eljárásban a jogerős ítélet csak a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályok alapján vizsgálható felül A bizonyítás szabályai a becslési eljárásban. (1952. évi III. tv. 272. §, 275. §; 2003. évi XCII. tv. 109. §). (Megjelent: KGD 2011/4 - április).

- **KGD 2012. 64. (Kfv.I.35.372/2008.)**

A rendkívüli jogorvoslati eljárásban nincs helye a bizonyítékok felülmérlegelésének. A bizonyítás szabályai a becslési eljárásban. (1952. évi III. tv. 206. §, 221. §, 275. §)(Megjelent: KGD 2012/2 – március).

- **KGD 2012.137. (Kfv.V.35.318/2011.)** 2012/7-8/156.
Pénzforgalmi mérleg értékelése vagyonosodási vizsgálatban, a bizonyítás kérdései. (2003. évi XCII. tv. 109. §, 1995. évi CXVII. tv. 4. §, 28.§) (Megjelent: KGD 2012/7-8, július-augusztus)
- **KGD 2012.139 (Kfv.V.35.162/2011.)** 2012/7-8/58.
Értékcsökkenés leírása jövedelemkivételként, mint pénzmozgással nem járó "quasi" jövedelem pénzforgalmi vagyonszerzésben nem szerepeltethető. (2003. évi XCII. tv. 109. §, 1995. évi CXVII. tv. 2. §, 4. §, 28. §, 52. §) (Megjelent: KGD 2012/7-8/., július-augusztus)
- **KGD 2012. 189. (Kfv. V.35.758/2011.)**
A vagyonosodási vizsgálat során meghozott határozat jogszerűségét vitató keresetet a felperesnek bizonyítania kell [2003. évi XCII. tv. 109. § (1), (3) bek.; 1995. évi CXVII. tv. 4. § (1) bek., 28. § (1) bek.; 1952. évi III. tv. 164. § (1) bek., 221. § (1) bek.]. (Megjelent: KGD, 2012 /10. október).
- **KGD 2013. 57. (Kfv.I.35.683/2011.)**
Az egyéni vállalkozás elkülönül a magánszemélytől, a felek együttes vizsgálata nem kötelező az adóhatóság részére [2003. évi XCII. tv. 108-109. §]. (Megjelent: KGD, 2013 /4 – április).
- **KGD 2013. 112. (Kfv.I.35.017/2012/9.)**
Ha vagyonosodási vizsgálat során az ügyfél a megállapított forráshiány fedezeteként kölcsönszerződésre hivatkozik, meg kell vizsgálni, hogy a kölcsönadó valóban képes volt-e adott időben és összeggel kölcsön nyújtani. (2003. évi XCII. tv. 109. § (1), (3) (9) bek.) (Megjelent: KGD, 2013/7-8.).
- **KGD 2013. 114. (Kfv.V.35.006/2012/4.)**
A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja, e körben a bíróság hivatalból bizonyítást nem vehet fel. (2003. évi XCII. tv. 97.§ 109. , 142.§ (1) bek., 1952. évi III. tv. 221.§ 275.§ 3.§ (3) bek., 164.§ 336/A.) (Megjelent: KGD, 2013/7-8.).
- **KGD 2013. 191. ((kfv.I.35.559/2011/5.)**
Az adóhatóság nem hagyhatja figyelmen kívül a kiadások és bevételek időrendiségét, ezért fennáll a becslés jogalapja akkor is, ha éves szinten a kiadások nem haladják meg a bevételek összegét. (2003. évi XCII. tv. 108.§ 109. §) (Megjelent: KGD, 2013/11- december).

12.6. Alkotmánybíróság határozatai

- **57/1995. (IX. 15.) AB határozat**

ABH oldalszáma: 1995/284

Kelte: Budapest, 1995.09.12

1) Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló, a gazdasági stabilizációt szolgáló egyes törvénymódosításokról rendelkező, az 1995. évi

XLVIII. törvény 3. §-ával módosított 1991. évi XC. törvény (a továbbiakban: Szja. tv.) 29/A. § (7) bekezdésében foglalt rendelkezés alkalmazásánál alkotmányos követelmény az, hogy lehetőség nyíljenk a magáncélú használatból kizárt gépkocsi esetében a vélelemmel szembeni bizonyításra.

2) Az Alkotmánybíróság az Szja. tv. 29/A. § (7) és (10) bekezdése elleni indítványok alkotmányellenességének utólagos megállapítására vonatkozó indítványokat, illetve megsemmisítésükre irányuló kérelmeket elutasítja.

3) Az Alkotmánybíróság a módosított 29/A. § (6), (8), (9), (11), (14) bekezdésére vonatkozó indítványokat visszautasítja.

- **26/2004. (VII. 7.) AB határozat**

ABH oldalszáma: 2004/398

Kelte: Budapest, 2004.07.05

Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi törvény 20.§ (1) bekezdése, 24.§ (2) bekezdése, 24.§ bekezdése, 24.§ (9) bekezdés a) pontja, (10) bekezdése, 48.§ (1)-(5) bekezdése, 55. § (4) bekezdése, 101.§ (1) és (3) bekezdése, 102.§ (1) és (3) bekezdése, 109.§ (1) bekezdése, 132.§-a, 151.§ (2) bekezdése, 168.§ (3) bekezdése, 172.§ (8) bekezdése, alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

- **125/B/2005. AB határozat**

ABH oldalszáma: 2008/2212

Kelte: Budapest, 2008.05.26

Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§ (1) és (3) bekezdése alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése iránti indítványokat elutasítja. Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 108.§-a és 109.§ (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése iránti

indítványt visszautasítja.

- **8/2007. (II. 28.) AB határozat**

ABH oldalszáma: 2007/148

Kelte: Budapest, 2007.02.27

1) Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 6. § (5)-(9) bekezdései alkotmányellenesek, ezért azokat a jelen határozat kihirdetése napjával megsemmisíti.

2) Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról rendelkező 2006. évi LXI. törvény 225. § (16) bekezdése alkotmányellenes, ezért azt a jelen határozat kihirdetése napjával megsemmisíti.

- **329/B/2007. AB határozat**

ABH oldalszáma: 2010/1679

Kelte: Budapest, 2010.09.13

Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 172.§ (1) bekezdése l) pontjának „különösen ilyennek minősül, ha a becslés során az adózó bizonyítékként más adózót is érintő szerződéses kapcsolatra vagy egyéb ügyletre hivatkozik, és az ez alapján lefolytatott kapcsolódó vizsgálat az adózó bizonyítási indítványában foglaltakat nem támasztja alá,” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

- **1015/B/2008. AB végzés**

ABH oldalszáma: 2009/2987

Kelte: Budapest, 2009.10.20

Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§ (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszünteti.

- **498/B/2009. AB határozat**

ABH oldalszáma: 2010/2046

Kelte: Budapest, 2010.05.04

Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§-a alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt elutasítja. Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény 66/G-66/H. §-aival, valamint az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 108-109.§-aival összefüggésben benyújtott alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

- **458/B/2010. AB határozat**

ABH oldalszáma: 2011/2123

Kelte: Budapest, 2011.05.30

1. Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§ (3) bekezdésének 2006. július 14. Napjáig hatályos szövege alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§ (1) bekezdésének 2007. december 31. napjáig hatályos szövege alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 109.§-ával kapcsolatban előterjesztett, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.

- **7/2013. (III. 1.) AB határozat (bírói döntéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panasz)**

ABH oldalszáma:

Kelte: Budapest, 2013.02.26

Az Alkotmánybíróság a Budapest Környéki Törvényszék 6.K.26.852/2011/10. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított részében elutasítja.

Indítványozó (felperes) álláspontja szerint a kifogásolt bírósági ítélet külön indokolás nélkül elfogadta az alkalmazott vagyommérleg típusát, és a vagyommérleg törvényességéről nem adott számot. Az adóhatóság által az adott ügyben alkalmazott készpénzforgalmi szemléletű vagyommérleg nem felel meg az Art. 108.§ (1) bekezdésében, illetve az Art. 109.§ (1) bekezdésében foglalt követelményeknek. Álláspontja szerint a készpénzforgalmi szemléletű vagyommérleg a bevételeket a felmerülésük tényleges időpontjához képest később, míg a kiadásokat a felmerülésük tényleges időpontjához képest előbb jelzi, így egy valójában nem létező forráshiányt mutat. Sérült a tisztességes eljárás követelménye.

Alkotmánybíróság: A Budapest Környéki Törvényszéknek vizsgálta és döntött abban a kérdésben, hogy az adóigazgatási eljárás során a becslés feltételeinek bizonyítása érdekében alkalmazott készpénzforgalmi szemléletű vagyommérleg megfelel-e az Art. 108.§ (1) bekezdésében, illetve az Art. 109.§ (1) bekezdésében foglalt törvényi szabályoknak. Egyéb hivatkozásait pedig nem indokolta az indítványozó.

13. A vizsgálati tárgykörre vonatkozó jogirodalom bemutatása

13.1. Monográfiák

- A becslési eljárás módszerei / [írták Patakiné Till Hilda, Kocsis Zsuzsa]. - Budapest: Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal: Bilanz, 1992. - 69 p. - (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Vizsgálati Módszertani Bizottság kiadványa; 167/a.). – ISBN 963-7928-23-5
- A becslési eljárás módszerei az egyéni és társas vállalkozásoknál / [szerzők Borzi Miklós, Csányi László, Kaposi Tamás]. - [Budapest]: Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal: Bilanz, 1991. - [4], 71 p. - (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Vizsgálati Módszertani Bizottság kiadványa; 167.). – ISBN 963-7928-14-6
- A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései / szerk. Gál István László; [közread. a] Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszék. - Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2005. - 122 p. – ISBN 963-642-038-6
- A pénzmosás megelőzése és megakadályozása / Marton Bernadett. - Budapest: Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ: Külügyminisztérium, 2003. - 36 p. - (Európai füzetek, ISSN 1589-4509; 39.).
- Adótörvények, 2013 / [szerk.] Vámosi-Nagy Szabolcs. - Budapest: Kompkonzult, 2013. - 2 db. - ISSN 1216-8149
- Az adóeljárás törvény egységes szerkezetben, magyarázatokkal / kiad. a Saldo

- Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt. - Budapest Saldo 2010-. – ISSN 2062-8285
- Az adózás nagy kézikönyve / Szakács Imre. - Budapest: CompLex, 2013. - 1880 p. - (Meritum, ISSN 1788-6198). – ISBN 978-963-295-258-1
 - Az adózás nagy kézikönyve / Szakács Imre. – Budapest: Complex, 2012. – 1800 p. – ISBN 978-963-224-999-5
 - Az új adójog magyarázata, 2010: az adózás rendje, az általános forgalmi adó, a társasági adó, a személyi jövedelemadó, az egyszerűsített vállalkozói adó (eva), az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (ekho) / Fejes Eszter et al. – Budapest: HVG-ORAC, 2010. – 1013 p. – ISBN 978-963-258-082-1
 - Becslési eljárás módszerei az ellenőrzési gyakorlatban / [szerzők Szilágyi József et al.]; [szerk. Sibinger Márta]. - Budapest: Kompkonzult, 1998. - 114 p. ; 24 cm. - (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Vizsgálati Módszertani Bizottság kiadványa; 167/b). – ISBN 963-9142-09-3
 - A vagyonyilatkozat és a vagyongyarapodási vizsgálat jogi, módszertani kérdései / [Dávid P, Hazafi Z, Sipos-Szabó Zs].- Budapest: Complex Kiadó, 2009.
 - Vagyonosodási vizsgálatok – APEH tapasztalatok / [szerzők Bertalan Rudolf, dr. Linczmayer Szilvia, dr. Hocz Ágnes, dr. Hódyné dr. Kálóczy Eszter, Tamásné dr. Kajati Zsuzsanna,]. - Budapest: Saldo Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., 2008. – ISBN 978-963-638-257-5

13.2. Szakdolgozatok, doktori dolgozatok

Szegedi Tudományegyetem

Almási Mónika (2009) Adóelkerülés megvalósításának módjai és lehetséges kezelése. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. GTK. közgazdász-gazdálkodási szak.

Bodor Sándor (2007) A végrehajtási eljárás és problémái a szabálysértési jogban. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. ÁJK. Jogász szak.

Dr. Cseri András (2008) A nem hiteles bizonylatok adójogi megítélése és a „kellő körültekintés”. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. GTK. Jogász-közgazdász szak.

Dr. Molnár Ágnes (2008) A vagyonosodási vizsgálatok jogszabályi hátterének alkalmazhatósága a gyakorlati tapasztalatok tükrében. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. GTK. Jogász-közgazdász szak.

Dr. Radácsi Livia (2007) Az adóhatósági ellenőrzés, különös tekintettel a vagyongyarapodási vizsgálatokra. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. GTK. Jogász-közgazdász szak.

Dr. Sipeki Gergely (2006) Az adólevonási jog, mint az általános forgalmi adórendszer gazdasági kapcsolatokat szervező eleme, különös tekintettel a fiktív számlás ügyletekre. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. GTK. Jogász-közgazdász szak.

Molnár Sándor (2005) A jövedéki adótörvény szankciórendszere, a jogkövetkezmények, az intézkedések, a lefoglalás és az elkobzás esetei. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. ÁJK. Jogász szak.

Nemes Adrienn (2005) Az állami adóhatóság által alkalmazott jogkövetkezmények rendszere. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. ÁJK. Jogász szak.

Pacadzisz Oresztész (2006) Jogorvoslat a közigazgatási eljárásban. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. ÁJK. Jogász szak.

Végh Alíz (2006) Jogorvoslatok a közigazgatási eljárásban. MA/MSc, Szegedi Tudományegyetem. ÁJK. Jogász szak.

Debreceni Tudományegyetem

Bacsikai Viktória (2010) Közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata, különös tekintettel az adóigazgatási határozatokra.

Madai Péter (2012) Vagyonosodási vizsgálatok a Legfelsőbb Bíróság ítéleteinek tükrében.

Papp Csaba (2011) A vagyongyarapodás és vizsgálata.

Pécsi Tudományegyetem

Molnár Gábor Miklós (2011) Az adócsalás (doktori értekezés)

13.3.

1. KOMMENTÁROK

- A közigazgatási eljárás szabályai: kommentár a gyakorlat számára / szerk. Petrik Ferenc. – Budapest: HVG-ORAC, 1999-
- Polgári eljárásjog: kommentár a gyakorlat számára / szerk. Petrik Ferenc, szerzők Bessenyei Varga Katalin [et al.]. – Budapest: HVG-ORAC, 2012-

13.4.

2. FOLYÓIRATCIKKEK

- A nem bizonyított tény, körülmény a becslési eljárásban az adózó terhére értékelendő [2003. évi XCII. tv. 97. § (6) bek.]. - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 20. évf., 3. sz. (2013) p. 7-8.
- A becslés módszere csupán az adó alapjának valószínűsítését teszi lehetővé (2003. évi XCII. tv. 109. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 20. évf., 2. sz. (2013) p. 12-13.
- A becslési eljárás során a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem lehet az adózó javára értékelni (2003. évi XCII. tv. 108-109. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 20. évf., 5. sz. (2013) p. 10-11.
- Az adózó bizonyítási lehetősége becslés alkalmazása esetén mind a közigazgatási, mind a bírósági eljárásban fennáll [2003. évi XCII. tv. 109. § (1) és (3) bek.]. - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 4. sz. (2012) p. 4-5.
- Aggályos az adóhatóság becslési módszere, ha olyan kisszámú adattal dolgozik, amely kétségessé teszi a becslési módszer alkalmazásának megalapozottságát (2003. évi XCII. tv. 108. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 7. sz. (2012) p. 11-12.
- Az adóhatóságnak indokolnia kell, hogy az adózó egyéni vállalkozására alkalmazható-e

- becslés, ha nem, akkor ennek okát is meg kell indokolnia (2003. évi XCII. tv. 109. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 8. sz. (2012) p. 10-11.
- Nem elég becslési eljárás során azt bizonyítani az adózó részéről, hogy valamilyen pénzüsszeget megszerzett, azt is bizonyítani kell, hogy ebből került sor a forráshiány fedezésére [2003. évi XCII. tv. 97. § (6) bek.]. - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 7. sz. (2012) p. 10-11.
 - Elsőként az adóhatóságnak kell bizonyítania, hogy a becslési eljárás jogalapja fennáll (2003. évi XCII. tv. 94., 109. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 3. sz. (2012) p. 7-9.
 - Becslési eljárás esetén az adózó bizonyítási körében minden kétely, bizonyítatlanság az adózó terhére esik [2003. évi XCII. tv. 109. § (3) bek.]. - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 7. sz. (2012) p. 14-15.
 - Amennyiben az adóhatóság által alkalmazott becslési módszer, annak számszaki levezetése egyértelműen megállapítható a bíróság nem rendel ki szakértőt [Pp. 177. § (1) bek.]. - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 19. évf., 2. sz. (2012) p. 8-9.
 - A jogszabály az adózó számára lehetőséget biztosít a becsléssel szemben hitelt érdemlő adatokkal igazolni állításait (2003. évi XCII. tv. 108., 109. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 18. évf., 4. sz. (2011) p. 9-10.
 - A becslés során az adóhatóságnak az adó alapját csupán valószínűsíteni kell (2003. évi XCII. tv. 108. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 18. évf., 8. sz. (2011) p. 10-11.
 - Az adóhatóság a nem bizonyított tény, körülményt a becslési eljárás kivételével nem értékelheti az adózó terhére (2003. évi XCII. tv. 97. §). - In: Adó, vám és illeték: gazdasági hírlevél, ISSN 1417-247X. - 18. évf., 7. sz. (2011) p. 10-12.
 - Becslés súlyozott átlagszámítással. - In: Adó, ISSN 0238-3950. - 24. évf., 15. sz. (2010) p. 98-101.
 - A becslés alkalmazása az adóigazgatási eljárásban / Vizi Hajnalka. - In: Adó, ISSN 0238-3950. - 22. évf., 13. sz. (2008) p. 37-43.
 - Kihívások a valós értékelésen alapuló becslések könyvvizsgálatában / Fekete Imréné. - In: Számvitel, adó, könyvvizsgálat, ISSN 1419-6956. - 50. évf., 11. sz. (2008) p. 460-463.
 - Becslés bizonyítása. - In: Adó-kódex, ISSN 1219-316X, 2006. (15. évf.), 6. sz., 61. p.
 - Az adóhatóság becslési eljárása / Sugár Tamás. - In: Adó, ISSN 0238-3950. - 18. évf., 1-2. sz. (2004) p. 59-62.
 - Becslések a gazdasági tevékenységek nem megfigyelt részeire / Nádudvari Zoltán. - In: Gazdaság és statisztika, ISSN 0239-1589. - 16. (55.) évf., 3. sz. (2004) p. 73-81.
 - A becslési eljárás az ellenőrzésben / Rábel Attila. - In: Adó Per Számvitel, ISSN 1417-2895. - 4. évf. 1-2. sz. (2000) p. 49-50.
 - Az összeghatárokon alapuló (adó)becslés / Vadász Iván. - In: Adó Per Számvitel, ISSN 1417-2895. - 1. évf. 14-5. sz. (1997) p. 17-30.
 - Vagyonosodási vizsgálat és adóbecslés a magyar jogban összehasonlító jogi nézőpontból / Deák Dániel - In: Állam- és Jogtudomány, LIV. évfolyam (2013), 1-2. szám 5 – 53. o.